

**Аналіз стану інвестиційної діяльності
Вінницької, Запорізької, Івано-
Франківської та Полтавської
областей та практичні рекомендації
щодо поліпшення інвестиційного
середовища**

м. Київ, 2016 р.

Звіт «Аналіз стану інвестиційної діяльності Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей та практичні рекомендації щодо поліпшення інвестиційного середовища» підготовлено в рамках діяльності проекту міжнародної технічної допомоги «Партнерство для розвитку міст» (Проект ПРОМІС), який впроваджує Федерація канадських муніципалітетів (ФКМ) за фінансової підтримки Міністерства міжнародних справ Канади.

Автор: Василь Федюк, експерт з питань інвестицій та регіонального розвитку

Упорядники: Олег Войтович, Наталія Рогуліна

Зміст звіту є виключно думкою авторів та не обов'язково відображає офіційну позицію Міністерства міжнародних справ Канади.

Будь-яку частину звіту не можна відтворити або використати в жодний спосіб без відповідного посилання на першоджерело і Проект ПРОМІС.

Повне відтворення тексту звіту в будь-якій формі можливе лише з письмової згоди Проекту ПРОМІС.

Проект ПРОМІС спрямовано на зміцнення муніципального сектору в Україні, впровадження ефективного демократичного управління та прискорення економічного розвитку шляхом підвищення спроможності українських міст у сфері демократизації врядування та місцевого економічного розвитку; створення сприятливого середовища для розвитку малого та середнього бізнесу; підтримки процесу децентралізації та інтегрованого планування розвитку на місцевому, регіональному та національному рівнях.

www.pleddg.org.ua

Зміст

1. ОПИС МЕТОДОЛОГІЇ.....	7
2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНІВ. ОГЛЯД ІНВЕСТИЦІЙНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	8
Вінницька область.....	9
Запорізька область.....	10
Івано-Франківська область.....	12
Полтавська область.....	13
3. КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ.....	17
4. ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ (ПІІ)	27
ПІІ у Вінницькій області.....	29
ПІІ у Запорізькій області.....	32
ПІІ в Івано-Франківській області.....	34
ПІІ у Полтавській області.....	37
5. УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ.....	39
Стратегування, програмування, планування.....	39
Кращі місцеві практики та ініціативи.....	41
6. ПОТРЕБИ В ІНВЕСТИЦІЯХ ТА МОЖЛИВІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ.....	45
Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР).....	46
Кошти міжнародних фінансових організацій (МФО).....	47
Кошти населення.....	49
Кошти міжнародної технічної допомоги (МТД).....	52
7. МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРЕШКОДИ ДЛЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОЦІНКА ПРЕДСТАВНИКІВ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ, БІЗНЕСУ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	55
Позитивні регіональні фактори.....	56
Негативні регіональні фактори.....	58
Загальнодержавні фактори.....	62
8. ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ	63
Регіональний рівень.....	63
Вінницька область.....	65
Запорізька область.....	66
Івано-Франківська область.....	68
Полтавська область.....	70
Центральний рівень.....	71

Перелік таблиць

ТАБЛИЦЯ 2.1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РЕГІОНІВ.....	8
ТАБЛИЦЯ 3.1. КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ У МІСТАХ-УЧАСНИКАХ ПРОЕКТУ ПРОМІС.....	20
ТАБЛИЦЯ 3.2. КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ У МІСТАХ-УЧАСНИКАХ ПРОЕКТУ ПРОМІС.....	22
ТАБЛИЦЯ 3.3. КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ У МІСТАХ-УЧАСНИКАХ ПРОЕКТУ ПРОМІС.....	24
ТАБЛИЦЯ 3.4. КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ У МІСТАХ-УЧАСНИКАХ ПРОЕКТУ ПРОМІС.....	26
ТАБЛИЦЯ 4.1. ОБСЯГИ ПІІ У МІСТАХ-УЧАСНИКАХ ПРОЕКТУ ПРОМІС.....	31
ТАБЛИЦЯ 4.2. ОБСЯГИ ПІІ У МІСТАХ-УЧАСНИКАХ ПРОЕКТУ ПРОМІС.....	33
ТАБЛИЦЯ 4.3. ОБСЯГИ ПІІ У МІСТАХ-УЧАСНИКАХ ПРОЕКТУ ПРОМІС.....	36
ТАБЛИЦЯ 4.4. ОБСЯГИ ПІІ У МІСТАХ-УЧАСНИКАХ ПРОЕКТУ ПРОМІС.....	38
ТАБЛИЦЯ 5.1. ВІДОБРАЖЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ У СТРУКТУРІ СТРАТЕГІЧНИХ, ОПЕРАЦІЙНИХ ЦІЛЕЙ ТА ЗАВДАНЬ РЕГІОНАЛЬНИХ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ (НУМЕРАЦІЯ ЗБЕРЕЖЕНА)	40
ТАБЛИЦЯ 6.1. ПОТРЕБИ ОКРЕМИХ ГАЛУЗЕЙ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ В ІНВЕСТИЦІЯХ.....	45
ТАБЛИЦЯ 6.2. РОЗПОДІЛ КОШТІВ ДФРР СЕРЕД РЕГІОНІВ У 2015-2016 РР. (ТИС. ГРН)	47
ТАБЛИЦЯ 7.1. ОЦІНКА ОРГАНАМИ ВЛАДИ ІНВЕСТИЦІЙНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТА КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ.....	57
ТАБЛИЦЯ 7.2. ОЦІНКА ОРГАНАМИ ВЛАДИ ПЕРЕШКОД, ЩО СТРИМУЮТЬ ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ	58
ТАБЛИЦЯ 8.1. ПЕРЕЛІК ПРОЕКТІВ У СФЕРІ ПІДТРИМКИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ПЕРЕДБАЧЕНИЙ ПЛАНАМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ.....	65

Перелік рисунків

РИСУНОК 2.1. ІНВЕСТИЦІЙНА КАРТА ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	9
РИСУНОК 2.2. ІНВЕСТИЦІЙНА КАРТА ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	11
РИСУНОК 2.3. ІНВЕСТИЦІЙНА КАРТА ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	13
РИСУНОК 2.4. ІНВЕСТИЦІЙНА КАРТА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	14
РИСУНОК 2.5. ВАЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ ЗА 2010-14 РОКИ (МЛН ГРН).....	15
РИСУНОК 2.6. ВАЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ У 2014 РОЦІ.....	16
РИСУНОК 2.7. ВАЛОВИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ПРОДУКТ ЗА 2014 РІК У РОЗРАХУНКУ НА ОДНУ ОСОБУ (ГРН).....	16
РИСУНОК 3.1. КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ НА ОДНУ ОСОБУ НА 31.12.2015 РОКУ (ТИС. ГРН).....	17
РИСУНОК 3.2 КАПІТАЛЬНІ ІНВЕСТИЦІЇ В ОБРАНИХ РЕГІОНАХ У 2010-2015 РОКАХ (МЛН ГРН).....	18
РИСУНОК 3.3. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ (ТИС. ГРН).....	18
РИСУНОК 3.4. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ (%).....	19
РИСУНОК 3.5. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (%).....	20
РИСУНОК 3.6. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ (ТИС. ГРН).....	21
РИСУНОК 3.7. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ (%).....	21
РИСУНОК 3.8. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (%).....	22
РИСУНОК 3.9. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ (ТИС. ГРН).....	23
РИСУНОК 3.10. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ (%).....	23
РИСУНОК 3.11. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ІВАНО-ФРАНКІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (%).....	24
РИСУНОК 3.12. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ (ТИС. ГРН).....	25
РИСУНОК 3.13. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ДЖЕРЕЛАМИ ФІНАНСУВАННЯ (%).....	25
РИСУНОК 3.14. СТРУКТУРА КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ У ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ (2015 РІК) ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (%).....	26
РИСУНОК 4.1. ОБСЯГИ ПІІ В РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА 31.12.2015 РОКУ (МЛН ДОЛ США).....	27
РИСУНОК 4.2. ОБСЯГИ ПІІ НА ОДНУ ОСОБУ В РОЗРІЗІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ НА 31.12.2015 РОКУ (МЛН ДОЛ США).....	28
РИСУНОК 4.3. НАДХОДЖЕННЯ ПІІ В ЕКОНОМІКУ ОБЛАСТЕЙ У 2010-2015 РОКАХ (МЛН ДОЛ США) ...	28
РИСУНОК 4.4. НАДХОДЖЕННЯ ПІІ В ЕКОНОМІКУ ОБЛАСТЕЙ У 2010-2015 РОКАХ (МЛН ДОЛ США) ...	29
РИСУНОК 4.5. ПІІ (АКЦІОНЕРНИЙ КАПІТАЛ) У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 31.12.2015 РОКУ З КРАЇН СВІТУ (ТИС. ДОЛ США).....	30
РИСУНОК 4.6. ПІІ (АКЦІОНЕРНИЙ КАПІТАЛ) У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 31.12.2015 РОКУ ЗА ВИДАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ (ТИС. ДОЛ США).....	30
РИСУНОК 4.7. ПІІ (АКЦІОНЕРНИЙ КАПІТАЛ) У ЗАПОРІЗЬКІЙ ОБЛАСТІ НА 31.12.2015 РОКУ З КРАЇН СВІТУ (ТИС. ДОЛ США).....	32

Рисунок 4.8. ПІІ (акціонерний капітал) у Запорізькій області на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (%)	33
Рисунок 4.9. ПІІ (акціонерний капітал) в Івано-Франківській області на 31.12.2015 року з країн світу (тис. дол США).....	35
Рисунок 4.10. ПІІ (акціонерний капітал) в Івано-Франківській області на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (%)	35
Рисунок 4.11. ПІІ (акціонерний капітал) у Полтавській області на 31.12.2015 року з країн світу (тис. дол США)	37
Рисунок 4.12. ПІІ (акціонерний капітал) у Полтавській області на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (%)	38
Рисунок 6.1. Оцінка потенційно можливих джерел інвестицій представниками влади	46
Рисунок 6.2. Інтенсивність потоків трудової міграції в регіонах України.....	49
Рисунок 6.3. Надходження в Україну ПІІ та переказів з-за кордону у 2008-2015 роках	50
Рисунок 6.4. Обсяги прямих іноземних інвестицій і грошових переказів у розрізі областей України в 2013 році (\$ млн.).....	51
Рисунок 6.5. Діючі проекти МТД в регіонах України протягом липня-грудня 2014 року (кількість проектів)	53
Рисунок 6.6. Сектори промисловості, з діючими угодами ДПП у Польщі	55
Рисунок 7.1. Поширення хабарництва у Вінницькій області	59
Рисунок 7.2. Поширення хабарництва у Запорізькій області	60
Рисунок 7.3. Поширення хабарництва в Івано-Франківській області	61
Рисунок 7.4. Поширення хабарництва у Полтавській області	61
Рисунок 8.1. ПІІ (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (млн грн, %).....	72
Рисунок 8.2. ПІІ (акціонерний капітал) в Україні на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (%)	72

1. Опис методології

Предметом цього аналізу передусім є стан інвестиційної діяльності у визначених областях України.

Для оцінки стану інвестиційного середовища експертом було визначений необхідний інструментарій та засоби аналізу, здійснено низку послідовних кроків, які дозволили належною мірою з'ясувати стан справ, тенденції, потреби в інвестиціях, наявні досягнення та існуючі проблеми.

Основними засобами та інструментами аналізу були:

- Проведення в кожному регіоні засідань **фокус-груп** за участю 8-10 представників інвесторів, малого і середнього бізнесу, місцевих експертів (консалтингові, аудиторські фірми), працівників місцевих інституцій економічного розвитку та сприяння інвестуванню).
- Проведення в кожному регіоні **поглибленого особистого інтерв'ю** з 3-5-ма місцевими експертами, зокрема керівниками профільних департаментів та управлінь облдержадміністрацій та інших інституцій (вибір респондентів базувався на їхній обізнаності в питаннях інвестиційної діяльності).
- Здійснення **контентаналізу статистичної та іншої фахової інформації** у сфері інвестиційної діяльності, для чого були сформовані необхідні інформаційні бази регіонального та національного рівня, зокрема матеріалу Державної служби статистики України та головних регіональних управлінь статистики у визначених областях.
- Здійснення **аналізу документів** регіонального й національного рівня у сфері регіонального розвитку та інвестиційної діяльності (в контексті предмету дослідження), зокрема проаналізовано державну стратегію регіонального розвитку на період до 2020 року, чинні регіональні стратегії розвитку обраних областей та плани їх виконання, наявні інвестиційні програми, окремі нормативно-правові акти Міністерства економічного розвитку і торгівлі (далі – Мінекономрозвитку), Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства (далі Мінрегіон), а також облдержадміністрацій обраних областей.
- Здійснення **огляду успішних практик** у сфері інвестиційної діяльності в зазначених та інших регіонах, а також приклади новітніх підходів до управління інвестиційним розвитком у деяких зарубіжних країнах, які можуть бути рекомендовані для впровадження.

На основі аналізу у цьому звіті запропоновано рекомендації (розділ 7) для органів виконавчої влади у Вінницькій, Запорізькій, Івано-Франківській та Полтавській областях, а також Мінекономрозвитку та Мінрегіону щодо найбільш ефективних способів поліпшення інвестиційного середовища, активізації інвестиційної діяльності та залучення інвестиційних ресурсів у місцевий й регіональний економічний розвиток.

Базовим періодом аналізу є 2010-2015 рр.

Процес проведення аналізу

На підготовчому етапі було розроблено методологію, питальник для інтерв'ю та сценарій засідання фокус-груп; визначено та узгоджено списки учасників проведення експертного опитування; сформовано бази регіональної статистичної інформації для обраних регіонів а також бази необхідної для аналізу національної статистичної інформації.

На основному дослідницькому етапі (проведення практичних заходів та контент-аналізу) в чотирьох регіонах було проведено експертне опитування посадових осіб місцевих органів виконавчої влади; засідання фокус-груп за участю інвесторів, представників місцевого бізнесу, підприємницьких об'єднань, інших інститутів громадянського суспільства; здійснено контентаналіз статистичної та іншої інформації, необхідних документів (стратегії регіонального розвитку, плани заходів з їх реалізації тощо); опрацьовано наявний успішний досвід та існуючі практики сприяння інвесторам та кращі практики сприяння розвитку інвестиційної сфери в зарубіжних країнах/ інших регіонах, чії приклади актуальні для застосування в обраних регіонах.

Завершальний етап був відведений обробці та узагальненню результатів, зокрема за результатами проведених контентаналізу, експертного опитування та засідань фокус-груп було підготовлено аналітичні матеріали, які лягли в основу документу; напрацьовано висновки та рекомендації для центрального і місцевого рівнів; підготовлено фінальну версію звіту за підсумками проведеного аналізу для Замовника.

2. Загальна характеристика регіонів. Огляд інвестиційно-ресурсного потенціалу

Всі чотири досліджувані регіони мають багатий і розмаїтий інвестиційно-ресурсний потенціал дуже широкопланову економіку, починаючи від сільського господарства аж до харчопереробної, видобувної, будівельної, машинобудівної промисловості і туризму. Вони розташовані на перехресті транспортних маршрутів, є важливими транзитними пунктами пасажирських та вантажних перевезень, а також постачання електроенергії, нафти та газу. Іншою привабливою рисою для цих регіонів є наявність мереж вищих і професійно-технічних навчальних закладів, що дозволяє мати добре підготовлену конкурентну робочу силу.

Таблиця 2.1. Загальна характеристика регіонів

Показник (на 01.01.2016 р.)	Вінницька область	Запорізька область	Івано-Франківська область	Полтавська область
Площа території, тис. км ²	26.513	27,2	13,9	28,7
Кількість районів	27	20	14	25
Чисельність населення, тис. осіб	1602,2	1753,6	1382,3	1438,9
Валовий регіональний продукт (ВРП) у 2014 р. (млн грн/ частка регіону,%)	43990/ 2,8	65968/ 4,2	37643/ 2,4	69831/ 4,4
Рівень безробіття (%), працездатне населення, МОП)	9,3	9,9	8,7	12,3
Середньомісячна з-та у 2015 р. (тис. грн)	3395	4200	3405	3783
Кількість активних підприємств	19940	25404	17255	20600

Джерело: Держстат

Вінницька, Запорізька та Полтавська області є переважно рівнинними і приблизно паритетними між собою за площею території. Івано-Франківщина є удвічі меншою, на частині території області розташовані гірські масиви Українських Карпат. Щільність населення є найбільшою на Прикарпатті, найменшою – на Полтавщині. Рівень безробіття загалом суттєво не відрізняється, найнижчий в Івано-Франківській області (8,7%), найвищий – у Полтавській (12,3%, за методикою МОП). Запорізька область є розвинутим індустріальним регіоном і помітно переважає три інші регіони за кількістю активних підприємств та рівнем заробітної плати, проте поступається Полтавській за рівнем ВРП.

Вінницька область

Область знаходиться у центральній частині правобережної України. Її **центр** – м. Вінниця, яке налічує більш, ніж 367 тисяч жителів. До найбільших міст області належать також Жмеринка, Могилів-Подільський, Хмільник, Козятин, Ладижин.

Область відзначається значними запасами чорноземів. Серед корисних копалин слід виділити каолін, структурний камінь, граніт, фосфорити, крейду тощо. У Вінницькій області наявні декілька джерел лікувальних мінеральних вод. Як і радонові джерела, вони розташовані у м. Хмільник.

У регіоні – густа мережа річок, найбільшою (317 км) є Південний Буг. На південному заході, на межі з Чернівецькою областю і Молдовою, протікає друга за розмірами річка України – Дністер. В межах області є 65 водосховищ, загальною площею водного дзеркала 11167 га та загальним об'ємом 282,6 млн м³. Вінниччина є найбагатшою на водні ресурси, площа водного дзеркала ставків перевищує 22,5 тис. га.

В області проходить частина державного кордону України з Республікою Молдова, її довжина становить 202 км. Через Молдову існує транспортне сполучення до країн ЄС та Балканського півострова. Незначною є віддаленість від морських портів, що мають вихід в Середземне море (м. Одеса – 430 км, м. Миколаїв – 465 км, м. Херсон – 533 км).

Джерело: <http://investukrmap.org.ua/>

Рисунок 2.1. Інвестиційна карта Вінницької області

Вінницька область має розгалужену мережу автомобільних доріг загальнодержавного і місцевого значення. За коефіцієнтом транзитивності своєї території Вінницька область займає перше місце в Україні. Щільність доріг складає 360 км на 1000 км² території. Територією області проходять автодороги міжнародного значення.

Міжнародний аеропорт «Вінниця» розташований на відстані двох кілометрів від м. Вінниця та 7,5 км від залізничної станції обласного центру. Аеропорт має дозвіл на обслуговування міжнародних рейсів. Довжина злітно-посадкової смуги – 2500 м, що

дозволяє експлуатувати літаки типу Boeing 737 і Airbus A320. Аеровокзальний комплекс має пропускну здатність 400 осіб на годину з можливістю одночасного перебування в залі очікування до 150 чоловік.

Мережа залізничних колій в області складає 1074 км, вона з'єднує всі основні промислові центри регіону з містами України, СНД та Європи. Найбільші залізничні вузли: Вінниця, Жмеринка, Козятин і Вапнярка.

Підготовку фахівців з вищою освітою здійснюють 22 вищих навчальних заклади (ВНЗ), де навчається близько 45,0 тис. студентів (у ВНЗ всіх рівнів акредитації). Кількість професійно-технічних навчальних закладів складає 36 одиниць, в яких навчається близько 17,0 тис. учнів.

Основними галузями промисловості є виробництво продуктів харчування, енергетика, машинобудування, хімічна та нафтохімічна промисловість. Основною сільськогосподарською продукцією області є зерно, картопля та цукровий буряк.

Для цього регіону характерним є те, що сільське господарство переважає над промисловістю. Сільськогосподарський сектор займає головне місце в економіці регіону. Зокрема, частка сільськогосподарських земель в регіоні становить 68%. Крім того, промислове виробництво значною мірою пов'язане з сільським господарством (65,9% промислового виробництва припадає на продукти харчування, напої та тютюнові вироби).

Запорізька область

Запорізька область знаходиться у південно-східній частині України. Її **центр** – м. Запоріжжя, яке налічує більш, ніж 777 тисяч жителів. **Важливі міста** регіону включають Запоріжжя, Мелітополь, Енергодар, Бердянськ. Область має давню історію і багату культурну спадщину. Її найбільш відомі історичні та культурні пам'ятки – Кам'яна Могила і острів Хортиця (центр Козацької Республіки).

Найважливіша водна артерія України — річка Дніпро — протікає по території восьми регіонів України, серед яких Запорізька область. Запорізька область має вихід до Азовського моря, що посилює її інвестиційну привабливість з точки зору транзитного потенціалу, а також створює додаткові можливості для економічного розвитку порівняно з іншими регіонами.

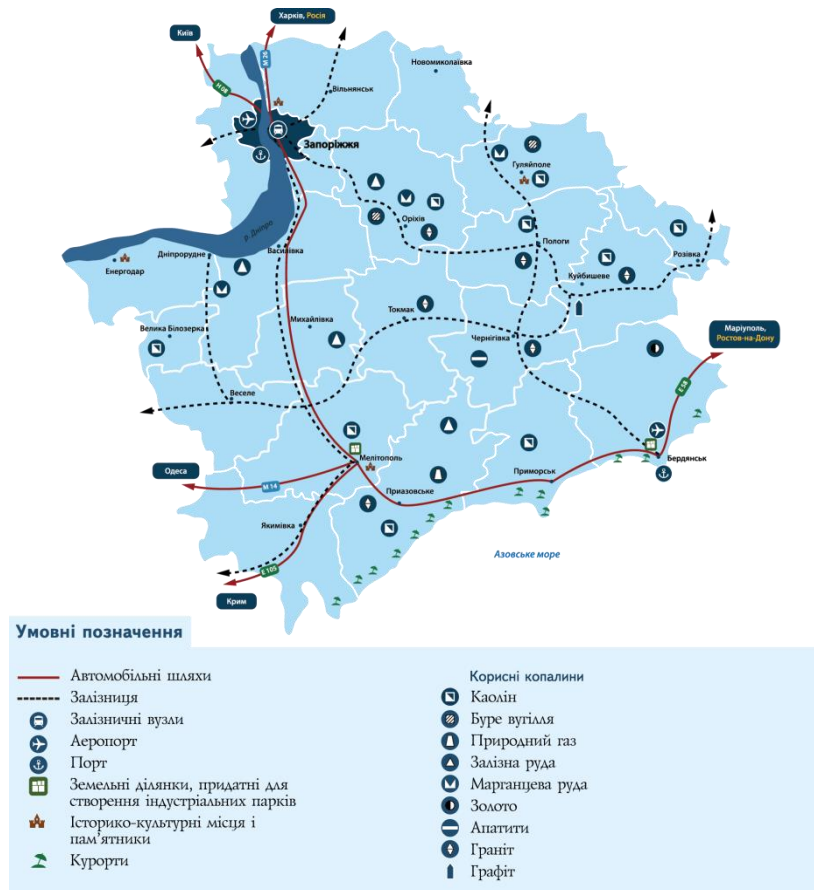
Територія Запорізької області розділена на два водозабірні басейни: басейн р. Дніпро та басейн Азовського моря. Басейн р. Дніпро складається з Каховського та Дніпровського водосховищ, трьох середніх річок (Конка, Гайчур, Верхня Терса) та 118 малих річок з 28 водосховищами та 849 ставками на них.

Природні ресурси області: нафта, газ, вугілля, ртуть, золото тощо. В області є багаті родовища цеолітів, кам'яної солі, каоліну, керамічної глини та сировини для цегли і черепиці, значні запаси залізної та марганцевої руд, поклади стронцію.

Транспортний комплекс – одна з найважливіших складових виробничої та соціальної інфраструктури Запорізької області, яка включає залізничний, автомобільний, авіаційний, судноплавний та міський наземний електричний транспорт.

Мережа шосейних доріг довжиною 6970,6 км (з них 6816,1 км – з твердим покриттям (97,8%)) з'єднує всі населені пункти області.

Із загальної кількості автомобільних доріг – 696,9 км державного призначення, що забезпечують зв'язки з Дніпропетровськом, Харковом, Полтавою, центральними і південними областями України, з Чорноморським і Азовським узбережжями.

Джерело: <http://investukrmap.org.ua/>

Рисунок 2.2. Інвестиційна карта Запорізької області

Через територію регіону проходить ряд стратегічних трас: Одеса - Мелітополь - Новоазовськ (М-14), Харків - Сімферополь - Севастополь (М-26/Е-105), Бориспіль - Дніпропетровськ - Запоріжжя (Н-08).

На території області функціонує міжнародний аеропорт «Запоріжжя». Площа терміналу аеровокзалу – 4824 м², з пропускною спроможністю 120 осіб/годину.

Мережа залізничних доріг з'єднує всі основні промислові центри регіону з містами України та країнами СНД. Запорізький залізничний вузол утворений перетином двох магістральних ліній: Москва - Харків - Запоріжжя - Сімферополь і Кривий Ріг - Запоріжжя - Донбас. На території області працює 92 залізничні станції з загальною довжиною залізничних доріг – 952,2 км. Основні залізничні вузли: Мелітополь, Запоріжжя, Бердянськ.

Кількість професійно-технічних навчальних закладів складає 47 одиниць, в яких навчалися 17,6 тис. учнів. Підготовку фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням здійснюють 27 вищих навчальних закладів (ВНЗ), з яких 17 ВНЗ I-II рівнів акредитації, 10 ВНЗ III-IV рівнів акредитації.

Основними галузями промисловості є чорна металургія, машинобудування, енергетика та харчова промисловість.

Частка землі, яка може використовуватись у Запорізькій області у сільському господарстві, є найбільшою в Україні (78,5%). Основною сільськогосподарською продукцією області є зерно, соняшник, овочі.

Івано-Франківська область

Івано-Франківська область знаходиться в західній частині України поряд з гірським масивом Карпати. Її адміністративний **центр** – м. Івано-Франківськ, населення якого налічує понад 220 тисяч жителів.

До найбільших міст області належать Калуш, Коломия, Надвірна, Долина, Бурштин.

Область широко відома своїми рекреаційними та лікувальними ресурсами. 43,5% її площі - це ліси, а значна частина області розташована в гірській місцевості. Крім того, область має багато мінеральних джерел.

Економіка регіону є досить диверсифікованою. Основними галузями економіки є торгівля, сільське господарство, добувна та переробна промисловості, разом вони складають менше половини загального обсягу.

Найважливіші природні ресурси - нафта, газ, хоча родовища характеризуються значними рівнем виснаження. Серед неенергетичних корисних копалин добуваються переважно будматеріали: гравій, гіпс, цементна сировина і т.п. Окрім корисних копалин, природні ресурси включають ліси та гідроресурси гірських річок.

Івано-Франківська область на півдні межує з Румунією, відстань до кордону з іншими Європейськими країнами (Польща, Угорщина) складає від 250 до 300 км, що створює надзвичайно сприятливі умови для транспортування продукції в країни Європи.

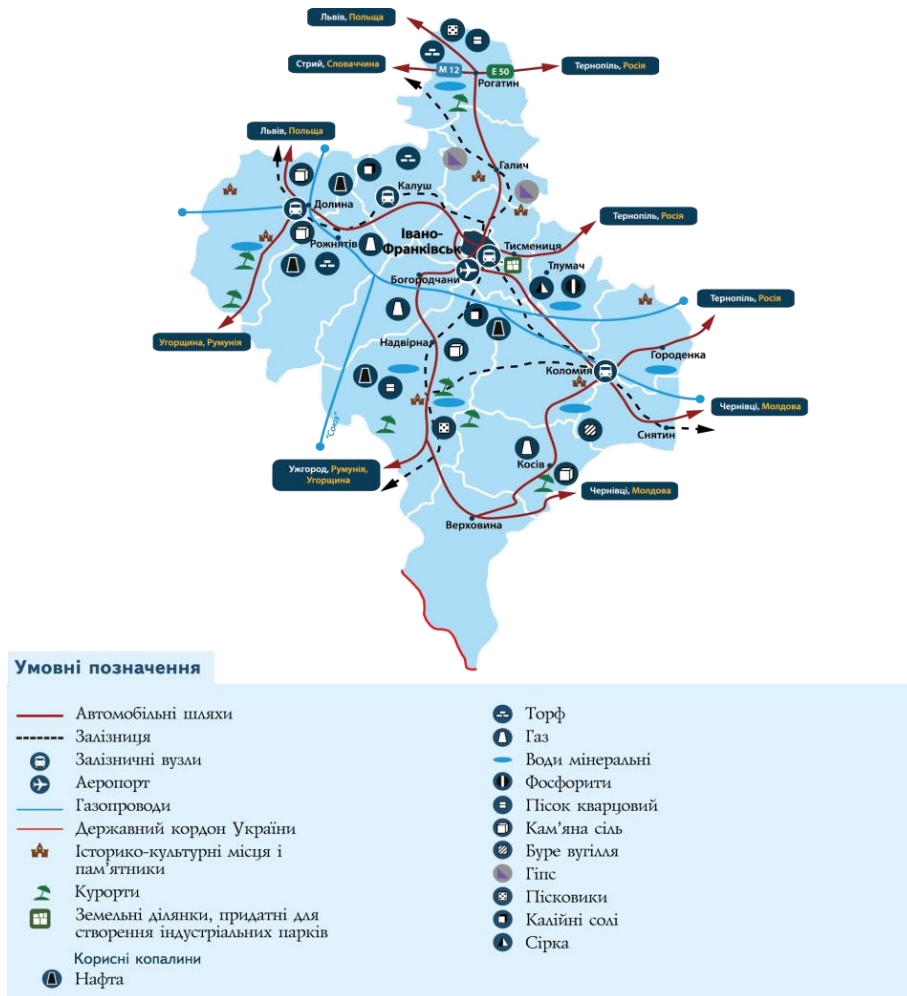
Транспортна система області представлена залізничним, автомобільним та повітряним видами транспорту та є однією з найважливіших складових виробничої та соціальної інфраструктури Івано-Франківської області.

Протяжність автомобільних доріг загального користування на території Івано-Франківської області – 4172,6 км. У їх числі: державного значення – 1214,4 км (з них міжнародних – 33,1 км) та місцевого значення – 2 958,2 км.

Міжнародний аеропорт «Івано-Франківськ» має зручне географічне розміщення в центрі Західної України і розташований на відстані 180-300 км від кордонів Польщі, Словаччини, Румунії, Угорщини. Аеропорт знаходиться на відстані 4,4 км від обласного центру, на відстані 480 км від столиці України (м. Київ). Загальна площа приміщень аеропорту – 16587,4 м² з пропускною спроможністю – 150 пасажирів на приліт та 150 пасажирів на виліт за годину.

Загальна протяжність залізниць становить 493,6 км. В області знаходиться 35 залізничних станцій. Густота залізниць – 35,5 км на 1000 км кв. Основні залізничні вузли: Івано-Франківськ, Калуш, Коломия.

Підготовку фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням здійснюють 22 вищі навчальні заклади (ВНЗ) у яких навчається біля 43,7 тис. осіб. Кількість професійно-технічних навчальних закладів складає 22 одиниці, в яких навчається близько 12,0 тис. учнів.

Джерело: <http://investukrmap.org.ua/>

Рисунок 2.3. Інвестиційна карта Івано-Франківської області

Полтавська область

Полтавська область розташована в центральній частині України. **Обласним центром** є місто Полтава, населення якого налічує більше 298 тисяч мешканців. До **великих міст** області належать також Кременчук, Комсомольськ, Миргород, Лубни.

Сприятливий клімат, густа річкова сітка, мінеральні джерела, відносно невисокий рівень урбанізації формують значний рекреаційний потенціал області. Основу курортних ресурсів області складають мінеральні води, найвідоміші джерела яких знаходяться в районі Миргороду та Ліщинівки.

Полтавська область розташована у басейні річки Дніпро. В області близько 150 річок, 70 водосховищ. На півдні та південному заході область омивається Кременчуцьким та Дніпродзержинським водосховищами.

Корисні копалини регіону: нафта, газ, вугілля, торф, залізна руда і т. п. Поклади природного газу в області є одними з найбагатших в Україні.

Транспортний комплекс включає залізничний, автомобільний, авіаційний та річковий транспорт. Потужний сировинний ресурс, наявність якісної робочої сили, близькість до

кордонів індустріально-розвинених регіонів України – Київщини та Харківщини – робить область привабливою з точки зору розміщення виробництва.

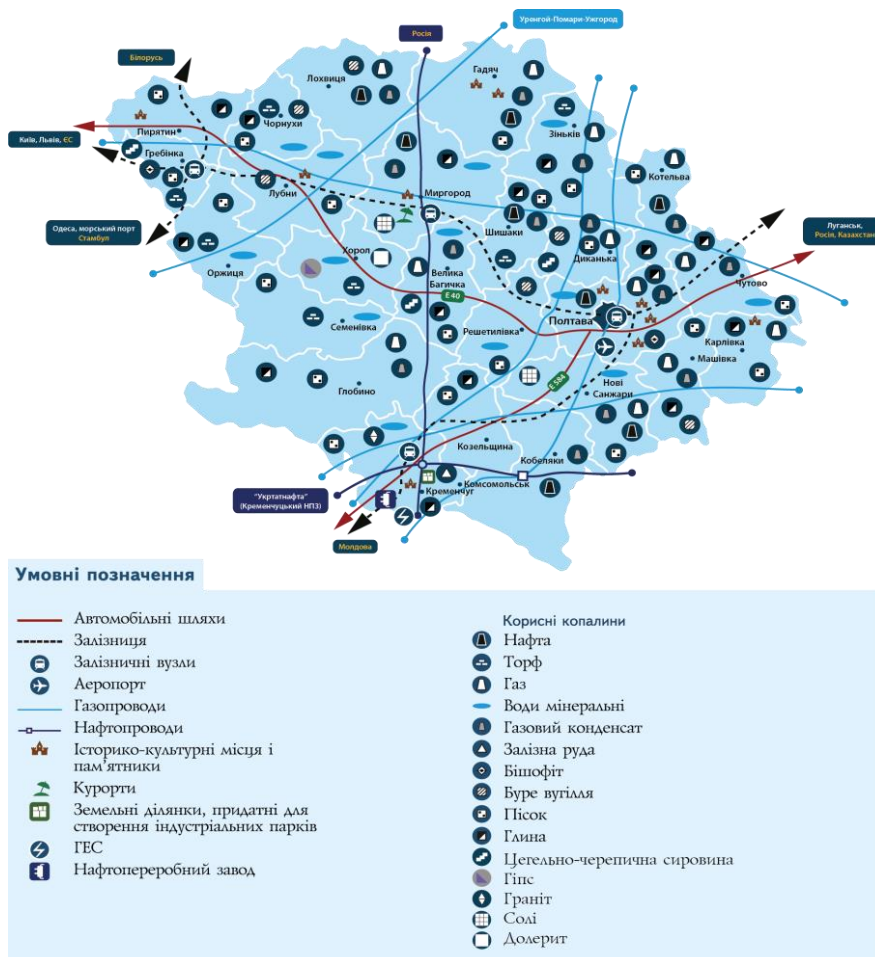
Тут наявне Полтавське обласне комунальне підприємство «Аеропорт-Полтава» знаходиться на відстані 7 км від м. Полтава, однак потрібен фаховий експертний аналіз потенційних вигод і витрат в контексті доцільності розвитку даного аеропорту.

Залізничний транспорт – один із основних елементів у транспортній системі області. Основні залізничні вузли: Полтава, Кременчук, Гребінка, Ромодан.

Мережа доріг загального користування на території області налічує 8876,3 км. У їх числі: міжнародного значення – 377,2 км, державного значення – 2313,9 км, місцевого значення – 6562,4 км.

Територією області проходять міжнародні автошляхи: Київ - Харків - Довжанський (М-02/Е-40), Полтава - Олександрія (М-22/Е-584).

Підготовку фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням здійснює 21 вищий навчальний заклад (ВНЗ). У ВНЗ усіх рівнів акредитації навчалися 54,6 тис. осіб. Кількість професійно-технічних навчальних закладів складає 42 одиниці, в яких навчалися 13 тис. учнів.

Джерело: <http://investukrmap.org.ua/>

Рисунок 2.4. Інвестиційна карта Полтавської області

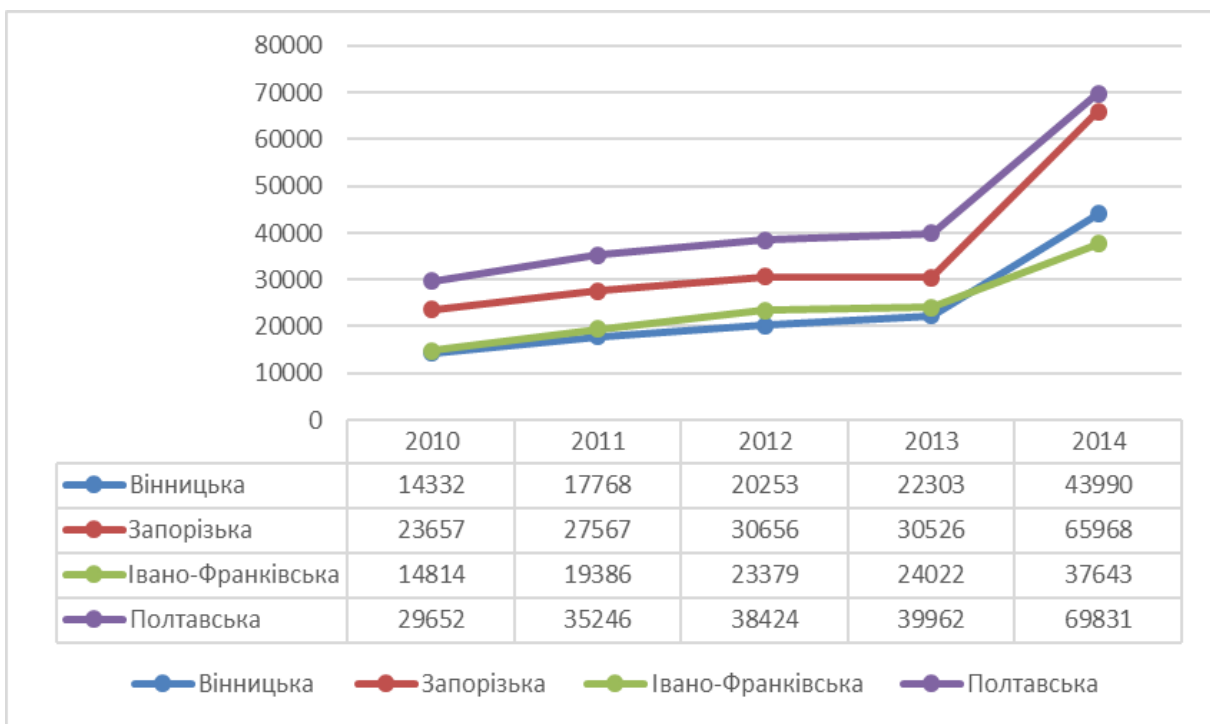
Темпи розвитку регіональної промисловості перевищують середньоукраїнські показники. **Основними галузями** промисловості регіону є виробництво коксу та нафтопродуктів, добувна та харчова промисловість.

Розвинутий **аграрно-промисловий комплекс**, що характеризується високим рівнем виробництва зернових та технічних культур, цукрового буряка, картоплі, тваринницької продукції.

Валовий регіональний продукт (ВРП)

На регіональному рівні узагальнюючим показником, який характеризує рівень розвитку економіки регіону є валовий регіональний продукт (ВРП). ВРП вимірює валову додану вартість, що обчислюється шляхом віднімання із сумарної валової продукції обсягів її проміжного споживання. Він характеризує рівень економічного розвитку та результати економічної діяльності всіх господарюючих суб'єктів регіону.

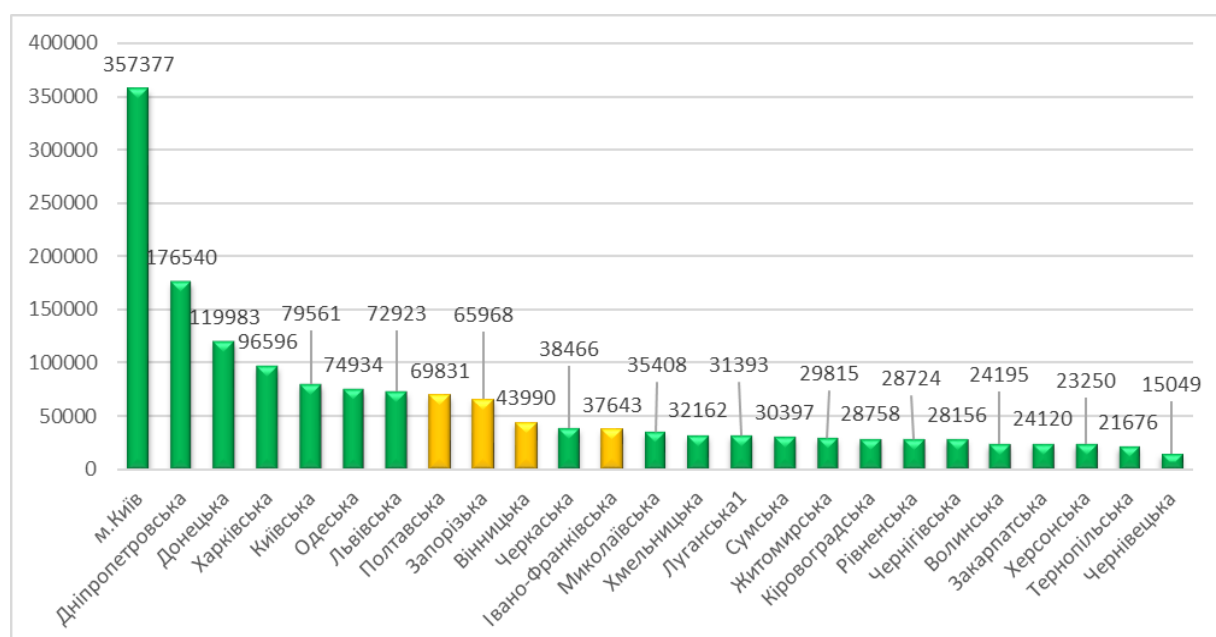
Впродовж попередніх років фізичний обсяг ВРП демонстрував помірне зростання у всіх чотирьох регіонах, однак у 2013 темпи росту зменшилися. Водночас за підсумками 2013 року ВРП у Запорізькій області у зв'язку з падінням промислового виробництва виявився нижчим, ніж у попередньому 2012 році.

Джерело: Держстат

Рисунок 2.5. Валовий регіональний продукт за 2010-14 роки (млн грн)

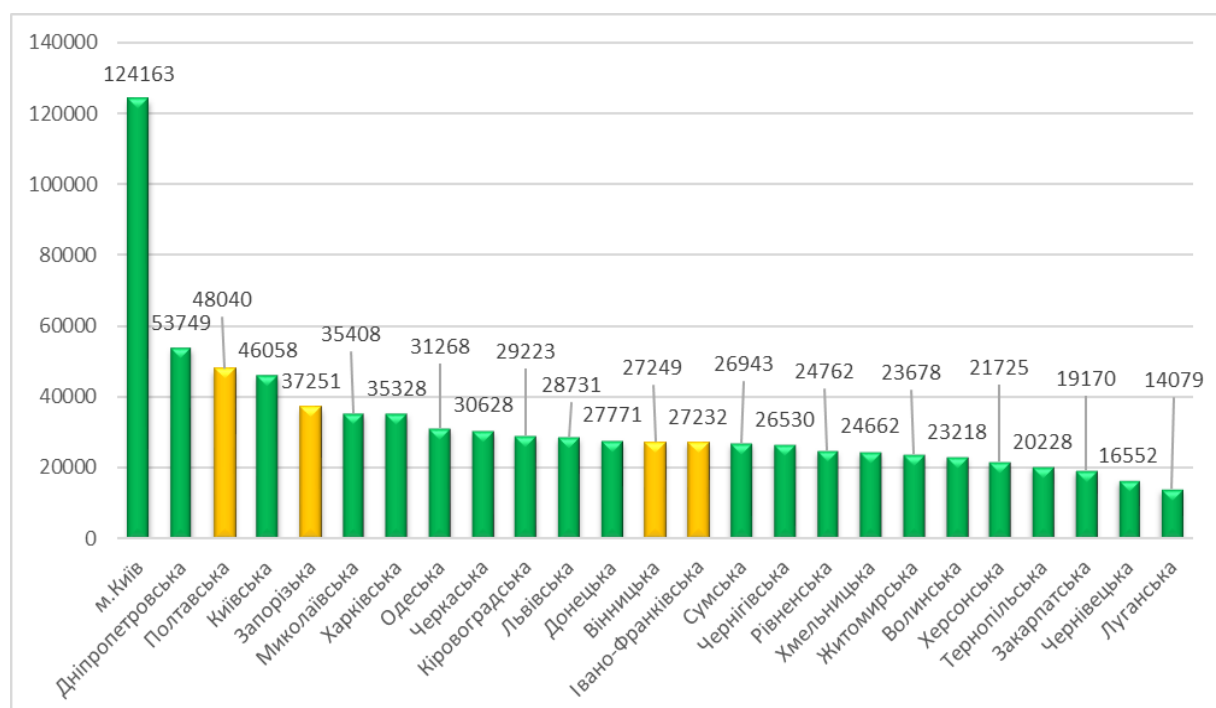
Щойно (31.03.2016) оприлюднені Державної служби статистики показники ВРП у 2014 свідчать про їх суттєве номінальне зростання у всіх чотирьох (та інших) регіонах. Так Полтавська, Запорізька, Вінницька та Івано-Франківська займають відповідно 8-е, 9-е, 10-е та 12-е місця серед 25 регіонів України.

Джерело: Держстат

Рисунок 2.6. Валовий регіональний продукт у 2014 році

Однак при реальному падінні промислового виробництва, девальвації національної валюти та зростаючої інфляції (згідно з офіційними даними індекс інфляції за 2014 в цілому склав 124,9%) у 2014 р. показник ВРП зріс практично завдяки зростанню цін на всі товари/послуги саме через зміну курсу (падіння) гривни. Саме це є логічним поясненням суттєвого збільшення ВРП. Разом з тим це питання вимагає додаткового дослідження.

Джерело: Держстат

Рисунок 2.7. Валовий регіональний продукт за 2014 рік у розрахунку на одну особу (грн)

Рівень ВРП в розрахунку на одну особу (передусім працюючого населення) дозволяє виділити найбільш продуктивні регіони, визначити найбільш конкурентоспроможні з них.

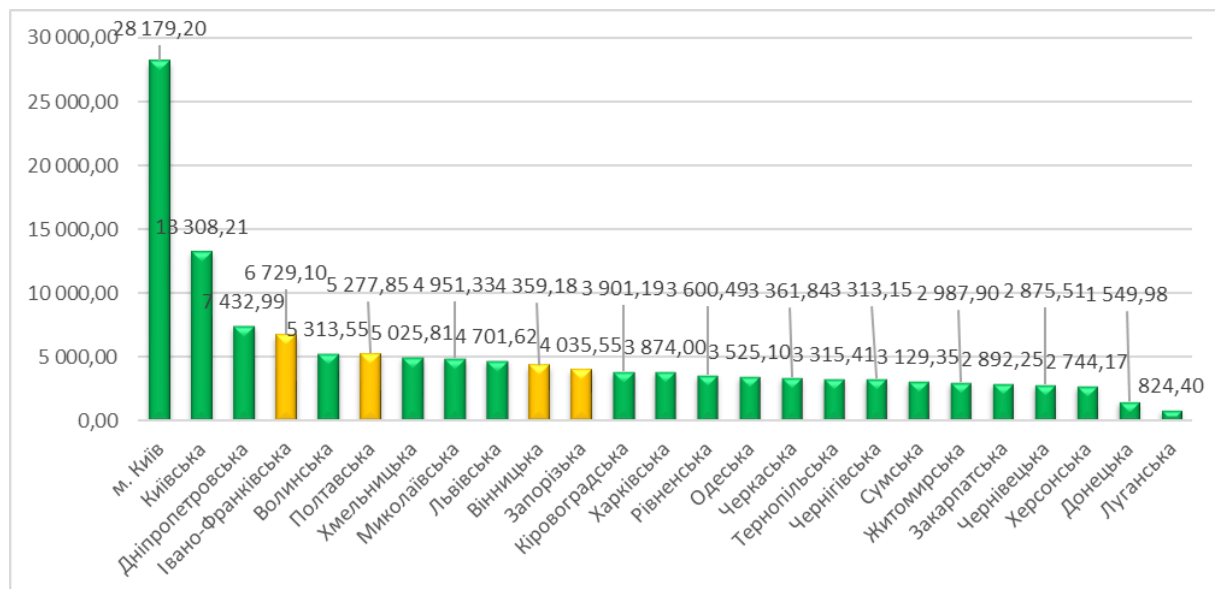
За показником ВРП на одного мешканця регіону у 2014 р. Полтавська область стала третьою, поступившись лише м. Києву та Дніпропетровській області. Запорізька область теж увійшла до групи лідерів, ставши п'ятою. Вінницька та Івано-Франківська області опинились, відповідно, на 13-й і 14-й позиції. Така ситуація зумовлена, передусім, кількістю та активністю діючих підприємств в регіонах та станом інвестиційних процесів у попередній період.

3. Капітальні інвестиції

Економічна діяльність окремих господарюючих суб'єктів, регіонів і країни в цілому значною мірою характеризується обсягом і формами здійснюваних інвестицій. Питання залучення інвестицій у нинішній час набуває особливої актуальності. Адже саме наявність інвестицій, їх адекватність потребам розвитку обумовлює соціально-економічну стабільність та рівень розвитку регіонів, їх економічну безпеку.

З метою розвитку регіональної економіки важливо залучати значні суми інвестицій і спрямовувати їх у виробничу сферу (промисловість, сільське господарство, будівництво), використовуючи для заміни застарілого і зношеного обладнання, впровадження нових технологій, розширення діючих і розвитку нових видів виробництва.

Капітальні інвестиції — це кошти, що спрямовуються на відтворення основних засобів, розширення, реконструкцію і модернізацію підприємств і споруд, впровадження інновацій у галузях господарства, спорудження житла, шкіл, лікарень та інших об'єктів соціально-культурного призначення тощо. Вони переважно спрямовуються на збільшення основних засобів, інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів, а також на їх реконструкцію і модернізацію, що призводять до збільшення майбутніх економічних вигод.

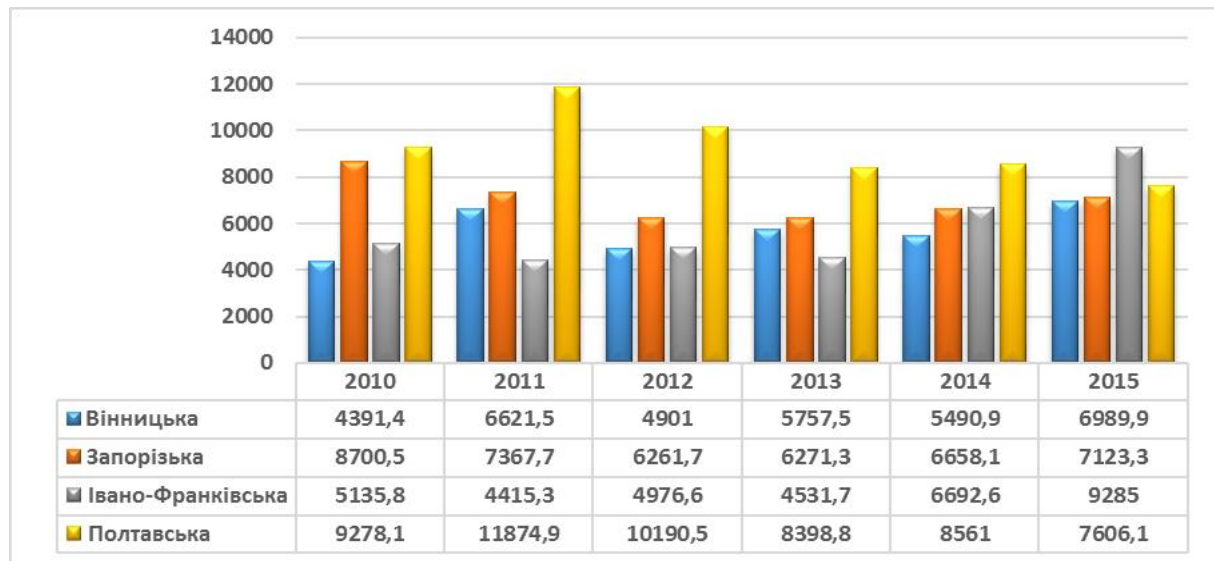
Джерело: Держстат

Рисунок 3.1. Капітальні інвестиції на одну особу на 31.12.2015 року (тис. грн)

Важливим є показник обсягів капітальних інвестицій в регіоні в розрахунку на одну особу, який дає можливість здійснити оцінку стану реального інвестування. Саме цей аналіз свідчить про значну диспропорцію інвестиційних процесів серед регіонів України. Лідерами в Україні за підсумками 2015 року є м. Київ, Київська та Дніпропетровська

області. Івано-Франківщина увійшла до групи лідерів, зайнявши четверте місце. Полтавська займає високе шосте місце, Вінниччина – на 10-у, а Запорізька область – на 11-у.

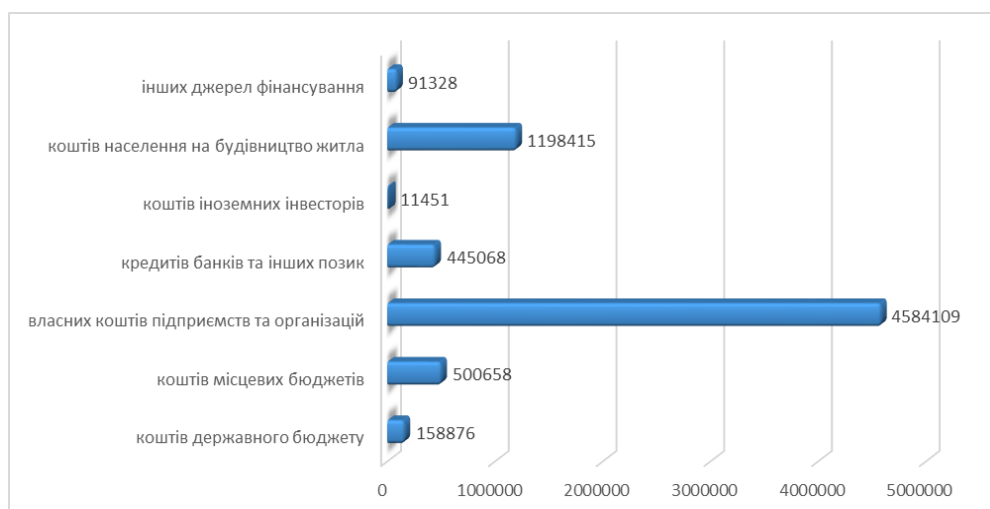
Слід зазначити, що впродовж 2010-2015 рр. в обраних регіонах спостерігалась нерівномірна динаміка освоєння капітальних інвестицій. Так їх обсяги у Запорізькій і Полтавській областях у 2010-2012 рр. були суттєво вищими, ніж у наступних 2013-2015 рр., що свідчить про спад інвестиційних процесів у регіонах. Найвищого показника тут було досягнуто у 2010 (Запорізька) та у 2011 (Полтавська) рр. На Вінниччині, попри зменшення у 2012 і 2014 рр., обсяг капітальних інвестицій залишався доволі стабільним та відчутно зріс у 2015 р. В той же час Івано-Франківська область продемонстрував найкращу динаміку зростання капітальних інвестицій у 2014-2015 рр.

Джерело: Держстат

Рисунок 3.2 Капітальні інвестиції в обраних регіонах у 2010-2015 роках (млн грн)

Аналіз інвестиційної діяльності в обраних регіонах свідчить, що головним джерелом фінансування капітальних інвестицій були і залишаються власні кошти підприємств та організацій.

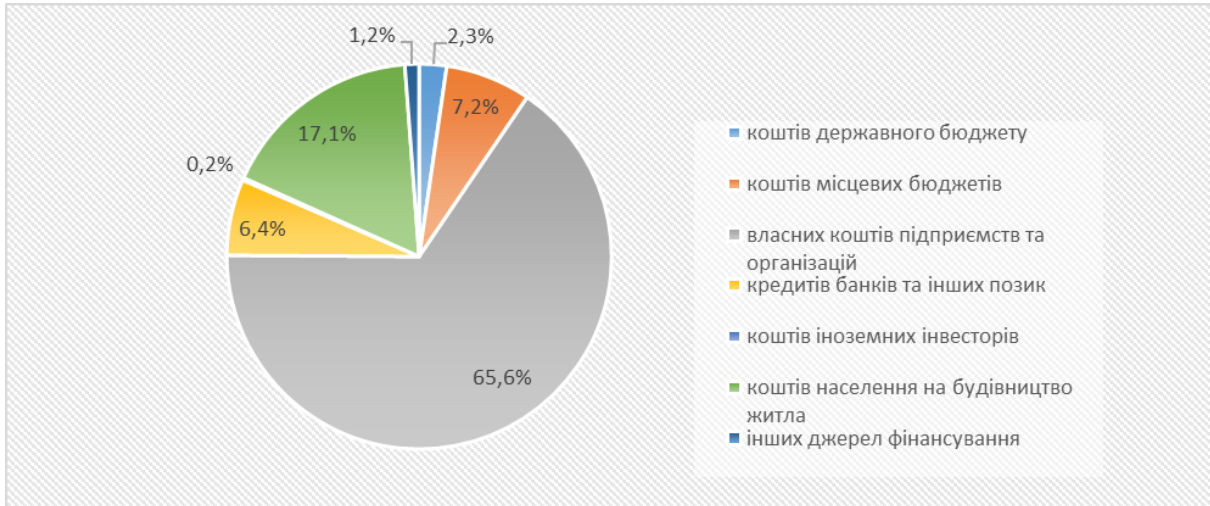

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Рисунок 3.3. Структура капітальних інвестицій у Вінницькій області (2015 рік) за джерелами фінансування (тис. грн)

Так у Вінницькій області саме за їх рахунок освоєно 4584,1 млн грн, що становить 65,6% загального обсягу капітальних інвестицій. Другим за обсягом джерелом стали кошти населення на будівництво житла, які сягнули майже 1200,0 млн грн (17,1%), в той час як капітальні інвестиції у житлове будівництво становили 1274,3 млн.грн.

У порівнянні з попередніми роками в обсязі капітальних інвестицій значно зріс показник коштів місцевих бюджетів, який перевищив 500,0 млн грн (7,2 %), що, передусім стало можливим завдяки політиці фінансової децентралізації. Як правило, у попередні роки цей показник не перевищував 2-3% обсягу освоєних капітальних інвестицій.

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

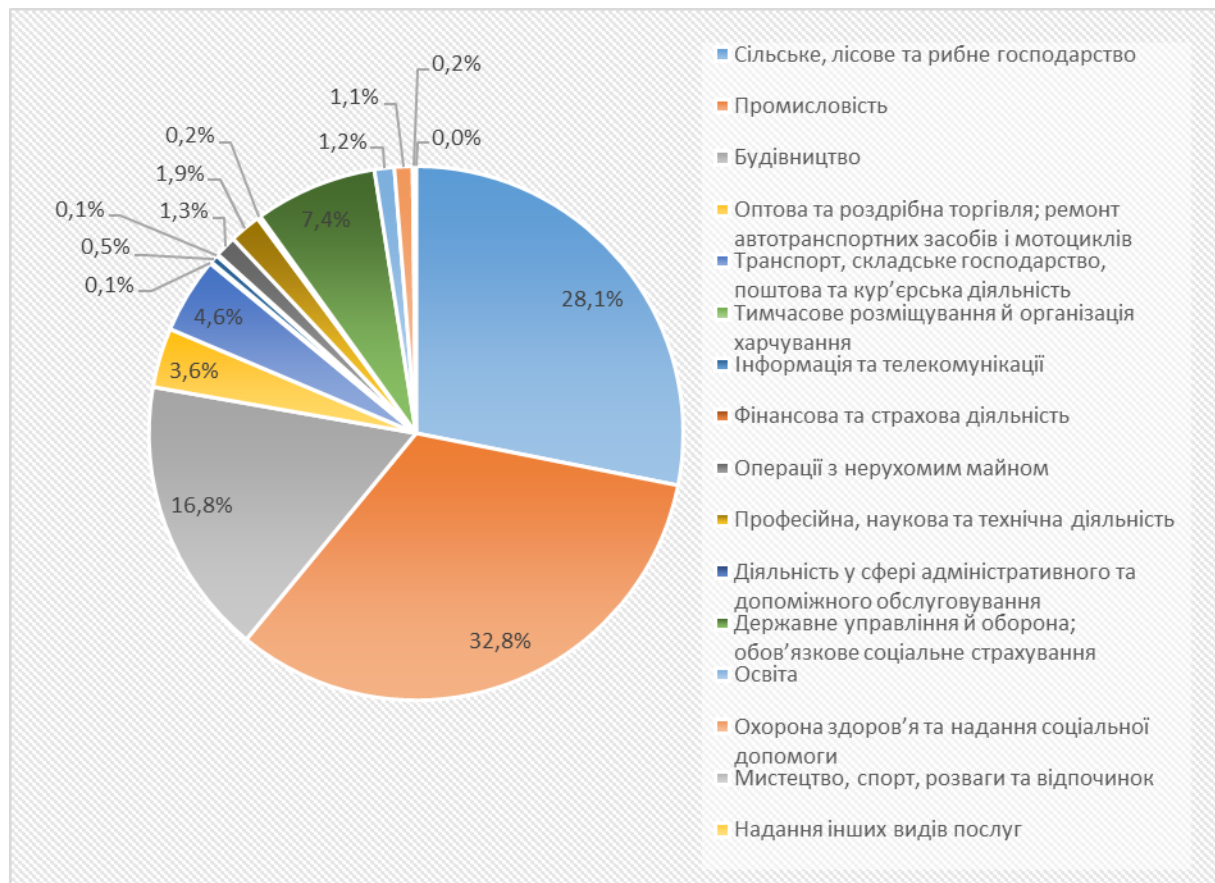
Рисунок 3.4. Структура капітальних інвестицій у Вінницькій області (2015 рік) за джерелами фінансування (%)

В той же час за рахунок коштів державного бюджету освоєно лише 158,9 млн грн (2,3%), що, з однієї сторони обумовлено перерозподілом фінансових надходжень на користь регіонів, а з іншої пов'язано із складним фінансово-економічним становищем країни і необхідністю збільшувати видатки на забезпечення обороноздатності країни.

Важливим джерелом капітальних вкладень в регіональну економіку є залучені та запозичені кошти. Так, за рахунок кредитів банків та інших фінансових установ в області освоєно 445,1 млн грн (6,4%).

Разом з тим, зовсім незначними у капітальних інвестиціях області є кошти іноземних інвесторів, які склали 11,1 млн грн (0,2%).

Аналіз капітальних інвестицій за видами економічної діяльності показує, що найбільшу частку капітальних інвестицій (32,8% загального обсягу) освоєно промисловими підприємствами. Значний обсяг інвестицій вкладено підприємствами сільського, лісового та рибного господарства (28,1%), будівельними підприємствами (16,8%).

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Рисунок 3.5. Структура капітальних інвестицій у Вінницькій області (2015 рік) за видами економічної діяльності (%)

Щодо напрямів освоєння, то найвагомішу частку капітальних інвестицій (99,5% загального обсягу) освоєно у матеріальні активи, з яких у будівлі та споруди – 44,2% усіх інвестицій, у машини, обладнання та інвентар і транспортні засоби – 51,4%. У нематеріальні активи вкладено 0,5% загального обсягу капітальних інвестицій. У капітальний ремонт активів у Вінницькій області спрямовано 408,9 млн грн капітальних інвестицій (5,8% від загального обсягу).

Слід також відмітити, що 42,8% загального обсягу інвестицій освоєно в обласному центрі, інші – 57,2% у решти містах і районах області.

Таблиця 3.1. Капітальні інвестиції у містах-учасниках проекту ПРОМІС

	Освоєно (використано) капітальних інвестицій		
	тис. грн	у % до загального обсягу	на одну особу, грн
Вінницька область	6989905	100,0	4348,8
м.Вінниця	2989186	42,8	8068,0
м.Жмеринка	276078	3,9	7865,5
м.Ладижин	128536	1,8	5355,7
м.Хмільник	138766	2,0	5420,5

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

У Запорізькій області в січні–грудні 2015р. підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 7123,3 млн грн капітальних інвестицій, що у порівняних цінах на 15,1% менше від обсягу капітальних інвестицій за відповідний період попереднього року.

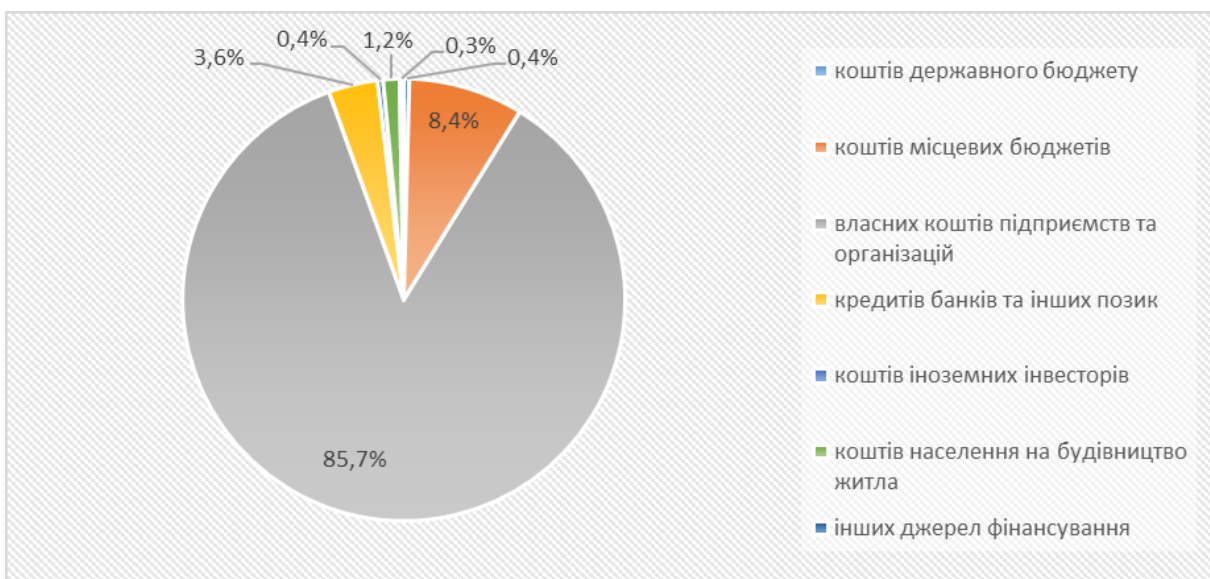
Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 6102,9 млн грн або 85,7% зального обсягу.

Джерело: Головне управління статистики у Запорізькій області

Рисунок 3.6. Структура капітальних інвестицій у Запорізькій області (2015 рік) за джерелами фінансування (тис. грн)

Другим за вагомістю джерелом фінансування є кошти місцевих бюджетів, яких використано 598,4 млн грн або 8,4%. З коштів державного бюджету освоєно лише 28,3 млн грн, що становить 0,4% усього обсягу капітальних інвестицій.

Джерело: Головне управління статистики у Запорізькій області

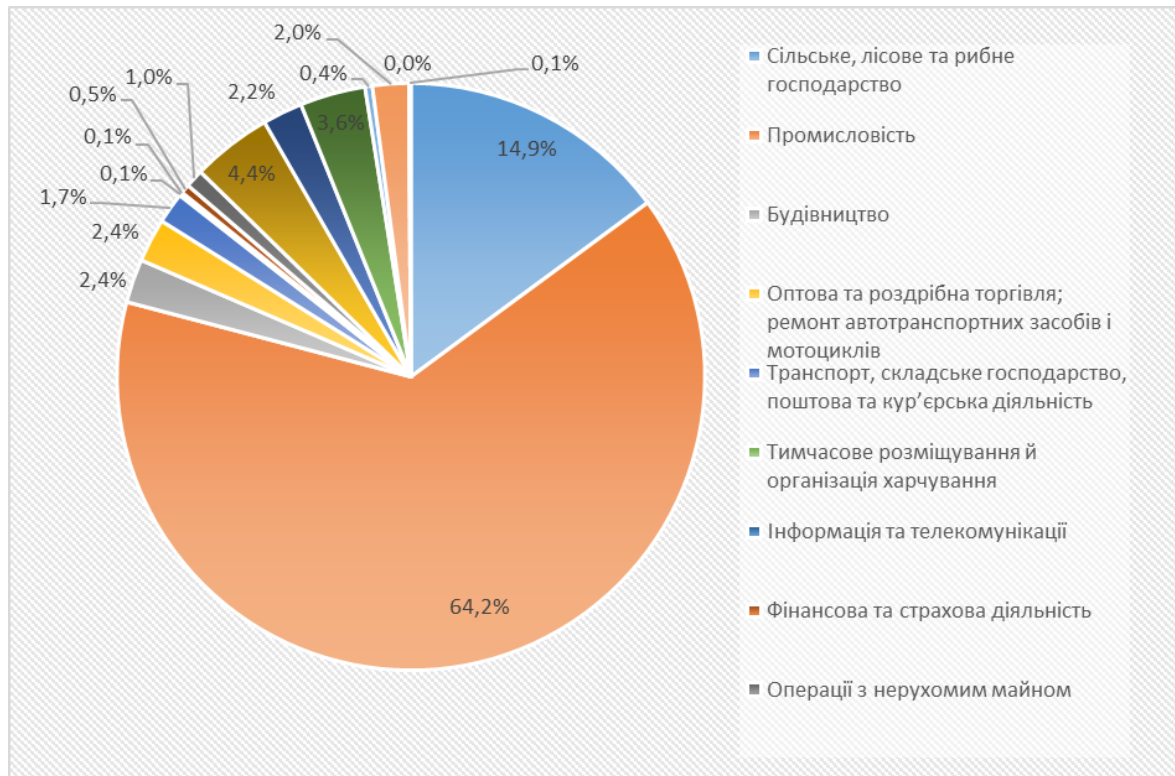
Рисунок 3.7. Структура капітальних інвестицій у Запорізькій області (2015 рік) за джерелами фінансування (%)

Частка запозичених коштів за рахунок кредитів банків та інших позик становила 255,1 млн грн або 3,6%. Незначними у порівнянні з іншими досліджуваними регіонами є кошти населення, яке вклало у будівництво житла 85,5 млн грн (1,2%).

Кошти іноземних інвесторів у зальному обсязі капітальних інвестицій є дещо більшими у порівнянні з Вінницькою і Полтавською, але становлять всього 32,6 млн грн (0,4%).

У структурі капітальних інвестицій за видами економічної діяльності найбільше освоєно у промисловості (64,2%, з яких 51,2% у переробній та 8,2% у добувній) та сільському господарстві (14,9%).

Найвагомішу частку капітальних інвестицій (99,4% загального обсягу) освоєно у матеріальні активи, з яких у машини, обладнання та інвентар і транспортні засоби – 56,6% усіх інвестицій, у будівлі та споруди – 39,6%.

Джерело: Головне управління статистики у Запорізькій області

Рисунок 3.8. Структура капітальних інвестицій у Вінницькій області (2015 рік) за видами економічної діяльності (%)

У нематеріальні активи вкладено 0,6% загального обсягу капітальних інвестицій. На капітальний ремонт активів спрямовано 1160,9 млн грн капітальних інвестицій (16,3% від загального обсягу).

Варто зазначити, що 67,5% загального обсягу капітальних інвестицій освоєно в обласному центрі, інші – 32,5% у решти містах і районах області.

Таблиця 3.2. Капітальні інвестиції у містах-учасниках проекту ПРОМІС

	Освоєно (використано) капітальних інвестицій		
	тис. грн	у % до загального обсягу	на одну особу, грн
Запорізька область	7123320	100,0	4024,2
м.Запоріжжя	4810209	67,5	6327,6
м.Бердянськ	253357	3,6	2136,0
м.Енергодар	22335	0,3	409,5
м.Мелітополь	199201	2,8	1272,4

Джерело: Головне управління статистики у Запорізькій області

Івано-Франківська область у 2015 році продемонструвала найкращу динаміку зростання капітальних інвестицій у розвиток економіки області. Індекс капітальних інвестицій порівняно з відповідним періодом попереднього року становив 110,2%.

У січні-грудні 2015р. за рахунок усіх джерел фінансування в області вкладено 9285 млн грн капітальних інвестицій. Основними джерелами фінансування капітальних інвестицій виступили власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 5995,8 млн грн або 64,6% загального обсягу інвестицій.

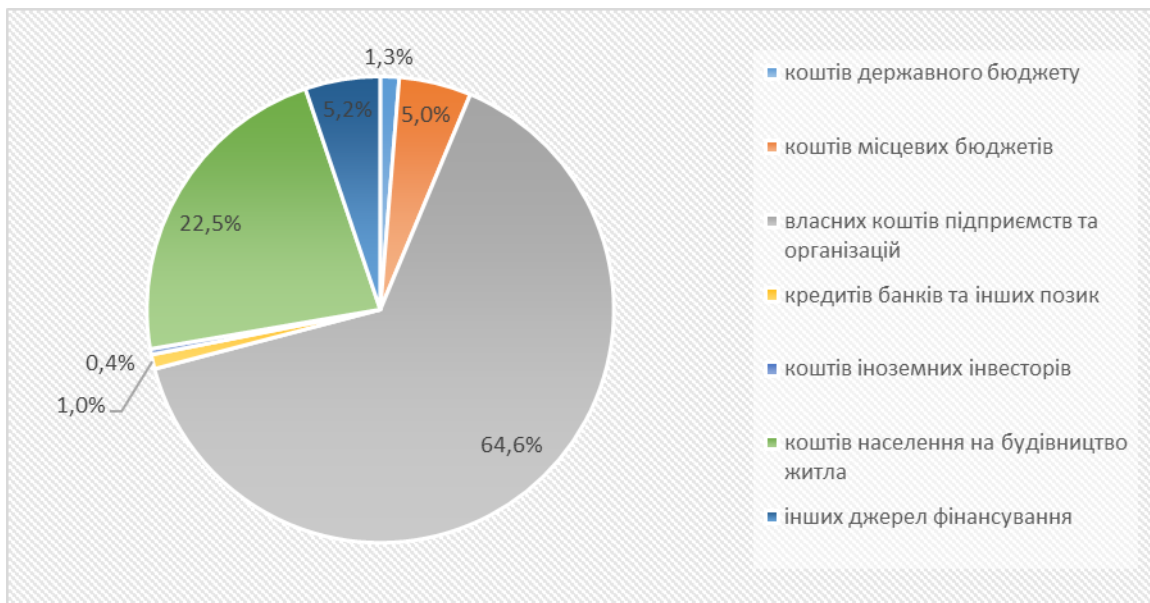

Джерело: Головне управління статистики в Івано-Франківській області

Рисунок 3.9. Структура капітальних інвестицій в Івано-Франківській області (2015 рік) за джерелами фінансування (тис. грн)

Слід особливо звернути увагу на те, що за рахунок коштів населення на будівництво житла було вкладено 2091,4 млн грн або 22,5% загального обсягу капінвестицій, що в свою чергу сприяло розвитку будівельної індустрії та суміжних галузей економіки. За підсумками проведених експертних опитувань та фокус-групових дискусій з'ясовано, що переважаючими тут є кошти місцевих мігрантів та осіб, переміщених із Донецької та Луганської областей.

З коштів місцевих бюджетів використано 464,3 млн грн або 5,0%, ще 118,2 млн грн – за рахунок коштів державного бюджету (1,3%). Дуже незначним є показник використання кредитів банків та інших позик, а також коштів іноземних інвесторів.

Джерело: Головне управління статистики в Івано-Франківській області

Рисунок 3.10. Структура капітальних інвестицій в Івано-Франківській області (2015 рік) за джерелами фінансування (%)

Щодо структури капітальних інвестицій за видами економічної діяльності, то вони свідчать про більшу диверсифікацію економіки області у порівнянні з іншими досліджуваними регіонами.

Так, найбільшу частку капітальних інвестицій було спрямовано у будівництво (29,5%), транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську доставку (18,9%), промисловість (18,8%, з яких 15,6% – у переробну), сільське й лісове господарство (16,9%).

Інвестиції в матеріальні активи склали 99,8% загального обсягу капітальних інвестицій, передусім в житлові й нежитлові будівлі, інженерні споруди, машини, обладнання та інвентар, а також у транспортні засоби.

Джерело: Головне управління статистики в Івано-Франківській області

Рисунок 3.11. Структура капітальних інвестицій в Івано-Франківській області (2015 рік) за видами економічної діяльності (%)

Також слід зазначити, що 57,5% загального обсягу капітальних інвестицій освоєно в обласному центрі, інші – 32,5% у решти містах і районах області.

Таблиця 3.3. Капітальні інвестиції у містах-учасниках проекту ПРОМІС

	Освоєно (використано) капітальних інвестицій		
	тис. грн	у % до загального обсягу	на одну особу, грн
Івано-Франківська область	9284944	100,0	6730,2
Івано-Франківськ	5378086	57,9	22050,4
Коломия	188943	2,0	3107,6
Яремче	213932	2,3	9593,4
Долина (з районом)	160398	1,7	2294,7

Джерело: Головне управління статистики в Івано-Франківській області

У Полтавській області впродовж січня–грудня 2015р. підприємствами та організаціями за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 7606,1 млн грн капітальних інвестицій, що в порівнянних цінах становило 70,0% обсягу капітальних інвестицій за січень–

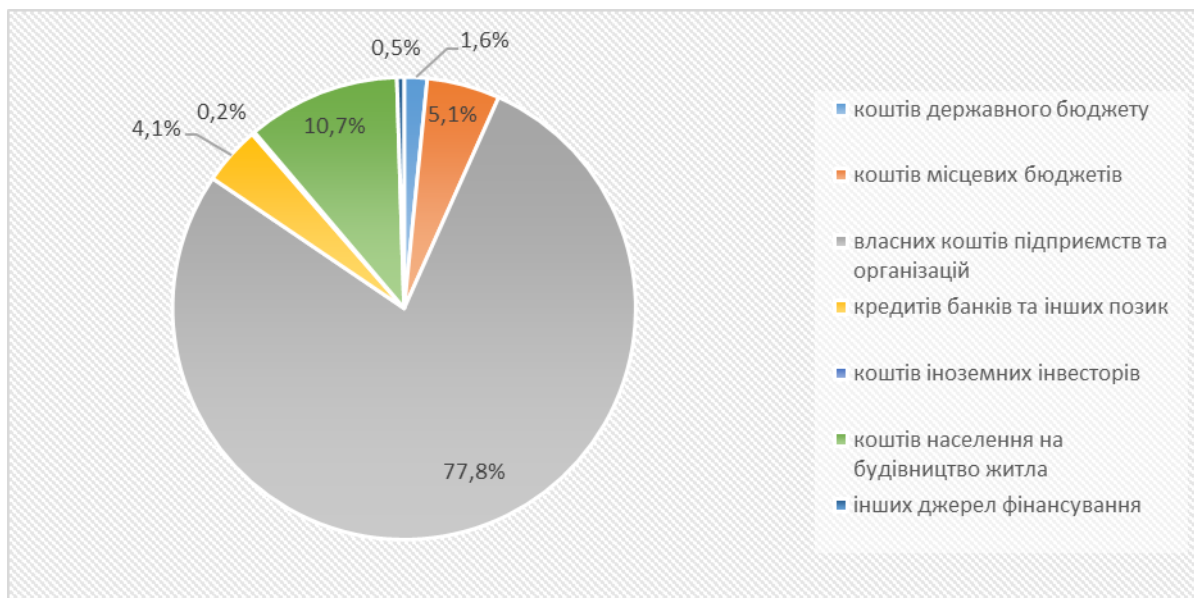
грудень 2014р. Обсяг капітальних інвестицій у розрахунку на одну особу населення склав 5261,2 грн.

Джерело: Головне управління статистики у Полтавській області

Рисунок 3.12. Структура капітальних інвестицій у Полтавській області (2015 рік) за джерелами фінансування (тис. грн)

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій, як і раніше, залишаються власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких освоєно 5915,6 млн грн або 77,8% загального обсягу. Частка коштів населення на будівництво житла становила 814,6 млн грн, що становить 10,7%. З коштів місцевих бюджетів використано 387,6 млн грн (5,1%), державного бюджету – 123,1 млн грн (1,6%). Ще 312,2 млн грн (4,1%) освоєно за рахунок кредитів банків та інших позик.

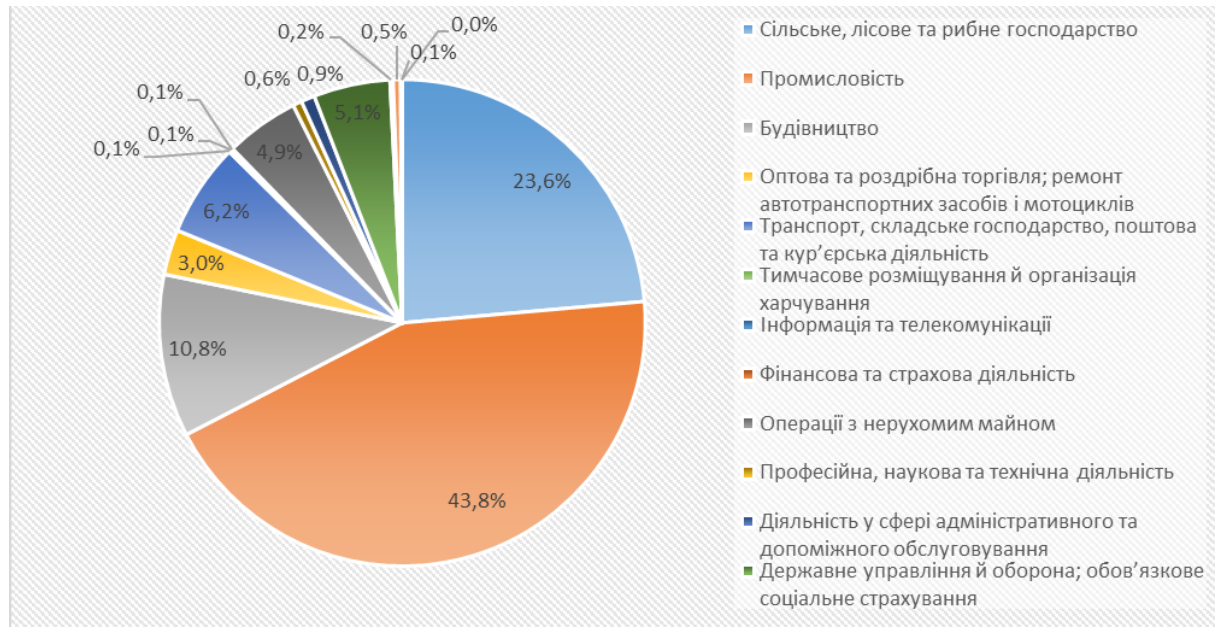

Джерело: Головне управління статистики у Полтавській області

Рисунок 3.13. Структура капітальних інвестицій у Полтавській області (2015 рік) за джерелами фінансування (%)

Зовсім незначними у Полтавській області, як і у Вінницькій, є кошти іноземних інвесторів, які в загальному обсязі капітальних інвестицій склали 16,9 млн грн, що становить всього 0,2% від усіх інвестованих коштів.

За видами економічної діяльності найбільше вкладено у промисловість (43,8%, з яких 20,8% у добувну та 20,2% у переробну), сільське господарство (23,6%), та будівництво (10,8%).

Джерело: Головне управління статистики у Полтавській області

Рисунок 3.14. Структура капітальних інвестицій у Полтавській області (2015 рік) за видами економічної діяльності (%)

Найбільшу питому вагу у 2015 р. мали інвестиції в матеріальні активи (99,0%).

Щодо локалізації вкладень, то на Полтаву, Комсомольськ та Кременчук припадає майже 58% загального обсягу капітальних інвестицій.

Таблиця 3.4. Капітальні інвестиції у містах-учасниках проекту ПРОМІС

	Освоєно (використано) капітальних інвестицій		
	тис. грн	у % до загального обсягу	на одну особу, грн
Полтавська область	7606058	100,0	5261,2
м.Полтава	1855168	24,4	6432,6
м.Комсомольськ	1554912	20,4	28322,6
м.Кременчук	966979	12,7	4307,3
м.Миргород	81945	1,1	2090,4

Джерело: Головне управління статистики у Полтавській області

Аналіз основних джерел здійснення інвестицій засвідчує, що в нинішній ситуації в Україні вони, в основному, на 65-85 % здійснюються за рахунок коштів підприємств, а на другому місці, як правило, виходять кошти населення, які найбільше інвестуються у будівництво житла. Далі, завдяки фінансовій децентралізації, йдуть кошти місцевих бюджетів та кредити банківських установ. Зовсім незначними є кошти державного бюджету. Практично не здійснюється інвестування за рахунок іпотечного кредитування та кредитів іноземних банків.

Слід відзначити суттєве (в рази) зменшення коштів іноземних інвесторів у структурі капітальних інвестицій.

З урахуванням зазначеного, особлива увага на місцях має бути спрямована на підтримку діяльності діючих компаній, розвиток місцевого підприємницького потенціалу шляхом сприяння малому і середньому бізнесу.

Виходячи з позитивних прикладів, вимагає додаткового дослідження інвестиційного потенціалу населення, передусім українських мігрантів.

Незадовільний стан справ, що склався у сфері іноземного інвестування, є відображенням, передусім, несприятливого інвестиційного клімату в Україні і потребує кардинального вдосконалення державної і місцевої політики у відповідній сфері.

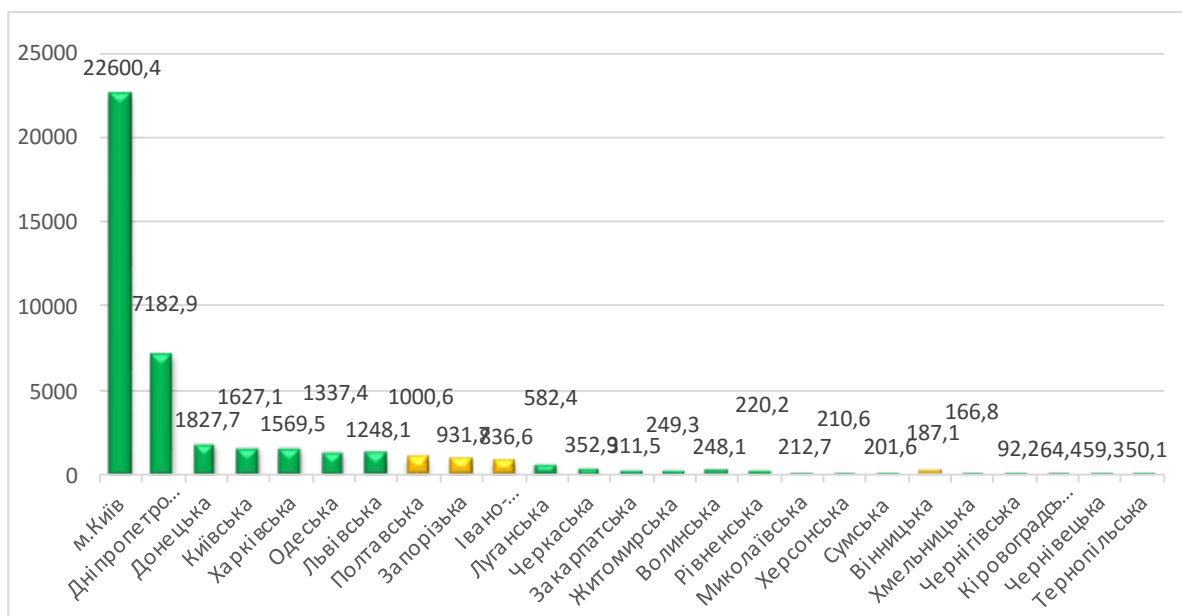
4. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ)

За умови гострої нестачі власних економічних ресурсів, у першу чергу, фінансових, необхідних для відновлення і модернізації виробництва, стабільного економічного розвитку, проведення структурної перебудови, важливого значення набувають питання залучення зовнішніх джерел фінансування.

Іноземні інвестиції для економіки країни мають велике значення, оскільки вони сприяють активізації інвестиційного процесу, є джерелом капіталовкладень, причому у формі сучасних засобів виробництва, залучають вітчизняних підприємців до передового господарського досвіду, сприяють поширенню інновацій, розвитку малого і середнього бізнесу, збільшенню продуктивності праці та підвищенню добробуту населення. Іноземні інвестори відіграють значну роль в економічному розвитку та сприяють економічному зростанню регіональної економіки на основі ефективнішого використання місцевих ресурсів.

За даними Держстату у 2015 році в економіку України іноземними інвесторами вкладено 3763,7 млн дол США та вилучено 891,3 млн дол США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за рахунок переоцінки, утрат та перекласифікації за цей період становить 5245,8 млн.дол.США (у т. ч. за рахунок курсової різниці – 5024,3 млн. дол.США).

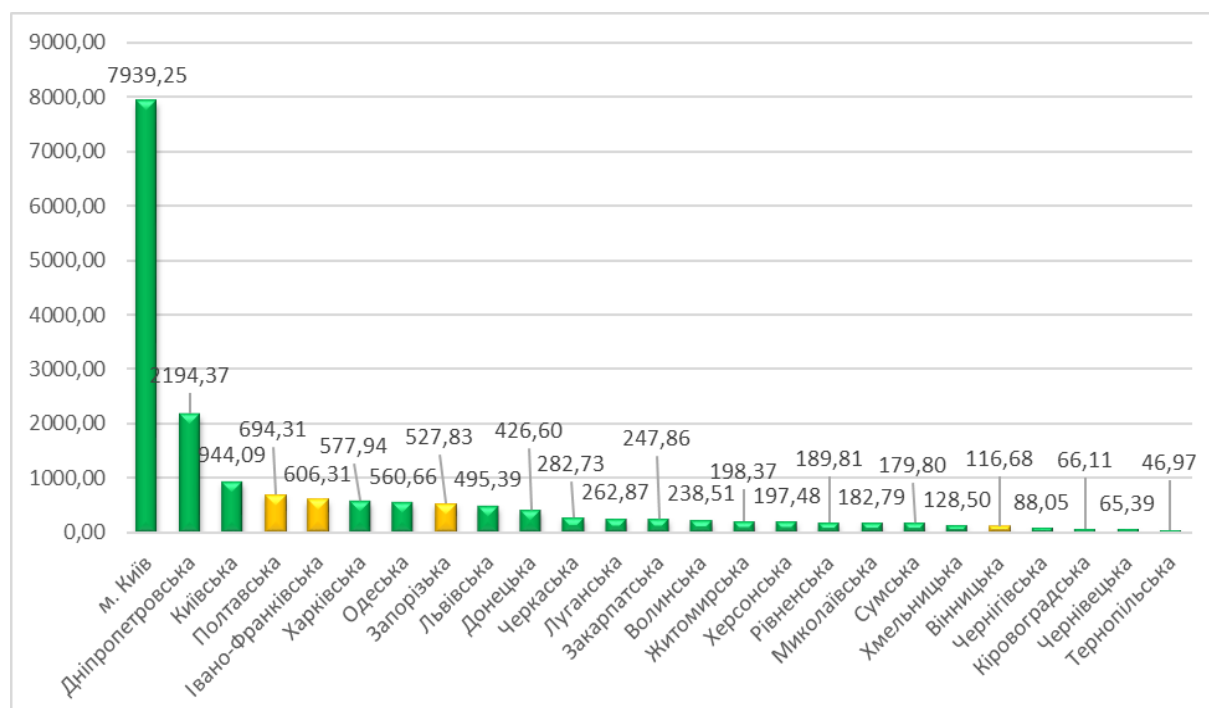
Іноземні інвестиції нерівномірно розподіляються по регіонах України. Найбільш привабливими для іноземних інвестицій були місто Київ, де сконцентровано більше половини всіх залучених ПІІ, а також Київська, Дніпропетровська, Харківська, Донецька (у попередні роки), Львівська, Одеська області.

Джерело: Держстат

Рисунок 4.1. Обсяги ПІІ в розрізі регіонів України на 31.12.2015 року (млн дол США)

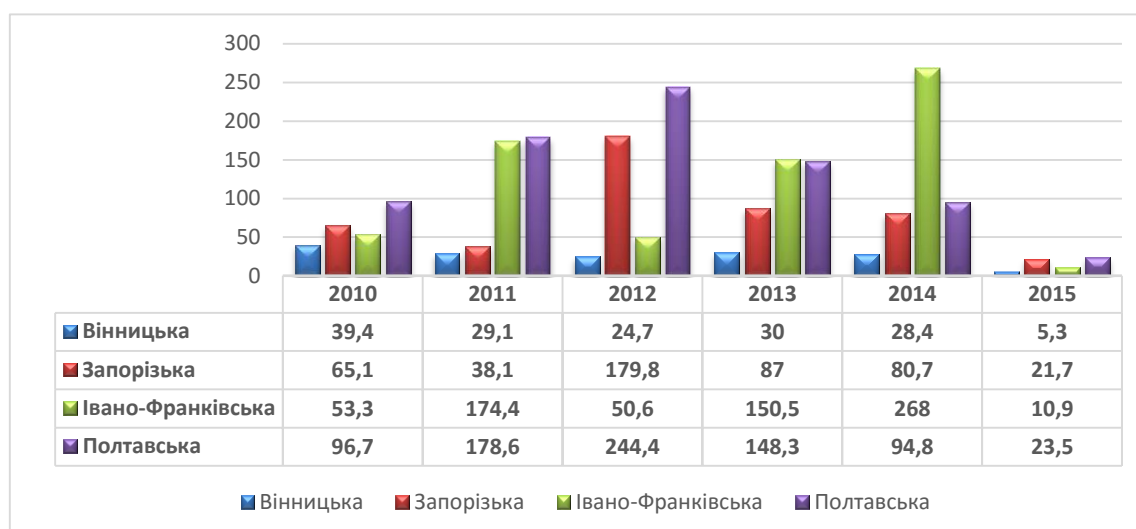
Слід зазначити, що Полтавська, Запорізька та Івано-Франківська області входять до групи регіонів, які постійно демонстрували позитивну динаміку в залученні ПІІ. Станом на початок 2016 року ці регіони посідають відповідно 8-е, 9-е та 10-е місця за обсягом залучених іноземних інвестицій за весь період незалежності країни. Вінницька область, незважаючи на значний інвестиційний потенціал, залучила значно менше ПІІ, посідаючи 20-у сходинку серед українських регіонів. В той же час за обсягом ПІІ на одну особу за підсумками 2015 року Полтавська та Івано-Франківська області входять до п'ятірки найкращих, Запорізька на 8-у, а Вінницька опинилась на 21-у місці.

Джерело: Держстат

Рисунок 4.2. Обсяги ПІІ на одну особу в розрізі регіонів України на 31.12.2015 року (млн дол США)

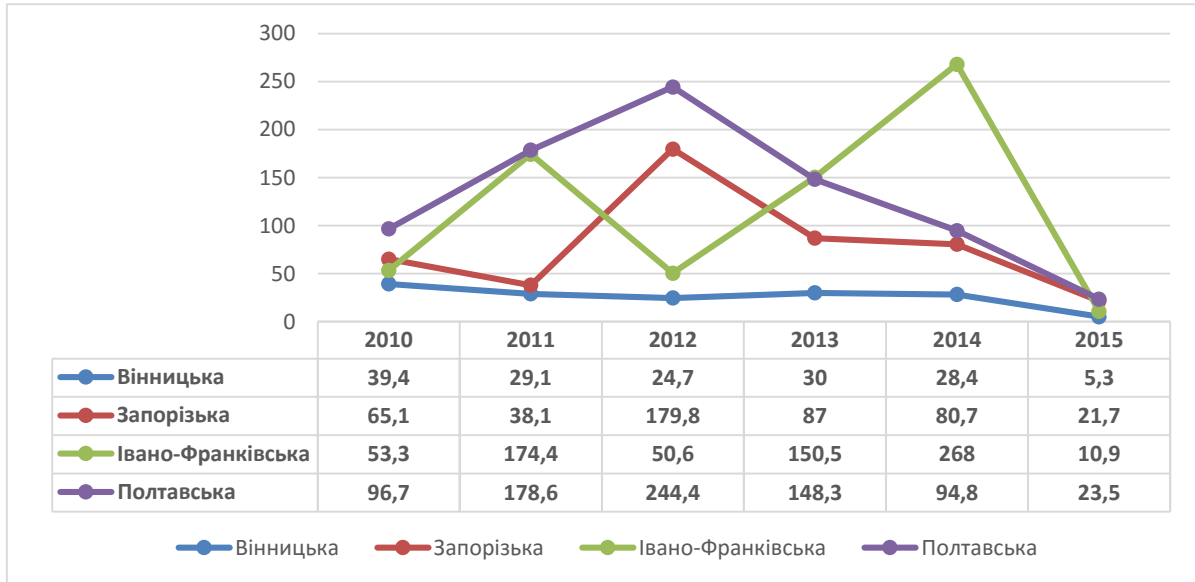
Аналіз залучення ПІІ в обрані регіони показує значну нерівномірність та їх велику залежність від багатьох зовнішніх та внутрішніх факторів.

Джерело: Держстат

Рисунок 4.3. Надходження ПІІ в економіку областей у 2010-2015 роках (млн дол США)

Так, Вінницька область впродовж 2010-2014 рр. стабільно залучала від 24, 7 до 39,4 млн дол США іноземних інвестицій. Для Запорізької області попри помірні показники у 2010 та 2013-2014 рр., найкращого показника було досягнуто у 2012 р. – 179,8 млн дол США ПІІ. Щодо Івано-Франківщини, то за 2011, 2013 та 2014 рр. область залучила більше половини загального обсягу ПІІ в регіон, досягнувши піку у 268 млн дол США (2014). Нарешті Полтавська область усі ці роки демонструвала високі показники залучення ПІІ, а за 2012 р. вони склали рекордними для області – 244,4 млн дол США.

Джерело: Держстат

Рисунок 4.4. Надходження ПІІ в економіку областей у 2010-2015 роках (млн дол США)

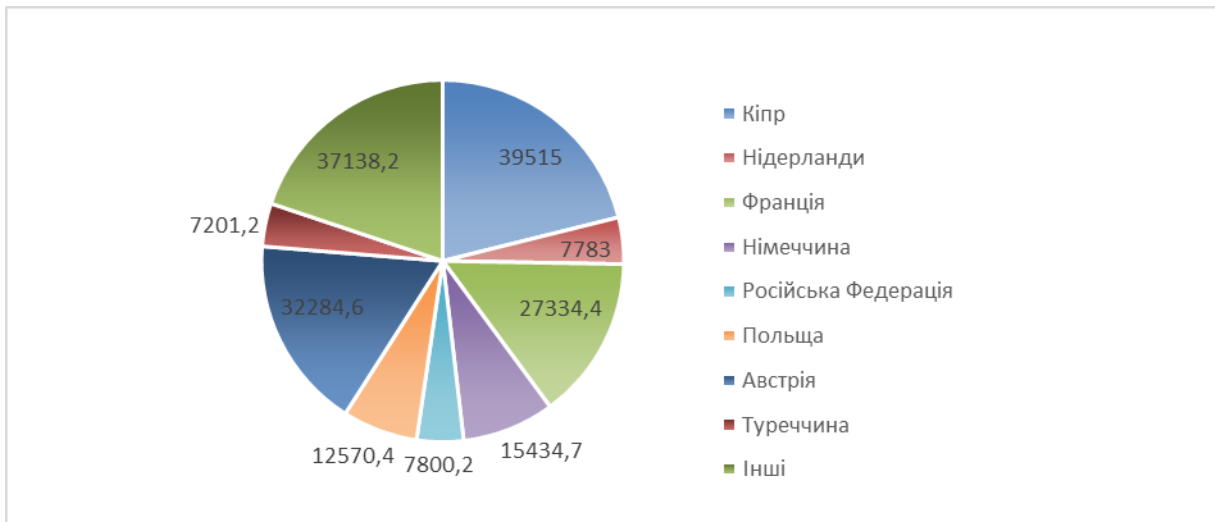
Водночас під впливом негативних зовнішніх чинників показники залучення ПІІ у всіх чотирьох регіонах різко зменшилися у 2015 р., натомість відбулося падіння загального обсягу, що було зумовлено, насамперед, курсовою різницею, а також незначним вилученням коштів інвесторами.

ПІІ у Вінницькій області

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку регіону на 31 грудня 2015р. становив 187,1 млн дол США. Переважна більшість інвестицій (78,1% загального обсягу акціонерного капіталу) надійшла з країн ЄС – 146,2 млн дол, з інших країн світу – 40,9 млн дол (21,9%).

У 2015р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 5,3 млн дол США та вилучено 1,2 млн дол прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення вартості акціонерного капіталу за рахунок переоцінки, утрат та перекласифікації становило 40,1 млн. дол., у тому числі за рахунок курсової різниці – 39,2 млн дол.

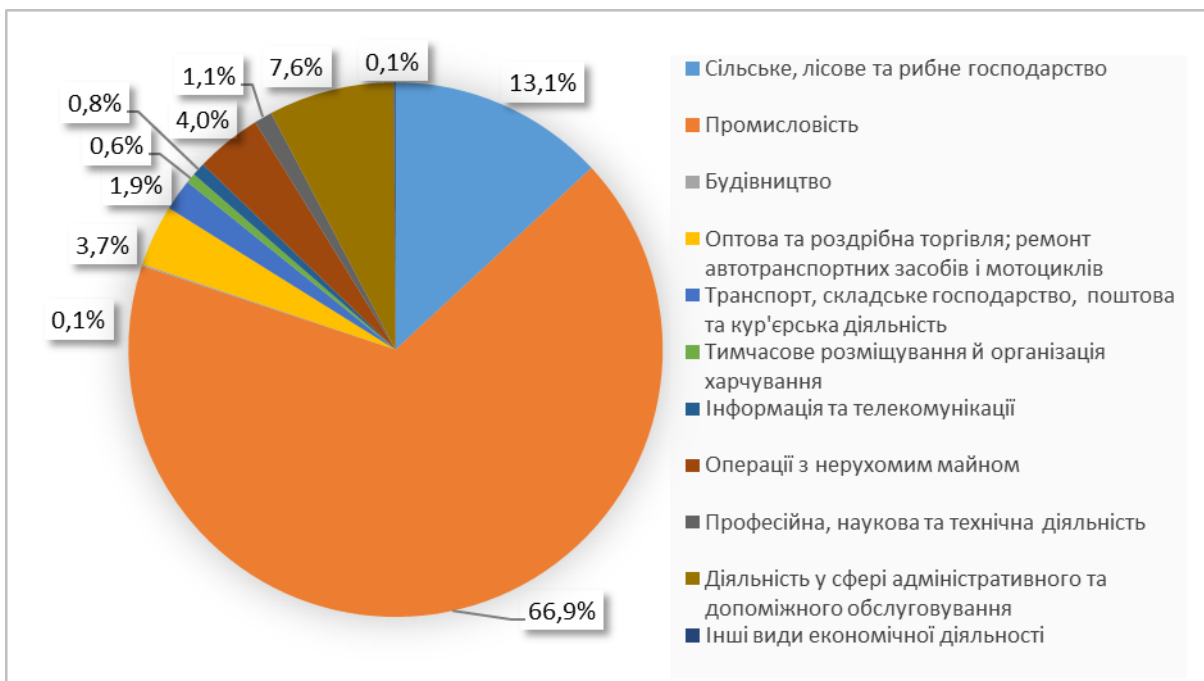
До п'ятірки основних країн-інвесторів, на які припадає 68,0% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 39,5 млн дол, Австрія – 32,3 млн дол, Франція – 27,3 млн дол, Німеччина – 15,4 млн дол, Польща – 12,6 млн дол.

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Рисунок 4.5. ПІІ (акціонерний капітал) у Вінницькій області на 31.12.2015 року з країн світу (тис. дол США)

На підприємствах промисловості зосереджено 125,2 млн дол (66,9%) загального обсягу прямих інвестицій в область, у т.ч. переробної – 107,5 млн дол та добувної промисловості і розроблення кар'єрів – 17,1 млн дол. Серед галузей переробної промисловості у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів унесено 55,5 млн дол прямих інвестицій, виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічну діяльність – 25,7 млн дол, виробництво хімічних речовин і хімічної продукції – 15,1 млн дол.

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

Рисунок 4.6. ПІІ (акціонерний капітал) у Вінницькій області на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (тис. дол США)

На підприємствах сільського, лісового та рибного господарства акумульовано 24,5 млн дол (13,1% загального обсягу) прямих інвестицій, в організаціях, що діють у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 14,3 млн дол (7,6%), на

підприємствах, що здійснюють операції з нерухомим майном – 7,4 млн дол (4,0%), оптової та роздрібною торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів – 7,0 млн дол (3,7%).

Вагому частку (45,0%) іноземного капіталу зосереджено у м.Вінниці – 84,1 млн дол.

Таблиця 4.1. Обсяги ПІІ у містах-учасниках проекту ПРОМІС

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2015		31.12.2015	
	тис. дол США	у % до загального підсумку	тис. дол США	у % до загального підсумку
Вінницька область	223002,6	100,0	187061,7	100,0
м.Вінниця	95675,3	42,9	84136,5	45,0
м.Жмеринка	911,6	0,4	794,8	0,4
м.Ладизин				
м.Хмільник	539,2	0,2	496,7	0,3

Джерело: Головне управління статистики у Вінницькій області

ТОВ „АГРАНА ФРУТ Україна” - є часткою міжнародного концерну „АГРАНА”, де 99,9% - іноземні інвестиції. Напрямки діяльності: виробництво фруктових наповнювачів; виробництво концентрованих соків; виробництво фруктового та овочевого пюре; виробництво асептичної та замороженої продукції (ягоди та овочі). ТОВ „АГРАНА ФРУТ Україна” засноване в 2007 році на базі спільного українсько-австрійського підприємства „ПОДІЛЛЯ ОБСТ”, яке було створене у 1997 році.

Підприємство є лідером на ринку України в своїй галузі і забезпечує більше ніж 50% потреб Українського ринку фруктових наповнювачів для молочної промисловості, виробників морозива та кондитерських виробів.

Спільне українсько-іспанське підприємство «Сперко Україна» було створене у 1995 році. Інвестором з іспанської сторони виступила компанія «Украфарма», одним із засновників якої була «Алькала Фарма» — провідне фармацевтичне підприємство Іспанії (колись — підрозділ компанії «Глаксо Велком»). В асортименті компанії нараховується біля 30 найменувань препаратів. СУІП «Сперко Україна» завершено реконструкцію фармацевтичного виробництва, виробничих цехів. Вартість проекту становить близько 55 млн грн. В 2015 році створено 40 нових робочих місць.

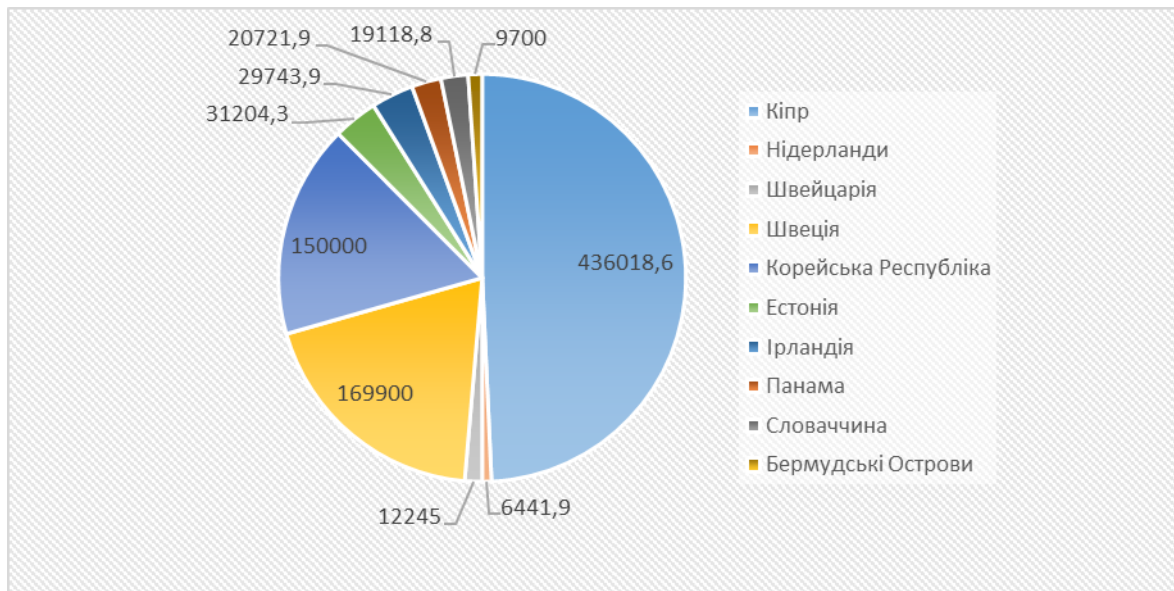
ТОВ "Барлінек Україна" є підприємством з іноземними інвестиціями (Польща). Група Barlinek, до складу якої входить ТОВ «Барлінек Україна» є найбільшим у Польщі та одним з п'яти провідних у світі виробників сучасних дерев'яних підлог. Основною продукцією компанії є тришарова паркетна дошка, яка реалізується до понад 35 країн світу безпосередньо із м. Вінниці та до 59 країн світу на трьох континентах. Річна виробнича потужність ТОВ «Барлінек Інвест» складає близько 3 мільйонів квадратних метрів паркетної дошки. Підприємство приязне до навколишнього середовища, так як працює за безвідходною технологією. На сьогоднішній день на підприємстві працює близько 800 працівників. На підприємстві застосовуються найновіші енергозберігаючі технології.

ПІІ у Запорізькій області

Станом на 31 грудня 2015р. обсяг внесених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку області становив 931,7 млн дол США. З країн ЄС внесено 714,7 млн дол інвестицій (76,7% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн – 217,0 млн дол (23,3%).

У 2015р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 21,7 млн дол США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за цей період становить – 129,8 млн дол, у т.ч. за рахунок курсової різниці – 120,6 млн.дол.

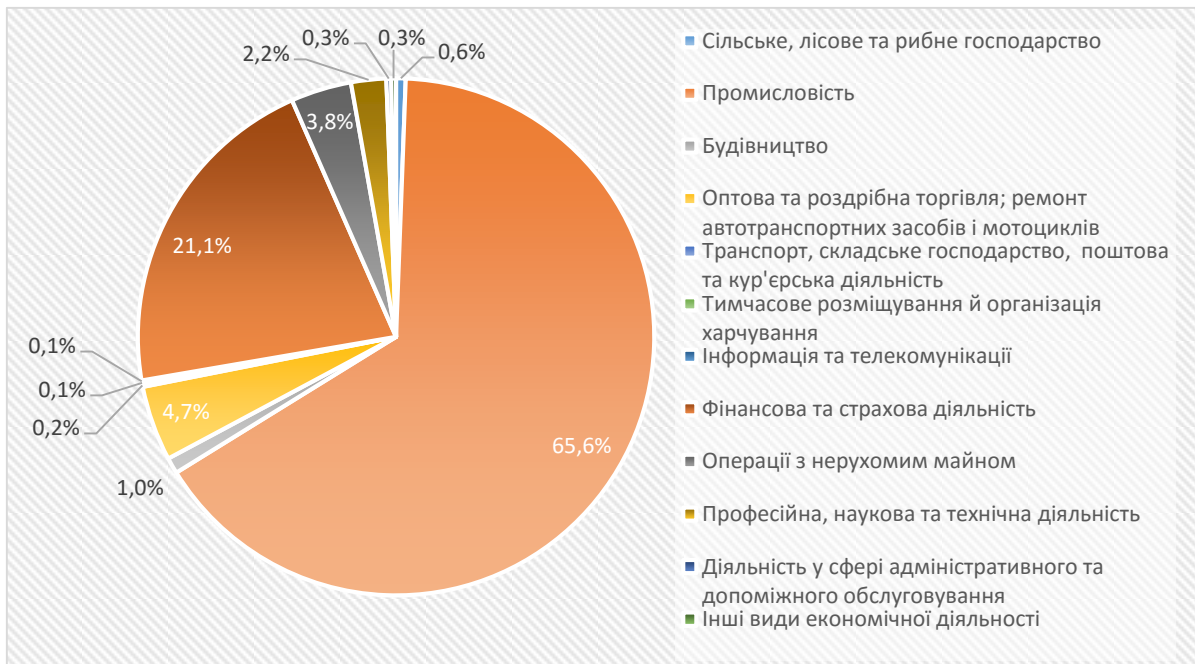
Інвестиції надійшли зі 49 країн світу. До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 95,0% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 436,0 млн дол, Швеція – 169,9 млн дол, Корея, Республіка – 150,0 млн дол, Естонія – 31,2 млн дол, Ірландія – 29,7 млн дол, Панама – 20,7 млн дол, Словаччина – 19,1 млн дол, Швейцарія – 12,2 млн дол, Бермудські Острови – 9,7 млн дол та Нідерланди – 6,4 млн дол.

Джерело: Головне управління статистики у Запорізькій області

Рисунок 4.7. ПІІ (акціонерний капітал) у Запорізькій області на 31.12.2015 року з країн світу (тис. дол США)

На підприємствах промисловості зосереджено 610,8 млн дол (65,6%) прямих інвестицій, у т.ч. переробної – 538,6 млн дол, добувної промисловості і розроблення кар'єрів – 19,9 млн дол, з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 52,3 млн дол.

Джерело: Головне управління статистики у Запорізькій області

Рисунок 4.8. ПІІ (акціонерний капітал) у Запорізькій області на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (%)

Серед галузей переробної промисловості у виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів внесено 229,0 млн дол, у виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів – 150,9 млн дол, металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування – 94,6 млн дол, у виробництво електричного устаткування – 52,9 млн дол. В організації, що здійснюють фінансову та страхову діяльність внесено 196,3 млн дол (21,1%), у підприємства оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів внесено 43,9 млн дол (4,7%), в організації, що здійснюють операції з нерухомим майном – 35,8 млн дол (3,8%), у професійну, наукову та технічну діяльність – 20,8 млн дол. (2,2%).

Майже 94% від загального обсягу залучених ПІІ надійшло в обласний центр.

Таблиця 4.2. Обсяги ПІІ у містах-учасниках проекту ПРОМІС

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2015		31.12.2015	
	тис. дол США	у % до загального підсумку	тис. дол США	у % до загального підсумку
Запорізька область	1039760,3	100,0	931658,7	100,0
м.Запоріжжя	976260,5	93,9	880753,9	94,5
м.Бердянськ	8593,9	0,8	7204,4	0,8
м.Енергодар	235,9	0,0	155,3	0,0
м.Мелітополь	66,5	0,0	45,0	0,0

Джерело: Головне управління статистики у Запорізькій області

В Приазовському районі Запорізької області функціонує Ботієвська вітрова електростанція. Це 65 вітрогенераторів, загальна потужність яких становить 200 МВт. Засновник станції - ТОВ «Вінд Пауер» - продовжує роботи з будівництва двох інших ВЕС вітропарку «ДТЕК Приазовський» у Запорізькій області - Приморської і Бердянської. Остаточне введення в експлуатацію трьох станцій вітропарку «ДТЕК Приазовський» загальною потужністю 550 МВт очікується до кінця 2017 року. У м. Токмак введена в експлуатацію сонячна електростанція потужністю 10 МВт. За 2014 станцією вироблено 10,6 млн. кВт / год. електроенергії. Сьогодні компанія-інвестор розвиває проект по створенню в Токмацькому районі сонячної електростанції загальною потужністю 50 МВт. ТОВ «ВіндПауер» ДТЕК є інвестором проекту будівництва парків вітрових електростанцій на територіях Приазовського, Приморського та Бердянського районів області. Загальна потужність вітрових електростанцій – 545 МВт. Загальний обсяг інвестицій у вітропарк заплановано у розмірі 22,0 млрд грн. Вітропарк в Запорізькій області – «ДТЕК Приазовський» включатиме Бердянську ВЕС (150 МВт), Приморську ВЕС (200 МВт) та Ботієвську ВЕС (195 МВт). На сьогоднішній день, ТОВ «Вінд Пауер» у Приазовському районі побудована та повністю введена в дію Ботієвська ВЕС (200 МВт).

АБСОЛЮТНА ЯКІСТЬ

Починаючи з 2003 року датська компанія „Імідж Холдинг АпС” здійснює фінансові інвестиції у статутний фонд дочірнього українського підприємства, який складає 25,0 млн дол США ЛГЗ „Хортиця”. Це найсучасніше й одне з найпотужніших підприємств України з виробництва напоїв, враховуючи горілку, лікєро-горілчані вироби, вино, соки й слабоалкогольні напої. Сучасні технології будівництва дозволили за 11 місяців спроектувати і звести комплекс корпусів, що вражають своєю чистотою та красою. Система водопідготовки спеціально розроблена та виготовлена за індивідуальним замовленням фірмою „СІТ” (Каліфорнійські Індустріальні Технології). Високонадійні лінії розливу „ІТАL PROJECT” забезпечують точність кожної операції: від ретельного дозування до якісного етикетування й маркування датою.

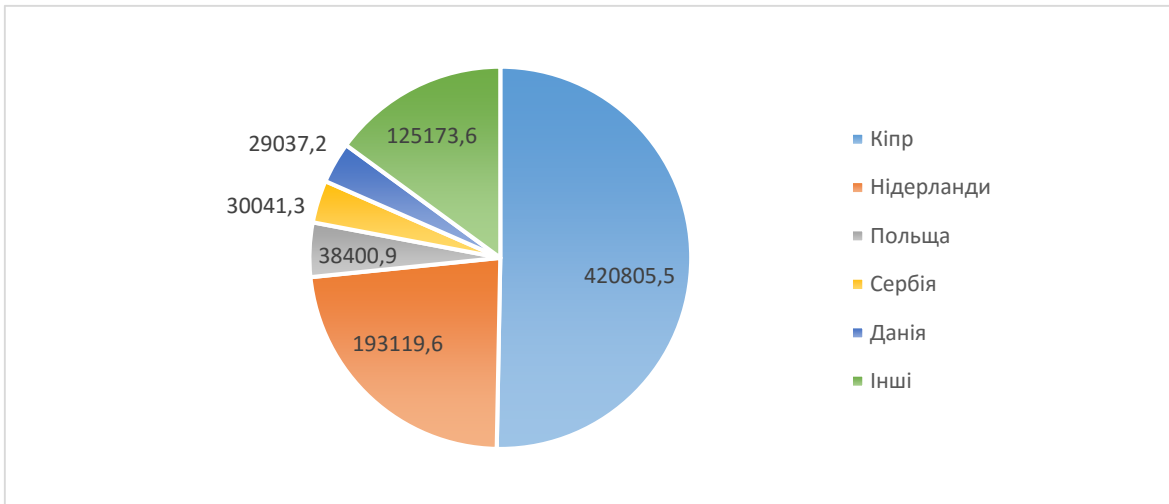
ПАТ «Карлсберг Україна» - виробники пив та безалкогольних напоїв є яскравим прикладом вигідного інвестування в харчову галузь та аграрний комплекс регіону. Починаючи з 1996 року, на підприємстві ПАТ «Карлсберг Україна» (колишній «Славутич») було встановлено нове обладнання, виготовлене провідними компаніями пивоварної світової промисловості. Завдяки цьому завод став передовим підприємством європейського типу з ефективним виробництвом та високим рівнем автоматизації технологічних процесів. Завод має міжнародні сертифікати ISO 9001 (управління якістю продукції) і ISO 14001 (екологічна безпека підприємства і охорона навколишнього середовища). Потужність заводу становить близько 450 млн літрів на рік. Кількість працівників на заводі - понад 500 осіб. Інвестиції здійснила шведська фірма „Болтік Беверіджіз Холдінг АБ”, 48,0 млн дол США.

ПІІ в Івано-Франківській області

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку області на 31 грудня 2015р. становив 836,6 млн.дол. США, що на 9,6% менше обсягів інвестицій на початок 2015р.

У 2015р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 10,9 млн дол США прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за цей період становить 100,2 млн дол, у тому числі за рахунок курсової різниці – 94,1 млн дол.

Інвестиції надійшли від нерезидентів із 51 країни світу. З країн ЄС з початку інвестування внесено 766,9 млн дол США інвестицій (91,7% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 69,7 млн дол (8,3%).

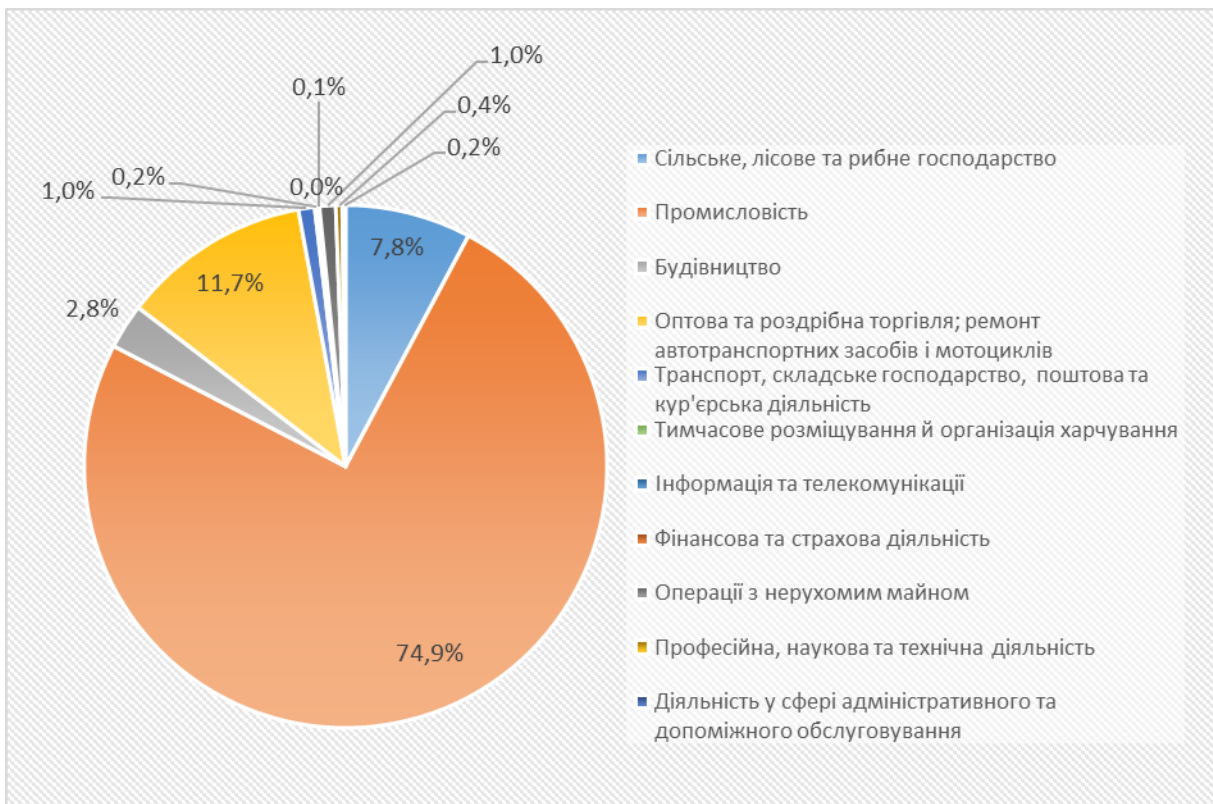

Джерело: Головне управління статистики в Івано-Франківській області

Рисунок 4.9. ПІІ (акціонерний капітал) в Івано-Франківській області на 31.12.2015 року з країн світу (тис. дол США)

До 5 основних країн-інвесторів, на які припадає 85,1% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 420,8 млн дол, Нідерланди – 193,1 млн дол, Польща – 38,4 млн дол, Сербія – 30 млн дол, Данія – 29 млн дол.

Серед галузей найбільш привабливими для іноземних інвесторів залишаються промисловість, куди спрямовано 626,7 млн дол США (74,9% загального обсягу прямих інвестицій), з них переробної – 617,1 млн дол (73,8%), добувної промисловості та розроблення кар'єрів – 6,8 млн дол (0,8%).

Джерело: Головне управління статистики в Івано-Франківській області

Рисунок 4.10. ПІІ (акціонерний капітал) в Івано-Франківській області на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (%)

У підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів вкладено 325,8 млн дол (38,9% загального обсягу прямих інвестицій), виробництва хімічних речовин і хімічної продукції – 194,4 млн дол (23,2%), виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції – 41,7 млн дол (5%), виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності – 18,6 млн дол (2,2%). У підприємства оптової та роздрібної торгівлі; ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів вкладено 97,9 млн дол (11,7% загального обсягу прямих інвестицій), сільського, лісового та рибного господарства – 65,6 млн дол (7,8%), будівельної діяльності – 23,5 млн дол (2,8%), організації, що здійснюють операції з нерухомим майном, – 8,5 млн дол (1%).

Найбільше ПІІ залучено в обласний центр, а також центр хімічної і нафтохімічної промисловості на Прикарпатті місто Калуш.

Таблиця 4.3. Обсяги ПІІ у містах-учасниках проекту ПРОМІС

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2015		31.12.2015	
	тис. дол США	у % до загального підсумку	тис. дол США	у % до загального підсумку
Івано-Франківська область	925895,8	100,0	836578,1	100,0
м.Івано-Франківськ	504822,8	54,5	464841,8	55,6
м.Коломия	18185,6	2,0	16784,1	2,0
м.Яремче	1027,9	0,1	677,3	0,1
м. Долина (разом з районом)	10250,8	1,1	9871,4	1,2

Джерело: Головне управління статистики в Івано-Франківській області

Electrolux

3 квітня 2011 року в Івано-Франківську розпочато виробництво інноваційної побутової техніки - високоякісних пральних машин відомих брендів Zanussi та Electrolux. Підприємство «Електролюкс Україна» створено шведською компанією АВ Electrolux, одним зі світових лідерів побутової техніки, що реалізовує свою продукцію на ринках більш ніж 150 країн світу. Завод на Прикарпатті став 18-м підприємством АВ Electrolux в Європі. Вартість інвестиційного проекту - понад 19 млн. євро. Проведено модернізацію та розширення виробництва, створено нові робочі місця. Виготовлення продукції на ТОВ «Електролюкс Україна» – це повністю автоматизований завершений цикл виробництва автоматичних пральних машин, що відповідає міжнародним стандартам якості та безпеки.

Tyco Electronics

ТОВ «Тайко Електронікс Юкрейн Лімітед» входить до складу міжнародної виробничо-промислової компанії «TYCO International Ltd», яка є провідним виробником електротехнічної продукції в світі. «TYCO International Ltd» — світовий постачальник електронних компонентів, мережевих рішень та бездротових систем із середньорічними продажами понад 13 мільярдів доларів споживачам у 150 країнах. Підрозділ електронних компонентів — найбільший світовий постачальник пасивних електронних компонентів, включаючи з'єднувачі, реле, вимикачі, захисні пристрої, сенсорні панелі, датчики, провід та кабель. Підприємство, що розпочало серійне виробництво у Івано-Франківську в 2008 році, здійснює складання електрокабельної продукції для обладнання автомобілів європейського типу. В розвиток підприємства вкладено близько 60 млн. євро.

Товариство з обмеженою відповідальністю «3 Бетони» засноване в м. Калуш Івано-Франківської області в 2002 році трьома провідними в галузі будівельної індустрії угорськими фірмами. Головним напрямком роботи товариства є комплексне виконання замовлень - проектування, виробництво, доставка та монтаж залізобетонних каркасів будівель та споруд. В реалізацію проекту угорські компанії вклали понад 17 млн євро, викупивши застарілий комбінат будівельної індустрії та повністю модернізувавши підприємство, яке одразу почало свою діяльність з впровадження новітніх тенденцій каркасного будівництва. У 2007 році на заводі вперше в Україні було встановлено новітнє обладнання, що забезпечило виробництво найдовших для українського ринку 20-ти метрових пустотних плит перекриття. В 2008 році на підприємстві було встановлено технологічне обладнання для виробництва сучасних мостових балок довжиною до 33м, використання яких в будівництві дорожньої інфраструктури України є дуже важливим. Знаковим об'єктом для підприємства став стадіон «Арена Львів», збудований до Євро 2012. Для такої відповідальної споруди ТОВ «3 Бетони» виготовило та поставило 95% збірних з/б конструкцій найвищої якості.

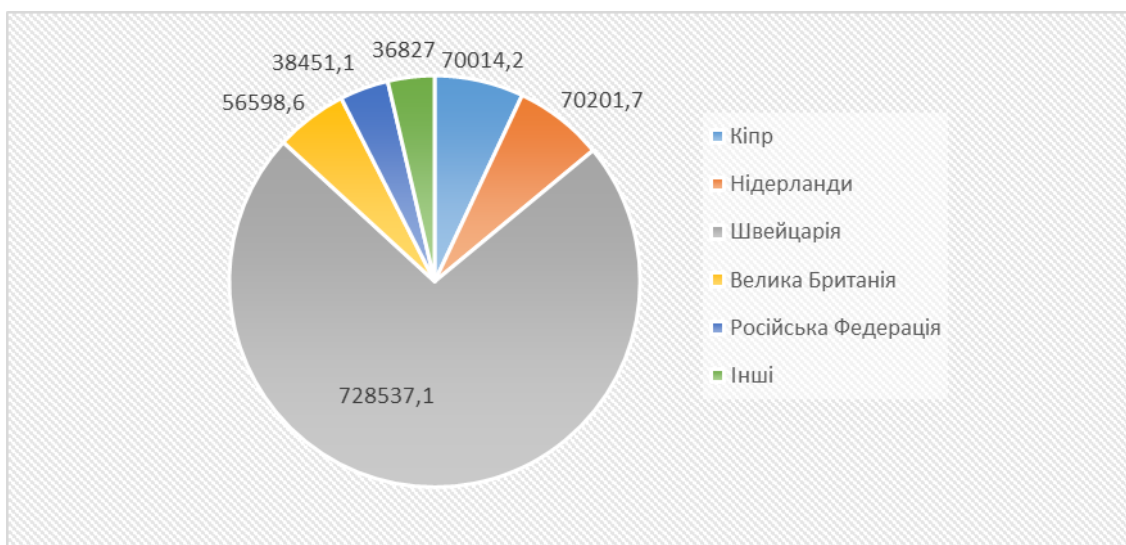
ПІІ у Полтавській області

Станом на 31 грудня 2015р. обсяг унесених з початку інвестування в економіку області прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) становив 1000,6 млн дол США.

У 2015р. в економіку області іноземними інвесторами вкладено 23,5 млн дол прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Зменшення капіталу за цей період становило 63,2 млн дол (у т.ч. за рахунок курсової різниці – 47,6 млн дол).

Інвестиції надійшли із 45 країн світу. З країн ЄС з початку інвестування унесено 211,1 млн дол інвестицій (21,1% загального обсягу акціонерного капіталу), з інших країн світу – 789,5 млн дол (78,9%).

До основних країн-інвесторів, на які припадає понад 96% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Швейцарія – 728,5 млн дол, Нідерланди – 70,2 млн дол, Кіпр – 70,0 млн дол, Велика Британія – 56,6 млн дол, Російська Федерація – 38,5 млн дол.

Джерело: Головне управління статистики у Полтавській області

Рисунок 4.11. ПІІ (акціонерний капітал) у Полтавській області на 31.12.2015 року з країн світу (тис. дол США)

На підприємствах промисловості зосереджено 833,9 млн дол. (83,3% загального обсягу прямих інвестицій), у т.ч. добувної промисловості і розроблення кар'єрів – 792,7 млн дол.

Джерело: Головне управління статистики у Полтавській області

Рисунок 4.12. ПІІ (акціонерний капітал) у Полтавській області на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (%)

На підприємствах оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів акумульовано 66,1 млн дол (6,6% загального обсягу), в організаціях, що здійснюють діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 45,8 млн дол (4,6%), на підприємствах, що здійснюють операції з нерухомим майном – 25,8 млн дол (2,6%). Серед міст регіону 1 місце по залучених ПІІ посідає м. Комсомольськ. До лідерів також належить обласний центр.

Таблиця 4.4. Обсяги ПІІ у містах-учасниках проекту ПРОМІС

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2015		31.12.2015	
	тис. дол США	у % до загального підсумку	тис. дол США	у % до загального підсумку
Полтавська область	1040320,6	100,0	1000629,7	100,0
м.Полтава	132800,4	12,8	111185,7	11,1
м.Комсомольськ	718056,4	69,0	730315,4	73,0
м.Кременчук	58486,0	5,6	43792,2	4,4
м.Миргород	4807,9	0,5	4541,4	0,5

Джерело: Головне управління статистики у Полтавській області

Компанія DuPont Pioneer – провідний світовий розробник та постачальник сучасних технологій в галузі генетики рослин, який забезпечує високоякісним насінням сільгоспвиробників в більш ніж 90 країнах світу. Компанія Pioneer надає агрономічну підтримку та супровід з метою підвищення продуктивності і прибутковості аграріїв, а також прагне розвивати системи стійкого ведення сільського господарства у всьому світі. На

Полтавщині компанія представлена ТОВ «Стасі Насіння». Офіційне відкриття виробничого комплексу відбулось в червні 2013 року. 40 мільйонів доларів США - одна з багатьох інвестицій компанії, спрямованих на підтримку розвитку місцевого товарного виробництва насіння кукурудзи та соняшнику Піонер® і сприяння збільшенню продуктивності та ефективності вирощування цих культур українськими аграріями. Виробництво у с. Стасі Полтавської області має на меті забезпечити зростаючий попит сільгоспвиробників України на гібриди кукурудзи та соняшнику торгової марки Піонер®.

Ferrexpo - швейцарська залізорудна компанія з активами в Україні. Займається виробництвом та експортом високоякісних залізорудних окатишів, що використовуються у виробництві сталі. Група Ferrexpo є найбільшим виробником і експортером окатишів серед країн колишнього СРСР. Виробничі активи - Полтавський і Єриствівський ГЗК у м. Комсомольську. Ferrexpo plc володіє 100% акцій Ferrexpo AG, якій належить 97,34% акцій Полтавського ГЗК, і 100% акцій Єриствівського ГЗК.

5. Управління інвестиційною діяльністю

Стратегування, програмування, планування

Загально визнаним інструментом управління регіональним розвитком є стратегічне планування. Впродовж 2014-2015 рр. були розроблені або оновлені стратегії регіонального розвитку досліджуваних областей України з урахуванням сучасних підходів та кращих зарубіжних практик, хоча, як з'ясувалося в процесі фокус-групових дискусій, представники інститутів громадянського суспільства та бізнесу у Вінницькій та Полтавській областях не вважають свою участь у розробці стратегій достатньою, а самі документи належним чином збалансованою.

Важливим елементом планування стало розроблення і затвердження планів реалізації зазначених стратегій на середньострокову перспективу, що раніше не мало місця у вітчизняній практиці стратегування.

Основною метою стратегій регіонального розвитку визначених регіонів є орієнтація на діяльність в напрямі стабілізації та підвищення якості життя населення на основі підвищення ефективності економіки за рахунок активізації інвестиційних та інноваційних процесів. Слід зазначити, що стратегічне бачення розвитку регіонів базується значною мірою на майбутньому розвитку їх інвестиційного потенціалу.

Так майбутнє Вінницької області бачиться на основі «інноваційного розвитку економіки і створення позитивного інвестиційного клімату», Запорізька область має стати «інвестиційно привабливим регіоном, з високотехнологічними індустріальними та аграрними комплексами», Івано-Франківщина – «регіоном інноваційної економіки», а Полтавщина – «лідером економічного розвитку з ефективною багатоукладною економікою».

У структурі стратегічних та операційних цілей та завдань (у стратегії Вінницької області – заходів), окреслених в усіх регіональних стратегіях досліджуваних чотирьох областей, інвестиційні питання займають чільне місце. Як правило, подальший розвиток цих регіонів пов'язаний, передусім, із поліпшенням умов та здійсненням заходів, в т. ч. й інфраструктурних для залучення інвестицій, створення і діяльності малого й середнього бізнесу, реалізації інвестиційних, інноваційних та інфраструктурних проектів.

Таблиця 5.1. Відображення інвестиційної складової у структурі стратегічних, операційних цілей та завдань регіональних стратегій розвитку (нумерація збережена)

Області			
Вінницька	Запорізька	Івано-Франківська	Полтавська
Стратегічні цілі			
3. Залучення інвестицій та розвиток міжнародних відносин	2. Запорізький край – інвестиційно приваблива територія з розвинутими індустріальним комплексом та інфраструктурою	1.Розвиток економічного потенціалу	2. Підвищення ефективності використання економічного потенціалу регіону
Операційні цілі			
3.1. Створення привабливих умов для залучення інвестицій в економіку області та міжнародної донорської допомоги Операційна ціль 3.2. Розвиток та поглиблення міжнародного та міжрегіонального співробітництва	2.1. Стимулювання залучення інвестицій	1.1. Стимулювання залучення інвестицій	2.1. Розвиток інноваційного та конкурентного виробничого сектору
Заходи		Завдання	
(3.1) створення умов для зростання обсягів іноземних інвестицій; створення системи комплексного пошуку потенційних інвесторів; створення та функціонування «Агенції регіонального розвитку Вінницької області»; (3.2) участь у міжнародних, всеукраїнських, регіональних економічних, культурних, туристичних виставках та форумах; розробка спільних інвестиційних проектів з іноземним партнерами;	2.1.1. Підготовка інвестиційних продуктів. 2.1.2. Забезпечення інформаційної та інституційної підтримки, а також маркетингового обслуговування інвестиційної діяльності. 2.1.3. Розвиток логістично-транспортного потенціалу	Завдання: 1.1.1. Підготовка інвестиційних продуктів 1.1.2. Формування позитивного інвестиційного іміджу регіону 1.1.3. Підвищення якості інвестиційного супроводу	2.1.1. Покращення середовища для залучення інвестицій, передусім у інноваційні виробництва 2.1.2. Підтримка експортних можливостей регіональних виробників 2.1.3. Розвиток логістично-транспортного потенціалу області 2.1.4. Підтримка інституцій регіонального розвитку та промоція територій 2.1.5. Сприяння створенню індустріальних парків

Джерело: стратегії регіонального розвитку Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської, Полтавської областей

Водночас аналіз середньострокових планів реалізації стратегій регіонального розвитку не викликає оптимізму. Головною проблемою є відсутність визначеного фінансового забезпечення реалізації проектів та проведення заходів, передбачених цими планами. Сподівання на повноцінне використання можливостей Державного фонду регіонального розвитку не справджується на практиці, оскільки у 2016 фонд не матиме обсягів фінансування, визначених Бюджетним кодексом України (0,5% замість 1%). Крім того, практика використання коштів фонду у 2015 р. засвідчила, що основна сума коштів використовується не для фінансування розвиткових проектів, які передбачені у

затверджених на обласному рівні планах реалізації стратегій регіонального розвитку, а на інші, зумовлені нагальністю поточних завдань обласного керівництва.

Слід зазначити, що непоганою практикою для більшості регіонів є прийняття на обласному рівні програм інвестиційної діяльності (у Вінницькій області окремої немає, вона є складовою програми соціально-економічного розвитку області), які дозволяють досягати окремих поставлених завдань, зокрема у сфері просування інвестиційного потенціалу регіонів. Однак експертні опитування виявили порівняно низьку ефективність таких програм (оцінка становить «2,75» - «3» за п'ятибальною шкалою) через відсутність або недостатній рівень їх фінансування, а також великою мірою через формальний підхід до таких програм, неналежні підтримку з боку керівництва областей, а також відстороненості бізнесу.

На думку представників місцевих органів виконавчої влади, без залучення зацікавлених приватних суб'єктів (місцевий бізнес, приватні інвестори) зі своїми новітніми інноваційними технологіями та джерелами фінансування та міжнародних інституцій (програми міжнародної технічної допомоги) виконання планів не є реалістичним. Ще одним джерелом фінансування можуть бути ресурси галузевих міністерств.

Кращі місцеві практики та ініціативи

Слід відмітити, що на фоні відсутності маркетингових стратегій регіонів щодо ПІІ, позитивним фактором є проведення окремих промоційних заходів як в регіонах, так за межами країни.

Так 20 травня минулого року інвестиційний потенціал Вінницької області було представлено у обласному центрі представникам 17 країн світу під час зустрічі Міжнародного Трейд-клубу із представниками бізнес-кіл Вінниччини та керівниками регіону.

Виробничий потенціал провідних підприємств регіону та його інвестиційні можливості було презентовано під час візиту економічної місії вінницьких підприємств на чолі з головою облдержадміністрації В.Коровієм до Сьвентокшиського воєводства Республіки Польща, що відбувся 20-23 вересня 2015 року. Одним із результатів стали домовленості щодо інвестицій в розмірі 20 млн дол США в будівництво другої черги з виробництва паркету ТОВ «Барлінек Інвест», очікується що реалізація нового проекту розпочнеться вже у 2016 році.

У вересні 2015 року у Вінниці відбувся III Міжнародний інвестиційний форум «Вінниччина - бізнес в центрі України», головною метою якого були презентація інвестиційного потенціалу Вінниччини, обговорення шляхів розвитку регіонального, міжнародного співробітництва, пошук бізнесових і приватних контактів, а також обмін досвідом у сфері інвестицій і нових технологій. У Форумі взяли участь 17 делегацій з 10 країн світу, з якими у Вінниччині налагоджені добрі партнерські стосунки.

Центром ділового співробітництва Запорізької області є регіональна торгово-промислова палата (ТПП), яка є однією з найбільших і найефективніших в системі ТПП України. Запорізька ТПП традиційно виступає діловим майданчиком для інформаційного обміну між українськими підприємствами та іноземними компаніями.

Палатою реалізується цілий ряд заходів, спрямованих на підвищення економічної ефективності регіону. Серед основних напрямків – сприяння пошуку нових ринків, збільшення експортного потенціалу, запровадження нових міжнародних систем стандартизації, активне використання сучасних інформаційних ресурсів для розширення впізнаваності регіону у світі. Укладено близько 60 угод про співробітництво з країнами Європи, Латинської Америки, Близького Сходу, Азії, в рамках яких відбувається підтримка міжнародних ініціатив підприємців. Зокрема, Українсько-німецьке коопераційне бюро (створено на базі ТПП Запоріжжя та Магдебурга) сприяє налагодженню ділових відносин між підприємцями України та Німеччини, здійснюючи постійний інформаційний обмін між країнами. Протягом минулого року до їх числа приєдналися Промислова палата Стамбула та Канадсько-Українська торгова палата (особливо актуально з огляду на перспективи підписання зон вільної торгівлі між Україною та Турецькою Республікою, Канадою).

У 2009 році у Запоріжжі було зведено виставковий центр «Козак-Палац». Споруда європейського рівня загальною площею більше 9000 квадратних метрів та можливістю одночасної демонстрації експозицій близько 200 учасників, не має аналогів у південно-східному регіоні України. Традиційно у виставковому центрі відбуваються спеціалізовані виставки «Машинобудування. Металургія», «Литво», «Агротехсервіс», «Домострой», «Композити та склопластики», «Ювелірний світ», «Енергія», «Покровський ярмарок» та інші широко відомі серед ділових кіл країн СНД, Східної та Центральної Європи. Велику зацікавленість відвідувачів та учасників викликають заходи, що супроводжують виставки, — науково-практичні конференції, семінари, круглі столи.

Репутацію професійного діалогового майданчика для обговорення перспектив розвитку регіону, налагодження контактів запорізьких підприємств з потенційними партнерами та поглиблення їх співробітництва з інвесторами за роки свого існування отримали щорічні міжнародні інвестиційні форуми.

Для Івано-Франківщини теж важливим елементом просування регіону є проведення та участь у форумах. Так, 24 червня 2015р. в Івано-Франківську відбувся Міжнародний інвестиційний форум «Інвестиції в Карпатський регіон», в якому взяли участь представники органів місцевої влади, наукових та підприємницьких кіл та потенційні інвестори України, Румунії та Польщі. Форум відбувся в рамках проекту «Просування інвестиційних можливостей і співпраці між малими та середніми підприємствами через розвиток транскордонних зв'язків у Карпатському регіоні» Програми прикордонного співробітництва ЄІСП Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2007-2013.

А вже 8-10 вересня 2015 року представники області представили потенціал області в Кричиці-Здруй (Польща), де проходив щорічний Економічний форум, завданням якого є створення сприятливого клімату для економічного розвитку у Східній і Центральній Європі. Тут, на зустрічі з віце-маршалком Малопольського воєводства Войцехом Козаком було обговорено перспективи транскордонного співробітництва між Івано-Франківською областю та Малопольським воєводством та напрямки реалізації спільних проектів.

Зараз область конкурує із Львівщиною за залучення значної інвестиції у галузь машинобудування. 6 листопада 2015 року було проведено зустріч керівництва

облдержадміністрації, окремих міських рад, райдержадміністрацій, обласних установ і організацій з представниками потенційного іноземного інвестора – компанії Leonі, яка розглядає можливість спорудження в західних областях України підприємства з виготовлення кабельно-провідникової продукції для автомобілів. Інвестору було представлено земельні ділянки, що пропонуються для будівництва заводу. Також обговорились окремі юридичні, технічні, організаційні та фінансові питання та визначились заходи, які слід здійснити органам виконавчої влади і місцевого самоврядування області задля підготовки земельних ділянок для передачі інвестору. У січні 2016 року представники інвестора відвідали м. Коломия для детального ознайомлення з конкретною ділянкою, яка є оптимальною для впровадження проекту і на якій передбачено створення індустріального парку.

Загалом, цікавим є підхід області до формування нових моделей територіального інноваційного розвитку, де формуються інвестиційні зони (індустріальні та технологічні парки), куди заходять стратегічні інвестори, створюючи нові інноваційні підприємства (прикладом таких компаній є, наприклад, діючі інвестори в регіоні Електролюкс та Тайко Електронікс). Варто зазначити, що індустріальний парк «Долина» з Івано-Франківщини був першим внесеним до реєстру індустріальних парків в Україні.

Заслужують на увагу ініціативи окремих міст досліджуваних регіонів щодо формування на місцевому рівні інституційної спроможності залучати інвестиційні ресурси та кошти міжнародної технічної допомоги, а саме створення спеціалізованих місцевих інституцій.

Особливо успішний досвід в залученні небюджетних ресурсів для розвитку громади має м. Долина Івано-Франківської області – одне з небагатьох міст в Україні де якісно і системно ведеться робота з енергозбереження. Місто має налагоджені добрі партнерські відносини та високий авторитет в міжнародних донорських організаціях (ПРООН, фонд «Відродження», Шведська агенція SIDA, Фонд Східна Європа, Агенція США з міжнародного розвитку USAID), Посольствами країн ЄС та США, зокрема Норвегії, Фінляндії, Нідерландів). За останні роки на розвиток громади залучено понад 50 млн. грн. Долина є активним членом ряду всеукраїнських та міжнародних Асоціацій: Асоціація «Енергоефективні міста України», Асоціація «Міста електронного врядування», Асоціація індустріальних парків України, Асоціація «Climate Alliance», Асоціація малих міст України.

Справжнім «проектним офісом» тут є КП «Долина-Інвест», яке займається розробкою інвестиційних проектів, промоцією інвестиційних можливостей міста, залученням інвестицій в створення нових виробничих потужностей, підготовкою місцевого індустріального парку «Долина».

Позитивні зрушення у формуванні системного підходу до інвестиційного розвитку регіону у рамках співпраці Івано-Франківського регіонального центру з інвестицій та розвитку, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування області у 2012-2014 рр. Основна увага була звернута на формування позитивного інвестиційного іміджу регіону та просування його інвестиційних можливостей. Зокрема, Центр виготовляв та розповсюджував різноманітні інформаційні матеріали про область, як от мультимедійні презентації, галузеві мапи інвестора, презентаційні матеріали з інформацією про інвестиційні можливості області (в т. ч. пропозиції нерухомості (вільні земельні ділянки та виробничі площі), інвестиційні пропозиції місцевих підприємств тощо).

Центр створював та адміністрував власні інформаційні ресурси: веб-портал, електронні бюлетені тощо. Інформаційний веб-портал Центру www.investin.if.ua має на меті донести до інвесторів актуальну інформацію про Івано-Франківську область, її інвестиційний потенціал та можливості для здійснення інвестування. З січня 2013 року на сайті Центру було запроваджено нові ресурси для інвесторів (українською та англійською мовами) – бази даних інвестиційної нерухомості та інвестиційних проектів підприємств

області, що являють собою інформаційно-довідкову пошукову систему об'єктів «Greenfields» та «Brownfields», а також інвестиційних проектів/пропозицій підприємств.

У співпраці з місцевою владою готувались та розповсюджувались матеріали у спеціалізованих виданнях та під час різноманітних промоційних заходів, організовував ознайомчі та ділові місії потенційних інвесторів/ партнерів/торгових представників до Івано-Франківської області.

Центр сприяв створенню фізичних умов для інвестування в Івано-Франківську область, визначаючи спільно з місцевими органами влади та органами місцевого самоврядування перспективні ділянки для створення регіональних/ місцевих індустріальних парків та технопарків, допомагав в процесі підготовки техніко-економічних досліджень та планування інженерно-транспортної інфраструктури. Найголовніше, така співпраця сприяла впровадженню в області професійного підходу до роботи з інвесторами.

На Полтавщині лідером ініціатив та формування сучасних підходів до роботи з інвесторами є Кременчук. Міською радою було засновано комунальне підприємство «Кременчуцький центр міжнародних зв'язків та економічного розвитку міста «Кременчук Інвест». До його функцій, належить, серед іншого, пропагування економічного та промислового потенціалу міста, Проведення форумів, круглих столів, конференцій, розробка та впровадження інвестиційних проектів та програм, пошук іноземних інвесторів та сприяння їм у реалізації інвестиційних проектів. Одним із починів тут стало створення Індустріальний парк «Центральний» на площі 168,55 га, що за відповідної державної і регіональної підтримки мало б сприяти залученню високотехнологічних інвестицій та диверсифікації місцевої економіки. З ініціативи КП «Кременчук Інвест» відбулась низка презентацій індустріального парку «Центральний», а також промислового потенціалу міста і регіону в Американській торговій палаті, Торгово-промисловій палаті України, а також за кордоном.

На сьогоднішньому етапі, у зв'язку з ліквідацією Мінекономрозвитку мережі регіональних центрів з інвестицій та розвитку, важливо, щоб згадані актуальні напрацювання в окремих регіонах були збережені, а у структурі новостворюваних в регіонах агенцій регіонального розвитку (згідно із постановою КМУ від 11 лютого 2016 р. № 258 «Про затвердження Типового положення про агенцію регіонального розвитку») були хоча б невеликі підрозділи, які займатимуться питання просування інвестиційного потенціалу та залученням і супроводом інвесторів.

6. Потреби в інвестиціях та можливі джерела фінансування

Виконання стратегій регіонального розвитку, реалізація проектів регіонального розвитку (інфраструктурних, соціальних, зі збереження довкілля та інших), а також інвестиційних проектів суб'єктів господарювання, вимагає значних капіталовкладень.

Проведення експертних опитувань дало можливість з'ясувати, що потреби в інвестиційних ресурсах місцевих громад задовольняються, в кращому випадку, всього на 8-10%.

У стратегії розвитку Вінницької області наведено низку додатків, які містять перелік проектів та потреб в різних галузях та сферах. Що стосується нагальних потреб окремих галузей, то вони представлені в додатку до стратегії, що наводиться нижче.

Таблиця 6.1. Потреби окремих галузей Вінницької області в інвестиціях

№ п/п	Назва галузі	Потреба в інвестиціях, тис. грн.
1.	Машинобудування	47 450,0
2.	Транспорт	14 500,0
3.	Харчова промисловість	1 009 101,1
4.	Добувна промисловість	1 433 770,0
5.	Курортно-туристична діяльність та рекреація	148 033,5
6.	Виробництво та постачання електроенергії	2 167 000,0
7.	Легка промисловість	2 320,0
8.	Фармацевтична промисловість	40 700,0
9.	Виробництво будматеріалів, гумових та пластмасових виробів	1 639 250,0
10.	Металообробка	500,0
Потреба в інвестиціях, всього по області		6 502 624,6

Джерело: Стратегія регіонального розвитку Вінницької області

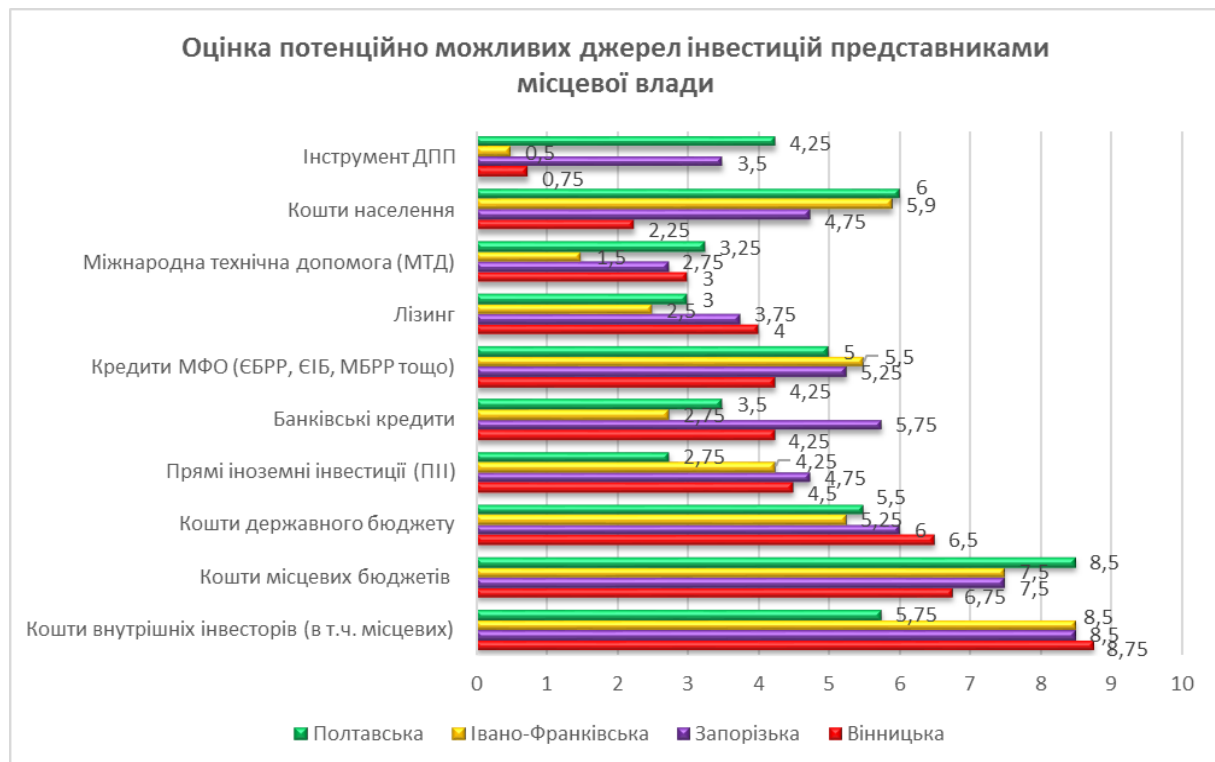
Однак зазначені в таблиці дані є далеко не вичерпними. Так, приблизні потреби регіону в коштах, обчислені експертно-розрахунковим способом, на 2016 рік становлять 26941,45 млн грн, а на 3 роки (2016-2018) - 45697,65 млн грн. Лише на розвиток місцевої інфраструктури необхідно 4078,7 млн грн, вирішення нагальних проблем сфери ЖКГ - 153,4 млн грн, модернізацію систем життєзабезпечення та заміну застарілого обладнання медичних закладів 601,86 млн грн, освіти - 295,2 млн грн, у сфері культури, спорту, дозвілля - 172,5 млн грн, у сфері екологічної безпеки та збереження навколишнього середовища - 117,79 млн грн. На підготовку інфраструктури для залучення інвестицій необхідно 9,5 млн грн. В той же час потреби в інвестиціях у розвиток сільськогосподарського комплексу регіону становлять біля 22000,0 млн грн, місцевої промисловості – 18190, 0 млн грн.

Подібна ситуація стосовно потреб в інвестиційних ресурсах характерна й для інших регіонів.

В процесі експертного опитування було з'ясовано бачення представників місцевих органів виконавчої влади щодо можливих джерел фінансування. Найбільші очікування респондентів пов'язані з коштами місцевих підприємств та внутрішніх інвесторів, що корелюється з показниками капітальних інвестицій. Значні сподівання стосуються місцевих бюджетів, що стало можливим завдяки реалізації політики фінансової децентралізації в країні і теж відповідає структурі капінвестицій в регіонах.

Водночас респонденти доволі високо оцінили в якості потенційного інвестиційного ресурсу кошти населення, кредити міжнародних фінансових організацій та прямі іноземні інвестиції, дещо нижче – кредити вітчизняних банків та лізингові операції

(особливо у сфері агробізнесу). Немає особливих сподівань на інструмент державно-приватного партнерства, що, передусім, зумовлено відсутністю розуміння, як готувати такі проекти, практичного досвіду в регіонах та належної методичної допомоги від профільних ЦОВВ.

Джерело: експертне опитування

Рисунок 6.1. Оцінка потенційно можливих джерел інвестицій представниками влади

Більшість представників місцевих органів виконавчої мають значні очікування щодо коштів державного бюджету, однак, як свідчить проведений аналіз структури капітальних інвестицій, за підсумками 2015 року вони не були вагомими. З урахуванням відірваності бюджетного планування від загальнодержавного планування, а також того, що основна частина видатків в рамках поточних однорічних бюджетних програм спрямовується на утримання (зарплата, оплата комунальних платежів та ін.) та соціальні видатки, до врегулювання військового конфлікту на Сході країни розраховувати на значне фінансування з державного бюджету проектів розвитку, окрім коштів Державного фонду регіонального розвитку, не доводиться.

З урахуванням зазначеного є потреба зупинитися на окремих інструментах та джерелах фінансування.

Державний фонд регіонального розвитку (ДФРР)

З урахуванням обмеженості у фінансових ресурсах головне – забезпечити ефективне використання коштів ДФРР, завдяки яким можна надати потужний імпульс для розвитку малого й середнього бізнесу та підтримати проекти зі створення інфраструктурних умов для інвестування в регіоні.

Серед таких проектів, які були підтримані у Вінницькій області є проект «Створення кооперативу для захисту правових і економічних інтересів особистих селянських господарств, а також розширення асортименту молочної продукції для соціальної сфери Томашпільського району». Реалізація зазначеного інвестиційного проекту надасть можливість створити нові робочі місця, відпрацювати механізм захисту

правових і економічних інтересів особистих селянських господарств, підвищити заготівельну ціну на молоко, організувати повний ланцюга молочної галузі в Томашпільському районі, розширити раціон харчування молочними продуктами (з 1 до 3 видів) в соціальних установах району.

Таблиця 6.2. Розподіл коштів ДФРР серед регіонів у 2015-2016 рр. (тис. грн)

Роки	Області			
	Вінницька	Запорізька	Івано-Франківська	Полтавська
2015	148 675,639	95 676,122	126 978,207	78 563,356
% використання у 2015 р.	85,44	57,94	98,67	90,41
2016	140797,317	98472,615	121357,217	80805,895

Джерело: Мінрегіон

В Івано-Франківській області із залученням коштів державного фонду регіонального розвитку у 2015 році реалізований проекти, які покращили транспортну доступність до регіону, що мало б сприяти активізації інвестиційної діяльності. Зокрема проведено поточний ремонт автомобільної дороги загального користування державного значення Н-09 Мукачеве – Львів км 318+925 – км 341+700 в сумі 152 390,1 тис. грн., в т.ч. за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку – 50 253,0 тис. грн.

Вкладені кошти в ремонт доріг на Прикарпатті забезпечили європейський стандарт транспортного автомобільного сполучення між Івано-Франківськом і Львовом, Києвом і країнами Євросоюзу. Відремонтована дорога Н-09 забезпечить міжнародний пасажиропотік з найбільшого в регіоні аеропорту у Львові до Івано-Франківська та туристично-привабливих районів Карпат. Розвиток інфраструктури області сприятиме залученню інвестицій у пріоритетні види економічної діяльності для підвищення рівня економічного розвитку, створення нових робочих місць, створення сучасної виробничої, соціальної, ринкової інфраструктури.

Кошти міжнародних фінансових організацій (МФО)

В ситуації, що склалася, кошти МФО є одним з найважливіших стабільних джерел фінансування. Найбільше проектів впроваджується в Україні такими МФО:

- Групою Світового банку (СБ), насамперед Міжнародний банк розвитку й реконструкції (МБРР);
- Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР);
- Європейським інвестиційним банком (ЄІБ);
- Німецьким державним банком розвитку KfW;
- Північною екологічною фінансовою корпорацією (NEFCO);

У 2015 р. в активній фазі реалізації знаходився знаходився 21 спільний з МБРР, ЄБРР, ЄІБ та KfW інвестиційний проект на загальну суму позик понад 6 млрд. дол. США, у тому числі: 9 проектів МБРР (2,5 млрд. дол. США); 5 проектів спільних ЄБРР та ЄІБ (2,6 млрд. дол. США); 2 проекти ЄБРР (0,8 млрд. дол. США); 2 проекти ЄІБ (0,08 млрд. дол. США); 3 проекти KfW (0,09 млрд. дол. США). Ще 11 спільних з МБРР, ЄБРР, ЄІБ та KfW проектів на загальну суму близько 4,26 млрд. дол. США. знаходилося на стадіях ініціювання та підготовки. Крім того опрацьовується 6 нових проектів, ще 5 перебувало на стадії завершення. Більшість проектів зорієнтована на підтримку реального сектора економіки, а також мають значний вплив на регіональний розвиток, оскільки сприятимуть розвитку муніципальної інфраструктури міст України, охороні навколишнього середовища, транспортної інфраструктури тощо. Як правило, це мультипроекти, які одночасно впроваджуються у декількох регіонах України.

Слід зазначити, що досліджувані регіони мають позитивний досвід співпраці з міжнародними фінансовими організаціями. Серед успішних комерційних проектів, які отримували кредитні ресурси від МФО у Вінницькій області, є ТОВ „Зернопродукт МХП” – найбільший виробник курятини в Україні. Компанія також займається виробництвом зернових, соняшникової олії, інших продуктів харчування.

ЄБРР надає синдигований кредит у 40 млн. доларів для поповнення оборотного капіталу промислової групи "ViOil" (ViOil), яке є найбільшим виробником та експортером соняшникової олії в державі. Фінансування буде складатися з кредиту " А "на суму до 20 млн дол, який ЄБРР надасть із власних коштів, і кредиту " В "на суму до 20 млн дол, який буде синдигований банку ING Bank NV. Кошти цих кредитів поповнять оборотний капітал "ViOil", зокрема будуть спрямовані на фінансування власних олійноекстракційних операцій: авансові виплати сільськогосподарським виробникам, запуск нових продуктів і початок спільного вирощування високоолійних культур та виробництва олії з місцевими сільськогосподарськими виробниками.

Щодо соціальних проектів, то у 2015-2020 рр. у Вінницькій області реалізовується регіональний субпроект «Складова розвитку системи охорони здоров'я Вінницької області, направлена на покращення медичної допомоги хворим із серцево-судинною патологією» проект Світового банку «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей», згідно з яким передбачається будівництво Вінницького регіонального клінічного лікувально-діагностичного центру серцево-судинної патології. Кошти Світового банку на реалізацію проекту становлять 32,85 млн дол США.

Низка проектів за участі МФО впроваджується у Запорізькій області. За фінансування МБРР розпочато впровадження субпроекту «Вдосконалення медичної допомоги хворим з хворобами системи кровообігу у Запорізькій області» (червень 2015 – травень 2017 рр). За підтримки KfW реалізується проект «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури. Відновлення східних регіонів України» Українського фонду соціальних інвестицій (УФСІ) у 2016 р. Спільно з NEFCO реалізовано проект «Фонд «Північна ініціатива гуманітарної підтримки та енергоефективності (Україна)» у 2015 р. За фінансування ЄІБ впроваджується проект «Надзвичайна кредитна програма для відновлення України. Реконструкція Запорізької дитячої обласної клінічної лікарні»

Крім того, за рахунок кредиту KfW реалізується чотири проекти з розвитку муніципальної інфраструктури:

- Проект Переведення теплопостачання будівель 275 установ бюджетної сфери на гранульоване паливо та теплові насоси м. Запоріжжя
- Проект Будівництво Приморського групового водопроводу для водопостачання населених пунктів Бердянського і Приморського районів
- Реконструкція майданчика насосної станції IV-го підйому західного групового водопроводу в м. Бердянськ Переведення гарячого водопостачання Шевченківського району м. Запоріжжя на гранульоване паливо
- Переведення теплопостачання будівель 275 установ бюджетної сфери на гранульоване паливо та теплові насоси м. Запоріжжя

На Івано-Франківщині реалізовано проект «Реконструкція та модернізація системи централізованого теплопостачання міста Івано-Франківська», що фінансується за рахунок кредитних коштів ЄБРР і грантових коштів від Уряду Королівства Швеції (через шведську агенцію з міжнародного розвитку SIDA). Метою Проекту є надання якісних послуг теплопостачання та гарячого водопостачання мешканцям м. Івано-Франківська шляхом розвитку системи теплопостачання, підвищення ефективності діяльності ДМП «Івано-Франківськтеплокомуненерго», зменшення використання паливно-енергетичних ресурсів та втрат в системі теплопостачання, а також викидів шкідливих речовин. Загальна вартість проекту - 11,8 млн. євро, з них обсяг співфінансування SIDA - 3,6

млн. євро (на встановлення котла на біопаливі потужністю 4 МВт та 150 індивідуальних теплових пунктів (ІТП), кошти ЄБРР - 7,2 млн. євро та місцевий внесок – 1,0 млн. євро.

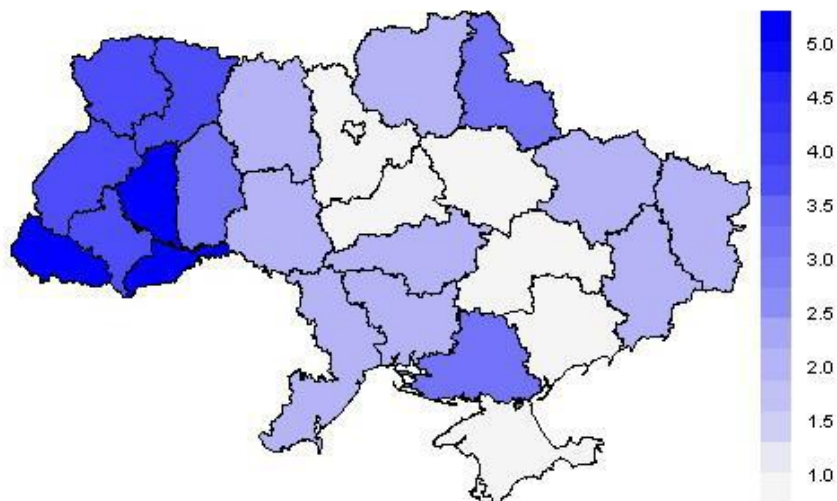
Значні обсяги інвестицій спрямовано у реалізацію інноваційно-інвестиційного проекту будівництва заводу з виробництва цементу сухим способом на основі нових енергоефективних екологічнобезпечних технологій потужністю 1 млн. тон у рік на ПАТ «Івано-Франківськцемент», який було введено в експлуатацію у червні 2014 року. Фінансування будівництва здійснювалось у тісній співпраці зі Світовим Банком, Європейським Банком Реконструкції та Розвитку, Банком Данії, Райффайзенбанком (Австрія) та Укресімбанком. Значну частину проекту профінансовано за рахунок власних коштів підприємства. В результаті реконструкції витрати палива на виробництво 1 тони цементу на ПАТ «Івано-Франківськцемент» зменшено в 2,1 рази.

Реалізація Третього проекту покращення автомобільних доріг та безпеки руху (МБРР), загальна сума позики складає до 800 млн. дол. США, значною мірою впроваджуватиметься у Полтавській області. Мета проекту – приведення до європейського рівня транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг М-03 Київ – Харків - Довжанський на ділянці від м. Полтава до м. Харків (км 333+250 – км 472+218).

Кошти населення

Аналіз інвестиційних процесів у досліджуваних регіонах засвідчив суттєве зростання ролі коштів населення в економічному розвитку регіонів. Так в Івано-Франківській області показник внесених коштів населенням на будівництво житла значно перевищив 2,0 млрд грн і становив 22,5% усіх капітальних інвестицій в регіоні, у Вінницькій області – 17,1%, у Полтавській – 10,8%. Значною мірою, як показують експертні опитування та фокус-групові дискусії, це інвестиції трудових мігрантів. До речі, у стратегії регіонального розвитку Івано-Франківщини саме цей ресурс відображений у SWOT-аналізі, як одна із можливостей економічного розвитку області.

Слід зазначити, що найбільш інтенсивні потоки трудових мігрантів мають місце на Заході України та інших прикордонних територіях. Серед досліджуваних регіонів ця тенденція більше виражена в Івано-Франківській області, дещо менше – Вінницькій, найменше – у Запорізькій та Полтавській областях.

Джерело: Інститут економічних досліджень і політичних консультацій

Рисунок 6.2. Інтенсивність потоків трудової міграції в регіонах України

Впродовж останніх років грошові перекази стали головним джерелом припливу капіталу в Україну. Причому не тільки в сумарному, але і в структурному плані. За даними

Національного банку України (НБУ) майже 49500 млн доларів США були переказані в Україну з-за кордону у період з 2008 по 2015 рік. З 2009 до 2013 року (включно) обсяги грошових переказів постійно зростали. Протягом 2014-2015 рр. спостерігається зниження переказів. Слід зазначити, що перекази з-за кордону за останні п'ять років були значно більшими, ніж надходження від ПІІ.

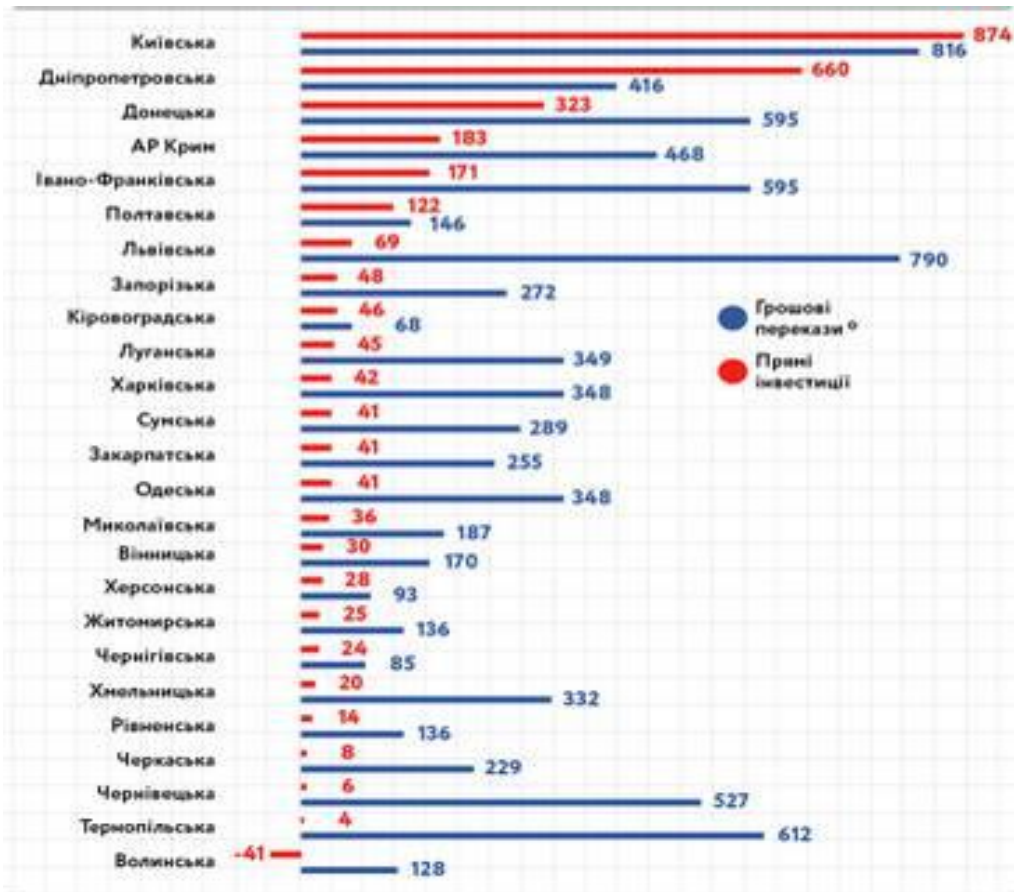
Джерело: НБУ, Держстат

Рисунок 6.3. Надходження в Україну ПІІ та переказів з-за кордону у 2008-2015 роках

Водночас згідно з результатами дослідження, проведеного в рамках проекту Міжнародної організації зі міграції (МОМ), лише 39,7% трудових мігрантів використовували банки та інші платіжні системи для переказу коштів. Решта мігрантів послуговувалися неофіційними каналами (гроші передавалися через водіїв автотранспорту, друзів, родичів, кур'єрів, а також привозилися особисто). Результати дослідження свідчать про те, що українці за кордоном, передусім трудові мігранти є значними інвесторами в економіку (http://iom.org.ua/sites/default/files/mom_migraciya_yak_chynnyk_rozvytku_v_ukrayini.pdf).

З урахуванням того, що грошові перекази є стабільним ресурсом припливу валюти в країні, їх правильне, з урахуванням зацікавленості трудових мігрантів, використання на макрорівні дозволило б вирішити багато проблем зі стабілізацією платіжного балансу, валютним курсом, кредитною політикою і розвитком інфраструктури в регіонах. Окрім зазначеного, перекази дозволять мінімізувати ризики щодо постачання валютних ресурсів для країни.

Три чверті опитаних в рамках згаданого дослідження довгострокових трудових мігрантів повідомили, що роблять регулярні заощадження, й середня цільова сума становить близько 200 000 доларів США. Дані вказують на високу зацікавленість в інвестуванні в місцеві інфраструктурні проекти (22%), особливо з боку довгострокових трудових мігрантів у країнах ЄС. Майже кожен п'ятий довгостроковий трудовий мігрант висловив інвестиційний намір, віддаючи більшу перевагу інвестиціям у місцеві громади в Україні. Інвестиції в малий і середній бізнес у галузі будівництва, торгівлі, туризму та виробництва є найбільш популярними. Водночас, у 2014 році лише 6% відправників грошових переказів переказували гроші з метою інвестування в бізнес.

* - розрахунки зроблено на основі експертних оцінок і даних систем грошових переказів за даними Державної служби статистики

Джерело: <http://forbes.net.ua/ua/opinions/1367112-chomu-trudovi-migranti-perspektivnishi-za-inozemnih-investoriv>

Рисунок 6.4. Обсяги прямих іноземних інвестицій і грошових переказів у розрізі областей України в 2013 році (\$ млн.)

Слід зазначити, грошові перекази трудових мігрантів надходять в усі регіони України, однак, відповідно до аналізу експертного середовища, серед досліджуваних областей найбільше коштів поступає в Івано-Франківську область, найменше – у Полтавську.

Більшість українських трудових мігрантів мають сильну прив'язаність до України, і значна кількість висловлює зацікавленість у поверненні та інвестуванні, коли буде накопичено достатній капітал. Однак, чи повернуться вони насправді і чи робитимуть продуктивні інвестиції залишається під питанням і залежатиме від низки чинників, економічним середовищем, політикою держави щодо стимулювання інвестицій.

Привабливий макроекономічний, діловий та інвестиційний клімат в Україні є настільки ж важливою умовою для трудових мігрантів, як і для прямих закордонних інвесторів. Україна повинна посилити зусилля зі створення стабільного, прозорого, передбачуваного й керованого економічного й політичного середовища для повернення трудових мігрантів.

Центральні й місцеві органи влади й об'єднання трудових мігрантів можуть і повинні відігравати дедалі важливішу роль у розвитку трудової міграції й використанні міграції в цілях розвитку. Необхідно з'ясувати, які основні послуги, необхідні для підтримки трудових мігрантів для досягнення ними своїх основних міграційних цілей, дійти розуміння того, якими мають бути необхідні умови повернення для підтримки сталого повернення трудових мігрантів, розробити стимули і механізми, які будуть достатньо

привабливими, щоб стимулювати вкладення заощаджень та переказаних коштів у продуктивні інвестиції.

Є чимало прикладів, як в різних країнах втілюються також успішні проекти зі сприяння соціальним інвестиціям трудових мігрантів за принципом рівноцінної участі, наприклад, мексиканська програма «три плюс один», в якій до коштів мігрантів, наданих для проектів розвитку, додаються еквівалентні гранти з федерального, державного й муніципального бюджетів.

Серед країн ПССЄ уряд Молдови створив механізм (Page 1+1), за яким він надає суми, еквівалентні інвестиціям діаспори для реалізації окремих ініціатив зі сприяння поверненню кваліфікованих громадян та інвестицій у підприємництво.

Місцеві, національні та міжнародні «бізнес-клуби» або центри консультування мігрантів можуть залучати інвесторів з країн, що приймають мігрантів, до інвестицій у країни походження (наприклад, індійська діаспора заснувала успішну бізнес-мережу «Indus Entrepreneur»).

В контексті молдовського проекту NEXUS стало відкриття економічних консультаційних клубів (ЕКК) у квітні-червні 2014 року. ЕКК – це неформальні форуми місцевого бізнесу й лідерів громади, які в дуже практичний спосіб допомагають трудовим мігрантам знаходити можливості й інвестувати свій людський та фінансовий капітал, здобутий за кордоном, в економічні й соціальні проекти в рідній місцевості.

Кошти міжнародної технічної допомоги (МТД)

Міжнародна технічна допомога є важливим механізмом формування інституційної спроможності в галузі проектної діяльності та фандрейзингу, вивчення та імплементації кращих практик, передусім закордонних, у різноманітних сферах. Крім того, окремі програми МТД включають грантові програми, які допомагають у залученні інвестиційних ресурсів чи передбачають розробку, а в окремих випадках, і впровадження економічних, інфраструктурних, соціальних та інших проектів, як правило, на конкурсних засадах. У 2014-2015 рр. в Україні впроваджувалося 445 проектів міжнародної технічної допомоги загальною контрактною вартістю близько 3,6 млрд. доларів США за підтримки США, Канади, ФРН, Швеції, Нідерландів, Швейцарії, Данії, Великобританії, Японії, Туреччини, ЄС, ЄБРР, МБРР, ОБСЄ, МАГАТЕ, ООН, НЕФКО. Серед пріоритетних напрямів для регіонів є такі.

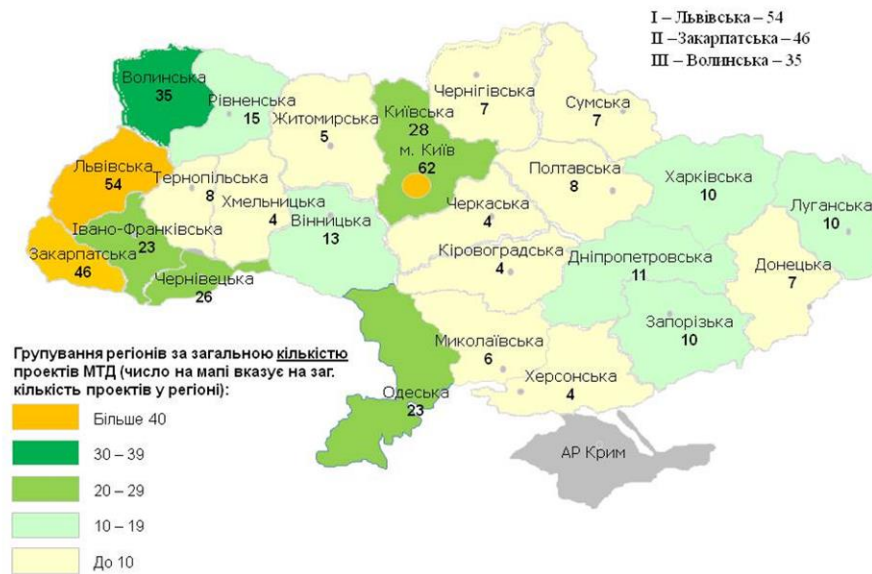
Розвиток агросектору та сільської місцевості (земельна реформа, розвиток МСП в сільському господарстві, відновлення системи зрошення (іригації), транспортування та збереження, переробка) – 28 проектів за підтримки США, Канади, Німеччини, Швейцарії, Данії, ЄС, ООН (на загальну суму 73,2 млн. дол. США).

Забезпечення енергетичної незалежності (енергоефективність та розвиток альтернативних джерел енергії, модернізація паливно-енергетичного сектору, ядерна безпека) – 73 проекти за підтримки США, Великобританії, Німеччини, Швейцарії, Японії, ЄС, МБРР, ЄБРР, ООН, НЕФКО, МАГАТЕ (на загальну суму 331 млн. дол. США).

Забезпечення охорони здоров'я, соціальний захист, розвиток освіти та науки – 97 проектів за підтримки ЄС, США, Канади, Швейцарії, Туреччини, Німеччини, МБРР, ООН, ОБСЄ (на загальну суму 203,1 млн. дол. США).

Розвиток транспортного сектору та інфраструктури – 14 проектів за підтримки ЄС, ЄБРР, МБРР (на загальну суму 24,3 млн. дол. США).

Розвиток економіки (реформа державних закупівель, розвиток приватного та фінансового секторів, банківського сектору) – 21 проект за підтримки США, Нідерландів, Швеції, Німеччини, ЄС, та ОБСЄ (на загальну суму 45,3 млн. дол. США).

Джерело: Мінекономрозвитку

Рисунок 6.5. Діючі проекти МТД в регіонах України протягом липня-грудня 2014 року (кількість проектів)

За інформацією Мінекономрозвитку у 2014 р. найбільше проектів МТД серед досліджуваних регіонів впроваджувалось в Івано-Франківській області – 23, у Вінницькій – 13, Запорізькій – 10, Полтавській – 8.

Швейцарсько-Український проект «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO впроваджується на території Вінницької області із липня 2007 року та передбачає три фази реалізації. За весь період співпраці визнано переможцями 41 проект, на які з Проекту виділено кошти в сумі близько 7 млн. грн. 12.03.2015 року підписано угоди про співпрацю між 13 територіальними громадами 8 районів області та Швейцарсько-Українським проектом DESPRO. Протягом 2015 року DESPRO профінансували проектів сільських громад на загальну суму майже 4,5 млн. гривень (до 370 тисяч гривень на один проект).

Українській фонд соціальних інвестицій (УФСІ). 31 липня 2012 року була підписана угода про співпрацю між Вінницької облдержадміністрацією та обласною Радою з Українським фондом соціальних інвестицій щодо впровадження в області проекту «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури». У I турі Проекту було відібрано 3 райони, які визначила німецька сторона - Козятинський, Ямпільський та Піщанський. На реалізацію яких, протягом 2013-2014 років, виділено 22 млн.грн. 3 10 вересня по 10 жовтня 2014 року відбувся II тур конкурсного відбору мікропроектів УФСІ в якому приймали участь всі територіальні громади області. Обрано 10 мікропроектів загальною вартістю 10,5 млн.грн.

Спільний проект Європейського Союзу та програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Свою діяльність на Вінниччині розпочали в 2008 році. Було створено обласний Вінницький підрозділ впровадження, який здійснює структурну підтримку на районному та обласному рівнях (районні форуми місцевого розвитку, обласні координаційні ради).

У вересні 2014 року підписана рамкова угода про III фазу спільного Проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Для участі у Проекті на конкурсній основі обрано 8 районів Вінницької області до основного та 3 райони до резервного списку (32 територіальні громади (по 4 у кожному районі) та 16 до резерву). За рахунок Проекту в 2015 році залучено понад 3,2 млн.грн. Протягом I –II фази визнано переможцями 83 проекти, на реалізацію яких з Проекту виділено кошти в сумі близько 6

млн. грн. На період виконання III фази Проектом передбачається фінансування в сумі 11,8 млн.грн. На даний час для реалізації обрано 37 проектів-переможців.

У Запорізькій області триває впровадження проектів, які спрямовані на економічний розвиток регіону, зокрема:

- «Український проект бізнес-розвитку плодоовочівництва (УПБРП) в Запорізькій області» з терміном виконання: 07.08.2014-31.03.2021 рр. Донором допомоги є Уряд Канади через Міністерство закордонних справ, торгівлі та розвитку Канади.
- Проект USAID «Муніципальна енергетична реформа в Україні» з терміном виконання: 27.09.2013 – 29.09.2017 рр. Донором допомоги є Уряд США через Агентство США з міжнародного розвитку.
- Проект «Система сертифікації якості агротуризму CERTOUR» з терміном виконання: 16.04.2013-15.04.2015 рр. (продовження строку реалізації проекту до 15.10.2015 р.). Донором допомоги є Муніципалітет міста Ксанті, Греція.
- Проект «Регіональна мережа бізнес-інкубаторів BI-NET» з терміном виконання: 27.04.2013-26.04.2015 рр. Донором допомоги є Організація з розвитку сектору малого і середнього підприємництва, (ODIMM) Республіка Молдова.
- Проект ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду- Етап III» з терміном виконання:01.10.2014 – 31.03.2018рр.. Донором допомоги є Програма розвитку ООН та Євросоюз.

В рамках Програми прикордонного співробітництва «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна» Асоціацією економічного розвитку Івано-Франківщини у партнерстві з Центром розвитку малого і середнього бізнесу повіту Марамуреш (Румунія) та спільно з департаментом міжнародного співробітництва, євроінтеграції та розвитку туристичної інфраструктури облдержадміністрації впроваджується проект «Просування інвестиційних можливостей і співпраці між малими та середніми підприємствами через розвиток транскордонних зв'язків у Карпатському регіоні».

Наприкінці 2014 року підписано Угоду про партнерство між облдержадміністрацією, обласною радою та ПРООН щодо участі області у III фазі проекту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» (2014-2018 рр.). Під час впровадження перших двох фаз Проекту (2008-2014 рр.) Івано-Франківщина була серед областей-лідерів і мала позитивний імідж, реалізувавши 132 мікропроекти загальною вартістю понад 20,0 млн. грн., з яких близько 10,0 млн. грн. – донорська допомога (в т.ч. виділена додаткова квота в 60,0 тис. дол. США за успішними результатами роботи області на реалізацію 3-х додаткових енергоефективних проекти). Учасниками III фази Проекту є громади 32 сільських населених пунктів з 8 районів області.

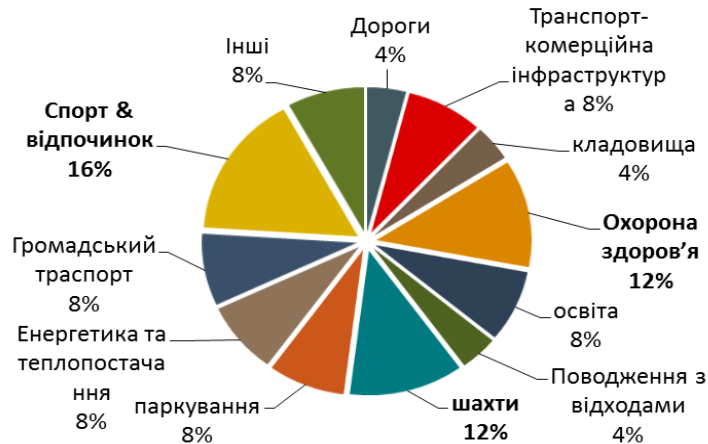
В рамках Швейцарсько-Українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO з метою створення / вдосконалення систем водопостачання відібрано і започатковано реалізацію 8 проектів з водозабезпечення сільських населених пунктів, зокрема 2 – в Долинському (с. Гериня і Оболяня), 3 – в Тлумацькому (с. Вікняни, Озеряни, Підвербці) та по 1 в Калуському (с. Вістова), Коломийському (с. Велика Камянка) і Тисменицькому (с. Старий Лисець) районах та проекту будівництва/реконструкції мереж централізованого водопостачання в м. Тлумач.

Продовжується впровадження проекту «Івано-Франківська область – край для туризму», який фінансується Європейським Союзом, в ході якого вже проведено аналітичне дослідження стану і тенденцій розвитку туризму, соціологічне опитування туристів і представників туристичного бізнесу області, аналіз національного та регіонального регуляторного середовища у сфері туристичної галузі; розроблено проектно-кошторисну документацію для будівництва візит-центрів (зон відпочинку автотуристів) у Верховинському та Галицькому районах; відкрито Івано-Франківський обласний центр розвитку туризму; розпочато процедуру добровільної категоризації садиб сільського зеленого туризму; створено сайт www.iftourism.com.

Державно-приватне партнерство (ДПП)

Державно-приватне партнерство (ДПП) має перспективу стати одним із ключових механізмів впровадження регіональних інвестиційних та інфраструктурних проектів, вирішення важливих соціально-економічних проблем. Висока ефективність ДПП як форми взаємодії держави та бізнесу доведена досвідом багатьох країн світу.

Цікавим для наслідування для українських регіонів є досвід Польщі. Тут немає великих ППП-проектів, які йдуть від уряду (наприклад, дороги, залізниці). Більшість ППП-угод та пропозицій ініційовані поки що місцевими адміністраціями та муніципалітетами. Дуже різноманітні сфери та сектори, в яких реалізуються ДПП.

Джерело: Інститут публічно-приватного партнерства (Польща)

Рисунок 6.6. Сектори промисловості, з діючими угодами ДПП у Польщі

Разом з тим, як засвідчили результати експертного опитування та фокус-групових дискусій, нормативно-правова база регулювання розвитку ДПП в Україні є занадто складною і забюрократизованою. Це є одним із чинників відсутності реальних проектів ДПП, незважаючи на значну зацікавленість з боку як з боку представників влади, так і потенційних приватних партнерів.

Суттєвою перешкодою для практичного запуску інвестиційних проектів на засадах ДПП, особливо на регіональному та місцевому рівнях, є відсутність кадрового забезпечення із відповідним рівнем методологічної та методичної підготовки. Відсутність розуміння, як готувати такі проекти, відсутність практичного досвіду реалізації подібних проектів в регіоні, брак методичної допомоги від ЦОВВ найбільше гальмують використання цього інструмента.

7. Можливості та перешкоди для інвестиційної діяльності: оцінка представників місцевих органів влади, бізнесу та громадянського суспільства

Стан інвестиційного середовища регіонів залежить від низки різноманітних чинників серед яких слід виділити фактори місцевого рівня (регіональні), національного рівня (загальнодержавний, центральний) та інших зовнішніх факторів, зумовлених геополітичною ситуацією, тенденцією світових глобальних економічних та інвестиційних процесів тощо.

Слід зазначити, що за останні роки Україна покращила свої позиції у деяких міжнародних рейтингах. Так у рейтингу легкості ведення бізнесу, що його укладає Світовий банк, Україна посіла у 2015 р. 83 місце і покращила свої позиції на 4 пункти

порівнянні з попереднім роком. У рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2015 рік, опублікованому компанією BDO, Україна за рік піднялася на 20 позицій і розташовується на 89 місці.

Водночас серед чинників, що визначають привабливість інвестиційного середовища України та її регіонів (політичні, правові, економічні, соціальні, екологічні, геополітичні), високу оцінку сьогодні мають лише соціальні (професійна підготовка та кваліфікація українського персоналу) та доволі вигідне географічне розташування країни. Привабливим для іноземних інвесторів є також місткий внутрішній ринок споживання, наявний інтелектуальний та науково-технічний потенціал, доступ до ресурсів.

Інші чинники мають низьку (політична нестабільність, правова незахищеність інвестора, погіршення макроекономічних показників, нестабільність законодавства) або дуже негативну оцінку (високий рівень корупованості, військовий конфлікт на Сході тощо).

Щодо стану інвестиційної привабливості визначених регіонів у попередній період, то дослідження, яке проводилось Київським міжнародним інститутом соціології та Інститутом економічних досліджень і політичних консультацій у 2012-2014 рр. на замовлення Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України показали домінуючу роль так званих «м'яких» факторів. Це ті фактори, які стосуються сприйняття економічного середовища інвесторами. Залежно від політики місцевої влади вони можуть бути змінені протягом відносно короткого періоду часу і поліпшити інвестиційний клімат, або ж, навпаки, можуть створювати бар'єри для реалізації інвестиційних проектів. Інша група – так звані «жорсткі» фактори, які значною мірою визначають потенціал області і дію яких неможливо (або дуже складно) змінити в короткостроковій перспективі (природні й трудові ресурси, інфраструктура, бізнес- та споживчий сегмент та ін.).

Щодо показника (індексу) інвестиційної привабливості досліджуваних у згаданий період, то найбільшого прогресу було досягнуто Івано-Франківською та Вінницькою областями, які у загальнонаціональному рейтингу - 2014 обійняли відповідно 2 і 4 місця (піднявшись 13 і 9 пунктів відповідно) саме завдяки суттєвому покращенню інвестиційного клімату на місцевому рівні. Запорізька область вийшла на 10 позицію, причому стан інвестиційного середовища цього регіону був предметом чималої кількості обговорень на центральному й місцевому рівнях через проблеми в інвестиційному середовищі. Адже регіон, маючи значний інвестиційно-ресурсний потенціал, у рейтингу – 2013 опинився на 25 місці. Щодо Полтавської області, то вона піднялася з 23 на 18 місце, причому такий порівняно низький показник був зумовлений саме впливом «м'яких» факторів (24 місце).

Щодо нинішнього стану ділового середовища, то слід зазначити, що представники влади (в особі керівників структурних підрозділів) всіх чотирьох областей оцінюють його більш оптимістично, аніж місцеві експерти, в ролі яких виступили інвестори, представники бізнес асоціацій та інститутів громадянського суспільства, чия діяльність має відношення до регіонального і місцевого економічного розвитку. Так перші у Вінницькій та Івано-Франківській областях оцінили його на «4» за п'ятибальною шкалою, а у Запорізькій та Полтавській поставили оцінку «3». В той же час, місцеві експерти оцінили нинішнє ділове середовище в Івано-Франківській області у «3,37» бали, у Вінницькій – «3,17», Запорізькій – «2,37» та Полтавській – «2,33» бали.

Позитивні регіональні фактори

Щодо позитивних факторів та конкурентних переваг регіонів, то представники влади передусім одноставно відзначають вигідне географічне розташування та зручну доступність до областей, наявність корисних копалин та кваліфіковані й недорогі трудові ресурси. Для Вінницької, Івано-Франківської та Полтавської областей важливою перевагою, на думку місцевих посадовців, є сприятлива екологічна ситуація. Для

Запорізької та Полтавської областей одним з найвагоміших чинників є розвинена промисловість, сектор торгівлі та послуг. На такий важливий фактор для інвесторів як розвиток науки, освіти та великої кількості студентів вказали передусім у Запорізькій, Івано-Франківській областях, а також на Полтавщині. Сприятливі умови для ведення бізнесу, підтримка з боку влади передусім має місце на Вінниччині та Івано-Франківщині, крім того, у Вінницькій області звернули увагу на добру репутацію регіону серед діючих інвесторів.

Варто відзначити, що місцеві експерти у Вінницькій області здебільшого солідарні з позицією владних структур. До позитивних факторів вони віднесли сприяння місцевої влади, відповідальний і професійний підхід до управління регіоном. Відмітили вигідне розташування та логістичні можливості (перш за все траса Київ – Одеса) та наявність потужної сировинної бази. Експерти також наголосили на вагомості науково-освітнього потенціалу регіону.

Таблиця 7.1. Оцінка органами влади інвестиційно-ресурсного потенціалу та конкурентних переваг

Показник	Вінницька область	Запорізька область	Івано-Франківська область	Полтавська область
Наявність корисних копалин/земельних ресурсів	++++	++++	++	++++
Вигідне географічне розташування, зручна доступність до регіону	+++	+++	+++	+++
Екологічно чистий (безпечний) регіон	++		+++	++
Розвинені промисловість, сектор торгівлі та послуг		++++		++++
Розвинена наука та освіта, велика кількість студентів		+++	+++	++
Кваліфіковані й недорогі трудові ресурси	++	++++	+++	+
Добрі умови для ведення бізнесу, сприяння влади	++++		+++	+
Добра репутація регіону серед діючих інвесторів	++			+
Наявні підготовлені земельні ділянки та об'єкти нерухомості для інвестування		+	+	
Інше				

Джерело: Експертне опитування

Експертно-бізнесове середовище у Запорізькій області вказало на вагомість потужного природного (чорноземи, кліматичні умови) та промислового потенціалу регіону (велика кількість підприємств, наявність необхідної інфраструктури та логістичні переваги. Значною конкурентною перевагою регіону є професійні трудові ресурси, велика кількість освітніх закладів й студентства. Як приклад переваг зазначено стратегічний підхід до галузевого розвитку (енергетична стратегія). Заслугує на увагу такий чинник, як бажання мешканців, особливо молоді, займатися бізнесом.

Місцеві експерти Івано-Франківщини серед переваг зазначили, перш за все, доступність кваліфікованої робочої сили, наявність великої кількості навчальних закладів та студентів. Вагомими факторами є присутність в регіоні великих інвесторів (наприклад компанії «Електролюкс» та «Тайко електронікс», добрий розвиток малого й середнього бізнесу, які, водночас, виступають постачальниками й партнерами для інвесторів. Немаловажними факторами є багаті прикарпатські надра та лояльність місцевої влади.

У Полтавській області місцеві експерти на перше місце поставили наявність грамотних кваліфікованих трудових ресурсів, працелюбність населення, звернули увагу на необхідність реалізації потенціалу молоді для економічного розвитку регіону. Не оминули увагою зручне розташування регіону та наявність потужної сировинної бази,

прийнятний рівень розвитку інфраструктури. Серед позитивних чинників також відзначено підтримку з боку місцевої влади та розвиток інститутів громадянського суспільства.

Негативні регіональні фактори

Щодо негативних факторів на місцевому рівні, представники влади у всіх чотирьох регіонах одностайно визначили нерозвинене фінансове середовище (складність отримання фінансування, недоступні кредити для бізнесу).

У Вінницькій, Івано-Франківській, а також певною мірою і Полтавській областях до ключових негативних чинників віднесли низький рівень розвитку місцевої інфраструктури (стан доріг регіонального й місцевого значення, інженерна комунальна інфраструктура і т. п.). Крім того, інвестиційним процесам на Вінниччині і Полтавщині заважає певною мірою слабкий рівень розвитку місцевої економіки, що не дозволяє бізнесу вкладати достатньо власних коштів у розвиток.

Посадовці Івано-Франківської та Полтавської областей одним із негативних факторів визнали відсутність системної роботи з планування інвестицій, просування регіону та залучення інвесторів, що, насправді, для України є системною проблемою на національному і регіональному рівнях і стосується усіх, без виключення, регіонів. Крім того, на Івано-Франківщині місцева влада вважає за доцільне мати більше повноважень впливати на інвестиційну політику, включаючи право надавати пільги чи преференції інвесторам

Таблиця 7.2. Оцінка органами влади перешкод, що стримують інвестиційну діяльність

Показник	Вінницька область	Запорізька область	Івано-Франківська область	Полтавська область
Погана екологічна ситуація		++		
Низький рівень розвитку місцевої інфраструктури	++++		++++	+
Погана доступність до регіону, незручне розташування				
Слабкий розвиток місцевої економіки	+			+
Недостатній рівень освіти та кваліфікації кадрів, в т.ч. через високий рівень міграції				+
Нерозвинене фінансове середовище (складність отримання фінансування, недоступні кредити для бізнесу)	++++	++	++++	++++
Слабкий захист прав власності інвестора		+++		+++
Корупція		+++		
Відсутність системної роботи з планування інвестицій, просування регіону та залучення інвесторів			+++	+++
Інше				

Джерело: Експертне опитування

Представники місцевої влади Полтавщини визнали ризик зниження інвестиційної привабливості регіону через погіршення фахової підготовки кадрів у навчальних закладах та відтік найбільш кваліфікованих кадрів для роботи за кордоном, що, зрештою, має місце і в інших регіонах.

Водночас у Полтавській та Запорізькій областях вагомим негативним чинником, що гальмує інвестування зазначено недостатній рівень захисту прав інвестора. Крім того, запоріжці відверто вказали на одну з головних причин поганого інвестиційного середовища – корупцію. На відміну від решти регіонів, ще одним вагомим негативним

фактором у Запорізькій області є погана екологічна ситуація, оскільки вона є найбільш забрудненим регіоном (тут накопичено понад 280 тонн відходів на 1 кв. км).

Під час фокус-групової дискусії з місцевими експертами у Вінницькій області основними перешкодами у розвитку інвестиційної діяльності було визнано відсутність системної роботи в цій сфері та брак належного інвестиційного супроводу, відсутність на місцях реальних важелів впливу на інвестиційну політику. Водночас дуже важливими чинниками було названо нерозвинутість внутрішнього ринку, падіння споживчого попиту через зниження активності малого й середнього бізнесу, зумовлену недоступністю фінансово-кредитних ресурсів, а також зубожінням населення.

Учасникам експертних опитувань та фокус-групових дискусій було запропоновано дати відповідь на питання, наскільки поширеними є явища хабарництва у регіоні у тих сферах, з якими найчастіше доводиться мати справу суб'єктам господарювання і які найбільше викликають нарікання бізнесу. Оцінка здійснювалась за шкалою від 1 до 5, де 1 означає «Досить поширені», а 5 – «Відсутні». Загалом, відповіді місцевих експертів були більш відвертими, зрештою вони, певною мірою, корелюють із оцінками державних службовців.

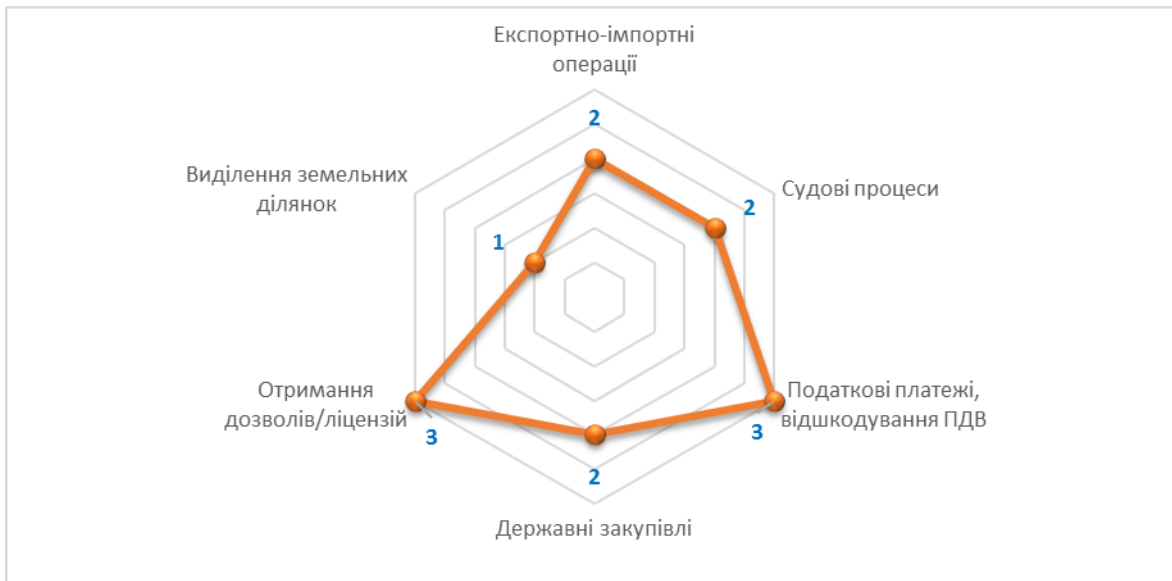
Так, у Вінницькій області експерти відзначили відчутне покращення ситуації в роботі митних і податкових органів, а також позитивні тенденції у сфері державних закупівель, отримання дозволів та ліцензій, а також вказали на зростання об'єктивності суддів у процесі прийняття рішень. Найпроблемнішою сферою залишається виділення земельних ділянок, де прояви корупції і хабарництва залишаються досить високими, причому найбільше нарікань стосується управління Держгеокадастру в області (зрештою, аналогічні проблеми ідентифіковані також і в інших регіонах).

Джерело: Фокус-групової дискусія

Рисунок 7.1. Поширення хабарництва у Вінницькій області

У Запорізькій області експерти вказали на недостатню координацію дій в інвестиційній сфері на центральному й місцевому рівнях, визнали негативним чинником відсутність місцевої агенції із залучення інвестицій (регіональні центри з інвестицій та розвитку, які належали до сфери управління Мінекономрозвитку і були покликані виконувати цю місію, ліквідовані). Негативним фактором в останні роки є також часта зміна регіональної влади, що не дає можливості приділити інвестиційній сфері належної уваги, суттєві структурні перекося у місцевій економіці, від чого страждає малий бізнес. Негативно позначається також вимивання обігових коштів з регіону, але попри це, найбільше шкодить розвитку інвестиційної діяльності корупція.

Джерело: Фокус-групова дискусія

Рисунок 7.2. Поширення хабарництва у Запорізькій області

Загалом ситуація у Запорізькій області, як і в попередні роки, залишається доволі складною. Попри певні помічені експертами позитивні тенденції у сфері адміністрування податків та отримання дозволів і ліцензій (слід зазначити, що представники влади теж їх відзначили, поставивши дещо вищі оцінки), у решти сферах, зокрема в роботі митниці та судів, державних закупівлях зрушення дуже незначні або й взагалі відсутні. При цьому найгірша ситуація залишається у сфері виділення земельних ділянок.

В експертному середовищі Івано-Франківщини до місцевих негативних факторів віднесли, передусім, відсутність системної роботи та стратегічного бачення розвитку інвестиційної сфери (незважаючи на те, що у регіональній стратегії розвитку, на відміну від багатьох інших регіонів, цьому питанню приділено більше уваги). Зазначено слабку промоцію регіону та відсутність (у зв'язку з ліквідацією регіонального центру з інвестицій та розвитку) місцевої інституції, яка б займалась професійним супроводом іноземних інвесторів на відповідному рівні. Серед вагомих чинників – недоступність недорогих і «довгих» кредитів для бізнесу, зацікавленого вкладати кошти у розвиток, а також наявність корупційних проявів. Заслуговує на увагу ризик погіршення ситуації із забезпеченням регіону трудовими ресурсами через значний рівень короткострокової і довготривалої трудової міграції, особливо молоді. В той же час при відповідній політиці у цьому питанні на центральному й місцевому рівнях він може перетворитись і на перевагу (інвестування мігрантів у будівництво житла, а також (значно меншою мірою) у відкриття власної справи є яскравим свідченням цьому).

Щодо Івано-Франківщини, то представники місцевої влади відмітили суттєве поліпшення ситуації у більшості сфер (найнижчу оцінку (3,25) за п'ятибальною шкалою бали, отримали судові інстанції).

Джерело: Фокус-групова дискусія

Рисунок 7.3. Поширення хабарництва в Івано-Франківській області

Проте місцеві експерти не такі оптимістичні в питаннях подолання корупції і хабарництва. Попри досить позитивну оцінку діяльності митниці та поліпшення стану справ в отриманні дозволів і ліцензій (дозвільні центри), певні позитивні зрушення відмічені в роботі податкових і місцевих судових органів влади. Проте сфера державних закупівель, на думку місцевих експертів, залишається доволі проблемною, а виділення земельних ділянок, як і в інших регіонах, найбільш корумпованою.

У Полтавській області вагомими негативними факторами експерти вважають погану місцеву інфраструктуру та ризик втрати трудових ресурсів (передусім молоді) через зростаюче безробіття (12,3%) і тимчасову міграцію для працевлаштування за кордоном. Суттєвими є брак належних координації, планування і системної роботи загалом в інвестиційній сфері (що великою мірою зумовлено станом реалізації політики на державному рівні), відсутність підготовлених інвестиційних продуктів (майданчиків) з інженерною інфраструктурою, що (за їх наявності) сприяло б швидкій реалізації проектів (це, зрештою, характерно для всіх регіонів). Мають місце окремі випадки затягування з наданням дозволів та інші зловживання по відношенню до бізнесу, через що окремі компанії не виключають можливості передислокації в інші регіони чи навіть за кордон.

Джерело: Фокус-групова дискусія

Рисунок 7.4. Поширення хабарництва у Полтавській області

Позитивні зміни у Полтавській області насамперед це стосуються сфери державних закупівель та все таки отримання дозволів і ліцензій (тут варто зазначити майже аналогічну оцінку представників влади), певною мірою покращилась також ситуація з адмініструванням податків. Проте найбільше нарікань бізнесу стосується роботи митниці та виділення земельних ділянок, де прояви корупції і хабарництва залишаються досить високими. А найнижчу оцінку місцевих експертів (як і представників виконавчої влади) отримали місцеві судові органи державної влади.

Загальнодержавні фактори

(за результатами експертних опитувань та фокус групових дискусій)

Позитивні чинники

Що стосується загальнодержавних факторів, які б мали позитивний вплив на стан регіональних інвестиційних процесів, то місцеві експерти вважають їх досить незначними. Певний оптимізм пов'язаний з процесами децентралізації, що насамперед позначилось на стані місцевих бюджетів, однак, на думку учасників фокус-групових дискусій, реформа розгортається досить повільно, є недостатньо «продуманою», спланованою та інституційно забезпеченою.

Нові можливості перед бізнесом відкриває євроінтеграційна політика держави, реалізація угоди про асоціацію з ЄС, збільшення можливості виходу з конкурентоздатною продукцією на європейські ринки.

Певні сподівання викликає нинішня політика щодо майбутньої приватизації в країні за умови, що вона враховуватиме регіональні економічні інтереси і стане механізмом підвищення соціально-економічної ефективності виробництва та залучення коштів на цілі структурної перебудови економіки регіонів України.

Експерти також зазначають, що девальвація гривни мала б підвищити зацікавленість іноземних компаній до інвестування в Україні, оскільки цей чинник суттєво зменшує витрати інвесторів на входження в ринок та заробітну плату. Водночас привабливим має залишатися потенційно великий внутрішній ринок країни.

Ще одним позитивним фактором експерти вважають посилення ролі інститутів громадянського суспільства, бізнес асоціацій на центральному й місцевому рівнях, можливість долучатися до формування державної й місцевої політики як загалом, так і, певною мірою, у сфері економічного розвитку.

Водночас експерти вважають, що зусилля на державному рівні щодо реформування країни є великою мірою декларативними і не завжди враховують регіональні й місцеві інтереси й потреби.

Негативні фактори

Слід зазначити, що негативні фактори, ідентифіковані за участю місцевих експертів, є набагато вагомішими і нівелюють певні позитивні чинники.

Насамперед на інвестиційних процесах та зусиллях по залученню нових інвесторів негативно відбивається імідж України, як корумпованої держави, який, як вважають місцеві експерти, попри проведення антикорупційної реформи, ще більше посилюється через вибірковість і подвійні стандарти.

Залишається високою незахищеність законних прав та інтересів інвесторів через нечесні й корупційні українські суди.

Політична і макроекономічна нестабільність, а також воєнні дії на Сході країни посилили й до того обережну поведінку інвесторів, змушуючи останніх відкладати рішення або ж інвестувати в інші країни, де менші ризики й вищий рівень безпеки.

Шкідливою, на думку місцевих експертів, є надмірна централізація влади, яка зберігається та відсутність реальної економічної децентралізації, неефективна політика НБУ, що призвела до зубожіння населення. Невдоволеність на місцях викликає й те, що центральна влада, як і раніше, не надто бажає прислухатися до регіонів, негативним чинником є також часта зміна та неукомплектованість місцевих керівних органів (ОДА,РДА).

Фіскальна політика держави не сприяє розвитку бізнесу, спостерігається часта зміна законодавства відсутні реальні інструменти й механізми стимулювання інвестиційної діяльності. Кредитні ресурси надто дорогі і недоступні для суб'єктів господарювання, не спостерігається реальних зусиль влади щодо поліпшення ситуації у сфері підтримки інвестиційної і підприємницької діяльності.

Мають місце суттєві перекося в структурній політиці, малий і середній бізнес не має можливості розвиватися, центральна влада «обслуговує» інтереси великого бізнесу.

Незавершеною є політика у сфері державно-приватного партнерства, відсутня практика і реальна зацікавленість щодо впровадження нових підходів у реалізації проектів ДПП.

Відсутня політика (стратегія) модернізації країни, а інвестиційна реформа, яка передбачена у Стратегії 2020, як і значна частина інших економічних реформ, є лише задекларованим гаслом. Місцеві експерти не помітили жодної інформації щодо можливості долучитися бізнесу чи інститутам громадянського суспільства до формування політики у сфері інвестиційної діяльності.

Відсутня системна робота у сфері інвестиційної діяльності, не вироблена інвестиційна політика на центральному рівні, немає стратегії щодо ПІІ, відсутня будь-яка координація діяльності, ліквідована інституція – Держінвестпроект, нівельовано попередній позитивний досвід на центральному і місцевому рівнях, відсутні регіональні інституції (агенції) із залучення та супроводу інвесторів, здебільшого згорнута робота зі створення інвестиційних продуктів та просування інвестиційного потенціалу регіонів.

8. Висновки та рекомендації

Регіональний рівень

Досліджувані регіони мають значні потенційні можливості для розвитку і зростання. Це, передусім, природний, економічний, виробничий, науково-технічний та людський потенціал.

Однак, у зв'язку з тим, що можливості інвестування в нинішніх умовах є доволі обмеженими, а конкуренція за інвестиційні ресурси є надзвичайно високою і на національному, і на глобальному рівнях, місцева політика повинна бути спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату в регіонах та базуватися на їх перевагах. Адже тільки правильно використаний інвестиційний потенціал може бути фактором подальшого розвитку і зростання. Інакше кажучи, цей потенціал має забезпечувати можливість вкладення капіталу з метою наступного його збільшення, сприяти створенню, становленню і розвитку нових економічних суб'єктів, підтримку і збереження існуючого бізнесу. Лише ефективне використання наявного потенціалу та вмиле залучення всіх можливих джерел інвестування може гарантувати динамічний соціально-економічний розвиток регіону, забезпечити збереження довкілля та дотримання екологічної рівноваги.

При цьому, максимально використовуючи свої сильні сторони й переваги, на регіональному рівні потрібно постійно працювати над підвищенням інвестиційної привабливості, поліпшенням інвестиційного клімату та зниженням ризиків для інвесторів.

Головною слабкою стороною на регіональному рівні є відсутність чіткої політики стосовно інвестицій та прямих іноземних інвестицій, зокрема. Окремі регіони мають стратегії розвитку, проте вони не мають чіткого уявлення про роль, яка повинна належати в цих стратегіях інвестиціям, зокрема ПІІ. Незважаючи на те, що місцева влада хоче залучати інвестиції в певні пріоритетні галузі, вона не має чіткої стратегії для того, щоб направити ПІІ в ці галузі. Крім того, необхідно чітко ідентифікувати найважливіші проекти, які необхідно реалізувати та визначити можливі джерела їх фінансування, а також пріоритетні сфери та галузі економіки, в які можуть бути залучені ПІІ.

Активне сприяння ПІІ поки що не стало одним із ключових питань їхньої діяльності через невисоку інституційну спроможність, відсутність реальної підтримки та чіткої координації з боку центральних органів виконавчої влади, а також несформованість стратегічних підходів до інвестиційної діяльності.

Щодо ефективної інвестиційної стратегії, то регіональній і місцевій владі необхідно визначити чіткі й зрозумілі цілі щодо наявних та очікуваних прибутків від ПІІ, наприклад, капіталовкладень, підвищення надходжень податків, зростання експорту, зайнятості та кваліфікації, технологій та інновацій. Зусилля з залучення інвестицій повинні бути зосереджені на кількох секторах, що мають конкурентні переваги (в порівнянні з головними конкурентами), належать до ключових секторів зростання і сприяють нарощуванню потужностей місцевої промисловості. В ідеалі, для кожного сектора регіональної (місцевої) економіки слід визначити потенційних вітчизняних та зарубіжних компаній, які можуть генерувати мобільні проекти і відповідають цілям регіону (міста, району) в окремих секторах і технологіях. Потрібно також визначитись з інституційним забезпеченням інвестиційної діяльності на регіональному рівні,

У разі створення такої інституції (місцева агенція по залученню ПІІ чи агенція регіонального розвитку з наділеним мандатом щодо ПІІ), регіональні органи влади повинні забезпечити новостворену структуру всіма засобами для успішної діяльності з залучення інвестицій. Окрім чітких повноважень, структурного забезпечення, бачення та стратегії, чітко структурована й добре забезпечена агенція потребує певного мінімуму кваліфікованих кадрів, інструментів, маркетингового бюджету тощо. Вона повинна бути тісно пов'язаною з державним і приватним секторами. Наявність такої агенції може стати вирішальним кроком для залучення іноземних інвестицій у регіоні та сприяння втіленню інвестиційних проектів.

Варто взяти до уваги й те, що передумовою ефективного залучення ПІІ є розробка структурованого плану заходів, який спирається на чітке бачення завдань та цілей у поєднанні з реалістичною оцінкою необхідних фінансових, технічних і людських ресурсів.

Керівництву областей також слід здійснювати постійний моніторинг за ходом реалізації проектів, передбачених планами реалізації стратегій розвитку регіонів на середньострокову перспективу, ініціювати розробку нових проектів відповідно до потреб та тенденцій розвитку регіонів. При цьому було б правильно відстежувати кращі проекти, які стали успішними в інших регіонах (в т. ч. й закордоном) і також, за наявності відповідних потреб, ініціювати їх розробку і впровадження на своїх територіях.

Проте, як показує практика, у 2015-2016 роках, при розподілі коштів обласного бюджету та ДФРР, лише у рідкісних випадках на регіональному рівні були підтримані проекти, передбачені планами реалізації стратегій розвитку областей. У зв'язку з такою ситуацією, а також за відсутності спроможності залучити інші джерела фінансування, зберігається значний ризик того, що через фінансову незабезпеченість проектів та інших заходів такі плани не будуть виконані, а сама система стратегічного планування, яка на сьогодні добре налагоджена в регіонах, може бути нівельована.

Таблиця 8.1. Перелік проектів у сфері підтримки інвестиційної діяльності, передбачений планами реалізації стратегій розвитку регіонів

Області			
Вінницька	Запорізька	Івано-Франківська	Полтавська
Оновлення та покращення роботи інвестиційного порталу області	Розробка концепції індустріальних парків Запорізької області.	Створення індустріальних парків в містах Долині, Калуші, Бурштині, Коломиї	Створення Індустріального парку «Центральний» у м. Кременчук
Проведення щорічного Міжнародного інвестиційного форуму у Вінницькій області	Проведення Інвестиційного форуму InCo (Інтеграція-Кооперація).	Розробка бренду Івано-Франківської області	Створення регіонального центру інновацій та трансферу технологій (РЦІТТ)
Створення Агенції регіонального розвитку Вінницької області	Промоція інвестиційних можливостей регіону.	Розвиток системи «єдиного вікна» для потенційних інвесторів	Створення та підтримка діяльності Агентства регіонального розвитку
Проведення презентацій економічного, інвестиційного, експортного потенціалу Вінницької області	Створення в Розівському районі Запорізької області енергосервісної компанії ЕСКО».	Встановлення спеціалізованого програмного забезпечення для державних адміністраторів обласного дозвільного центру	Розробка стратегії розвитку машинобудівної галузі Полтавської області

Джерело: Плани реалізації стратегій регіонального розвитку Вінницької, Запорізької, Івано-Франківської та Полтавської областей.

Вінницька область

До потенційних можливостей Вінницької області належать природні ресурси, найбільшим з яких є високоякісні орні землі, економічний, виробничий та туристично-рекреаційний потенціал, інфраструктура, яка забезпечує доволі зручну доступність до регіону. Попри це, подальший розвиток регіону найбільше залежатиме від ефективності використання найвагомішого капіталу, яким є людські ресурси, а також здатності розвинути науково-технічний потенціал та інтегрувати його у виробничі процеси.

Водночас для області характерна наявність негативних тенденцій, зокрема економічний спад, низький рівень інвестування, а також структурні проблеми, зумовлені переважно моносекторальною, сильно залежною від сільського господарства, економікою, що породжує нові виклики перед керівництвом регіону. Тому питання активізації інвестиційної діяльності, покращення можливостей для працевлаштування, підтримки малого й середнього бізнесу, диверсифікації регіональної економіки є дуже актуальними.

При цьому важливо розвивати кооперацію між місцевими підприємствами, сприяти об'єднанню економічних суб'єктів у ланцюги постачань і вироблення кінцевої продукції в регіоні, підтримувати формування кластерів. Такий підхід заохочуватиме товарообіг у межах регіону, сприятиме розвитку попиту й внутрішньо регіонального ринку, забезпечуватиме випуск продукції з більшою доданою вартістю і може виступити каталізатором активізації регіональної економіки.

Область могла б більш ефективно використовувати своє зручне географічне становище шляхом інтеграції в мультимодальні перевезення, через що актуальним питанням є розвиток логістичних та сервісних потужностей для обслуговування перевезень, передусім вантажних.

Низький рівень інвестування за наявності значного інвестиційного потенціалу вимагає особливої уваги як до присутніх у регіоні, так і до залучення нових прямих іноземних інвестицій і супроводу інвесторів. Слід вибудувати системну роботу у цій сфері, креативніше підходити до підготовки й проведення маркетингових заходів. Важливим напрямом діяльності має стати розробка маркетинг-планів, підвищення якості промоційних продуктів та розширення діапазону участі в маркетингових заходах для регіону, формування його позитивного іміджу. Вимагає оновлення та актуалізації інформації як на регіональному інвестиційному порталі, так і на інтерактивній інвестиційній карті України.

Слід зазначити, що представники місцевої влади бачать вирішення завдань у сфері інвестиційної діяльності в інституційному плані шляхом створення місцевої агенції регіонального розвитку із функцією залучення та супроводу інвесторів.

Представники бізнесу та інститутів громадянського суспільства підтримують таку ініціативу, але вважають за необхідне сформувати потужну команду фахівців та виробити чітку стратегію дій для розвитку регіону, включаючи можливість перегляду та оновлення стратегії регіонального розвитку області.

Крім того необхідно підвищити рівень забезпечення законних прав та інтересів інвесторів, викоринити корупційні прояви, з якими все ще стикаються суб'єкти господарювання, підвищити якість роботи дозвільних органів. Особливої уваги щодо викоринення корупції, зволікань та тяганини вимагає найбільш проблемне питання – виділення земельних ділянок.

Необхідне сприяння місцевої влади у питаннях поліпшення доступу суб'єктів господарювання до об'єктів інженерної інфраструктури, зокрема енергозабезпечення, що дало б змогу знизити витрати та пришвидшити реалізацію інвестиційних проектів.

Особливої уваги вимагає питання створення ринку промислової нерухомості (облаштованих інженерною інфраструктурою земельних ділянок для цільових інвесторів), зокрема індустріальних парків (насамперед створеного у м. Вінниці), що сприяло б скороченню часу до ринку і підвищило інвестиційну привабливість регіону.

Запорізька область

Розвинений промисловий потенціал у поєднанні із багатими природними ресурсами, власними енергоресурсами, високим людським і науково-технічним потенціалом, прийнятною транспортною інфраструктурою та зручною доступністю є основою для інвестиційної привабливості Запорізької області.

Водночас, аналіз структури та динаміки (суттєве падіння) капітальних інвестицій та економічного становища (зокрема, велика зношеність основних фондів) області свідчить про наявність значних проблем. Обласна економіка не є достатньо диверсифікованою і великою мірою, маючи значну частину підприємств великого бізнесу, зорієнтованих на сировинний експорт, залежать від кон'юнктури зовнішнього ринку.

Для регіональної економіки потрібні швидкі та значні інвестиції, зокрема ПІІ, й відповідно, нові підходи до їх залучення. Необхідне інституційне забезпечення процесів залучення та супроводу інвесторів, тому важливим є питання створення місцевої агенції з інвестицій або ж формування відповідного підрозділу у структурі майбутньої агенції регіонального розвитку.

Важливо створити ефективну систему маркетингу регіону, формувати щорічні маркетингові плани просування регіону на глобальні інвестиційні ринки. Необхідно систематично оновлювати інформацію як на регіональних веб-ресурсах, які пропонуються інвестору, так і на інтерактивній інвестиційній карті України.

Одним із інструментів для приваблення інвесторів та залучення нових інвестицій могли б стати індустріальні парки, підготовка до створення яких йшла тривалий час у попередній період. Однак цей процес організаційно не був завершений, через що потрібно провести інвентаризацію напрацювань (включаючи колишні промислові зони) та визначитися з формуванням ринку промислової нерухомості в області з урахуванням сьогоднішніх економічних і геополітичних реалій, а також тенденцій і трендів на глобальному ринку інвестицій.

Особлива увага має бути приділена формуванню і зростанню сектору малого та середнього бізнесу, здатного швидко пристосовуватися до змін в економічному середовищі, що теж сприятиме диверсифікації місцевої економіки, розвитку нових чи суміжних секторів, пожвавленню економічної активності та регіональному піднесенню. Важливо, щоб місцевий малий і середній бізнес був інтегрований у виробничі ланцюжки регіону і міг ефективно доповнювати діяльність існуючих об'єктів промисловості. Це, серед іншого, могло б сприяти також кластеризації економіки регіону, чому необхідно приділити належну увагу.

Великі можливості для розвитку має наявний туристичний потенціал, розвиток якого сприяв би пожвавленню інших галузей економіки (будівництво, сільське господарство, харчова промисловість, транспорт тощо). Разом з тим, для успіху цього сектору економіки надзвичайно важливо досягнути поліпшення екологічної ситуації в регіоні. Зрештою, це має немаловажне значення для формування позитивного іміджу регіону загалом.

Проте найбільшою перешкодою для інвестування в регіон та розвиток підприємницького середовища є несприятливий інвестиційний клімат, який, хоч і дещо поліпшився у порівнянні з попередніми роками, залишається чи не найгіршим серед досліджуваних регіонів.

На сьогодні, згідно з твердженнями представників підприємницького та громадського середовища, а також значної частини представників місцевої влади, все ще мають місце факти вимагань, здирицтва та незаконних переслідувань бізнесу, «кришування», спроби переділу, витіснення з ринку і навіть рейдерства. Доволі поширеним залишається хабарництво на регіональній митниці, в судах регіону, а, особливо, в інституціях, пов'язаних з виділенням земельних ділянок. Дещо меншими є прояви хабарництва у податкових органах, незначно поліпшилась ситуація у сфері державних закупівель, більш оптимістичною є ситуація у з отриманням дозволів і ліцензій.

З урахуванням зазначеного, в регіоні необхідно звернути особливу увагу на поліпшення інвестиційного клімату, вжити серйозних кроків щодо забезпечення захисту прав власності та посилити боротьбу з корупцією. Насамперед, доцільно забезпечити ефективну комунікацію між інвесторами та найвищим керівництвом області щодо окреслених проблем, а також вживати інші заходи в межах повноважень з метою захисту інвестицій та підтримки підприємництва. Однією із форм такої комунікації може стати систематична робота ради інвесторів при голові облдержадміністрації, проведення регулярних розширених зустрічей влади з підприємцями регіону за участі правоохоронних, контролюючих і фіскальних органів та сервісних служб.

Потрібно також посилити співпрацю між владою, бізнесом та інститутами громадянського суспільства, зокрема громадськими об'єднаннями підприємців, які за останній період інституційно зміцнились і можуть відіграти позитивну роль в покращенні інвестиційного і підприємницького середовища.

Для більш ефективного залучення ПІІ на обласному рівні доречно було б чіткіше визначитися з ключовими галузями економіки, які мають можливості для зростання і реальну перспективу збереження чи виходу на нові ринки. Можливими засобами тут можуть бути стратегія ПІІ в регіон, «стандарти» роботи з інвесторами, які необхідно виробити за участі представників бізнесу та інститутів громадянського суспільства.

Заслугує на увагу пропозиції інвесторів та громадських організацій щодо вивчення можливості створення спеціальних економічних режимів з наданням пільг і преференцій, для чого необхідно ініціювати зміни до чинного законодавства на центральному рівні.

Актуальним є питання більш ефективного використання людського та науково-технічного потенціалу, чому могло б сприяти створення консорціуму місцевих університетів та відкриття на його основі технопарку чи технополісу.

Івано-Франківська область

Івано-Франківська область у порівнянні з іншими регіонами має більш диверсифіковану економіку і в поєднанні багатими корисними копалинами (паливно-енергетичні, хімічні, будівельні, лісові тощо), людським, виробничим, науково-технічним та туристично-рекреаційним потенціалом, значними масивами чорноземів, порівняно сприятливішим підприємницьким середовищем, є доволі привабливою для інвесторів. У місцевої влади є чітке розуміння щодо необхідності залучати стратегічні інвестиції, зокрема, у високотехнологічні сектори (точне машинобудування, приладобудування тощо), допомагати розвитку і збереженню регіонального бізнесу, включаючи мале підприємництво. Імідж регіону посилює наявність зимового курорту європейського рівня («Буковель»), привабливість Карпат та порівняно кращий з іншими регіонами рівень сервісу зеленого та екологічного туризму.

Проте, сьогодні економічний потенціал регіону, маючи значні передумови для розвитку, зокрема й щодо безпеки інвестицій, не реалізується належним чином. Мають місце величезні територіальні диспропорції у промисловості, оскільки основні галузі (машинобудування, енергетика, нафтогазова та хімічна промисловість, виробництво будівельних матеріалів) сконцентровані в кількох найбільших містах (Івано-Франківськ, Калуш, Бурштин, Надвірна, Долина, Коломия). В той же час у більшості районів і містечок виробничі підприємства відсутні або є невеликими, а малий бізнес доволі слабким, що ставить їх у непросту ситуацію із зайнятістю населення та наповненням місцевих бюджетів.

Суб'єкти малого підприємництва переважно зосереджені у сфері торгівлі та послуг, частково в агробізнесі, виробництві продуктів харчування. Великою проблемою для МСБ є недоступність кредитних ресурсів, насамперед «довгих» і недорогих, без яких цей сегмент економіки не може розвиватись. Вимагає вдосконалення інституційна та інфраструктурна підтримка малого підприємництва.

Особливістю регіону є й доволі значні потоки трудових мігрантів, зокрема й довготривалих, які, зрештою, попри негативні демографічні й соціально-психологічні наслідки, інвестуючи в освітню, житлову, споживчу та інші сфери, сприяють активізації місцевої економіки. З урахуванням зазначеного доцільно було б (за участю ініціативних представників мігрантів), опрацювати механізми підтримки і залучення коштів мігрантів в якості продуктивних інвестицій, надавати інформаційну та консультаційну підтримку у започаткуванні бізнесу. Було б доречно для області виступити пілотом подібної ініціативи та ініціювати питання щодо вироблення політики залучення українських трудових мігрантів на національному рівні.

Водночас, зі сторони осіб, які переїхали в область у зв'язку із військовим конфліктом на Сході України, спостерігається певна активізація у сфері підприємництва, що теж має бути використано як для реалізації їхнього потенціалу, так і в цілях розвитку регіону.

Область є туристично привабливою, але водночас має чимало невирішених екологічних проблем (найголовніша у Калуському промисловому районі), включаючи й сферу управління твердими побутовими відходами (ТПВ). Тому питання підвищення рівня екологічної безпеки в області та залучення інвестицій у сферу переробки ТПВ є доволі актуальним.

Попри значну позитивну динаміку капітальних інвестицій, регіон має гостру потребу в залученні інвестиційних ресурсів, насамперед стратегічних інвесторів, в реальний сектор економіки. Це дало б змогу поліпшити структуру регіональної економіки, створити нові високотехнологічні підприємства та якісні робочі місця, дозволило б продуктивніше використовувати трудові ресурси і науково-технічний потенціал, сприяло б пом'якшенню територіальних диспропорцій, активізації МСБ. Для цього має бути сформований системний підхід до роботи з інвесторами на основі чіткої й послідовної стратегії щодо ПІІ.

Доцільно приділяти більше уваги діючим підприємствам з іноземними інвестиціями, оскільки, як показує світова практика, підтримка існуючої інвестиції – це найважливіше джерело додаткових ПІІ, а залучення нового інвестора вимагає набагато більше зусиль і обходиться (за даними зарубіжних експертів) у 7-9 раз затратніше, ніж повторне залучення діючого інвестора. Принагідно варто зазначити, що повторні інвестиції існуючих інвесторів, наприклад в Ірландії і Шотландії, складають 60% потоків ПІІ.

Немаловажне значення має створення якісного інвестиційного продукту в регіоні та формування ринку промислової нерухомості (адже одним із найголовніших критеріїв при прийнятті рішення інвестором є «час до ринку»). Тому ініціатива окремих міст (Долина, Коломия, Бурштин) щодо створення індустріальних парків заслуговує на підтримку обласної влади, як і решта подібних починань.

Окреме питання – розширення спектру участі в маркетингових заходах, формування позитивного іміджу регіону, де є низка «брендових» компаній зі світовим ім'ям, та активізація роботи по залученню і супроводу потенційних інвесторів. Необхідно систематично оновлювати інформацію як на регіональних веб-ресурсах, які пропонуються інвестору, так і на інтерактивній інвестиційній карті України. Заслуговує на підтримку і вимагає розвитку інвестиційний веб-портал регіону.

Слід зазначити, що професійний підхід найкраще може бути забезпечений регіональною агенцією ПІІ (при цьому варто використати напрацювання регіонального центру з інвестицій та розвитку) чи агенцією регіонального розвитку (за умови, що в її структурі буде створено підрозділ, який займатиметься питаннями залучення та супроводу інвесторів). Створення такої агенції сприятиме також вдосконаленню управління регіональним територіальним розвитком.

З урахуванням зацікавленості німецької компанії Леоні до здійсненні інвестиції в області (меморандум між компанією та регіональним центром з інвестицій та розвитку було укладено ще 2013 року), необхідно продемонструвати всі ключові переваги регіону, беручи до уваги й те, що значну частину робочої сили для задоволення потреб на заводі інвестора біля м. Стрия Львівської області постачає Івано-Франківщина.

Потрібно бути готовими запропонувати додаткові стимули потенційному інвестору, щоб покращити свою конкурентну позицію, а також заручитись підтримкою Мінекономрозвитку й Мінрегіону в питаннях формування інфраструктури для створюваного індустріального парку для цільового інвестора (компанії Леоні). Важливо запропонувати чітку програму візиту, дати можливість оцінити переваги (по відношенню до конкуруючої Львівської області) під час відвідування об'єкту, водночас маючи на увазі, що ключовим буде питання забезпечення значними трудовими ресурсами.

Ще одним інструментом реалізації проектів в регіоні може стати ДПП. Проте в області не має позитивної практики підготовки й реалізації таких проектів, що вимагає приділити цьому питанню значну увагу. Для успішного впровадження таких проектів доцільно ознайомитися з кращими зарубіжними практиками публічно-приватного партнерства на місцевому рівні, зокрема у Польщі. (слід зауважити, що це актуально для всіх досліджуваних регіонів).

Варто також зазначити, що інвестиційне середовище області дійсно відрізняється в кращу сторону від інших регіонів (насамперед позитивно оцінюється робота митниці,

дозвільних органів), але не є безпроблемним. Незаконні вимогання, здирицтво, замовні переслідування бізнесу, «кришування» суттєво поменшали, як стверджують представники об'єднань підприємців та інвестори, але остаточно не викоринені. Також не вдалося позбавитись хабарництва в судовій і податковій сфері, у системі державних закупівель, а найбільше корупційних проявів зберігається в інституціях, пов'язаних з виділенням земельних ділянок. Все це вимагає відповідного реагування з боку місцевої влади, інакше навіть рідкісні факти зловживань можуть досить негативно позначитися на діловій репутації області.

Полтавська область

Полтавщина з її багатими природними ресурсами, потужною промисловістю, представленою насамперед нафтогазовим комплексом, гірничодобувною промисловістю, машинобудуванням, одним з найвищих в країні рівнем розвитку сільського господарства (виробництво зернових і технічних культур, продуктів тваринництва тощо), вагомим туристично-рекреаційним та науково-технічним потенціалом і доволі кваліфікованими людськими ресурсами, здатними забезпечити успішний розвиток провідних секторів економіки, могла б задовільнити потреби найвибагливіших інвесторів.

Водночас у промисловому комплексі області переважають сировинні галузі, що виробляють продукцію проміжного споживання і, відповідно, мають невисоку валову додану вартість. Підприємств великого бізнесу, які займають в регіональній економіці велику частку, значно залежать від кон'юнктури зовнішнього ринку.

Все це зменшує конкурентоспроможність і економічну ефективність регіону, не дає змоги в повній мірі використати його можливості й переваги.

Варто також зауважити, що територіально-просторовий розвиток є дуже нерівномірний, у межах області утворились великі диспропорції в соціально-економічному розвитку між кількома найбільшими містами (Полтава, Кременчук, Комсомольськ) та більшістю сільських районів. Для регіону характерний найвищий рівень безробіття серед досліджуваних регіонів та, порівняно, низький рівень доходів населення, а відповідно й споживання, що може посилити міграційні тенденції.

Пом'якшити існуючі диспропорції та запобігти потенційним ризикам (наприклад зростанню відтоку кваліфікованої робочої сили з регіону) і викликам можна за рахунок нових інвестицій, які могли б поліпшити структуру економіки, сприяти розвитку нових високотехнологічних галузей. Для цього, насамперед потрібно сформувати бачення щодо напрямків розвитку наукомісткого виробництва та інноваційних продуктів та виробити відповідний план дій.

Диверсифікації економіки, поглибленню внутрішньо регіональної кооперації та кластеризації також може сприяти розвиток сектору малого та середнього бізнесу, однак він має гостру потребу в інституційній підтримці та значно кращому доступі до кредитних ресурсів.

Проте потенціал регіону залишається недостатньо відомим інвесторам через несформованість сучасного підходу до його промоції та системної роботи по залученню і супроводу інвесторів.

Тому надважливо, насамперед, виробити за участю діючих інвесторів, представників місцевого бізнесу та зацікавлених інституцій політику щодо ПІІ на регіональному рівні (наприклад, стратегію ПІІ або ж посилити цим компонентом стратегію розвитку області тощо). Інституційним інструментом для її впровадження може стати агенція регіонального розвитку або спеціалізована агенція із залучення інвестицій.

Потрібно визначитися із засобами маркетингового просування регіону, формувати інформацію на доступній для інвестора мові, систематично оновлювати інформацію як

на регіональних веб-ресурсах, які пропонуються інвестору, так і на інтерактивній інвестиційній карті України.

З урахуванням відсутності практики та досвіду з підготовки в регіоні якісних проектів та інвестиційних пропозицій, не зайвим було б створення проектного офісу із залученням до його роботи викладачів та студентів місцевих ВНЗ (до речі така ініціатива може бути корисною і для інших регіонів, однак слід звернути увагу на необхідність належного інституційного і кадрового забезпечення). Це сприяло б налагодженню партнерської співпраці навчальних закладів і підприємницьких структур, формуванню практичних навичок проектної діяльності та наближенню освіти до потреб ринку праці (що актуально для всіх регіонів), а також покращило б шанси для працевлаштування випускників.

Проте, на даному етапі найбільше зусиль необхідно спрямувати на покращення інвестиційного клімату та підприємницького середовища. Попри поліпшення стану справ в роботі дозвільних органів, у сфері державних закупівель та, певною мірою, місцевих податкових служб, представники бізнесу нарікають на свавілля й хабарництво на митниці і в судах. Особливе занепокоєння викликає корупція у сфері виділення земельних ділянок. Також мають місце прояви незаконних вимогань і тиску на бізнес, спроби захоплення чи витіснення з ринку, хоча у значно менших масштабах у порівнянні з попереднім періодом.

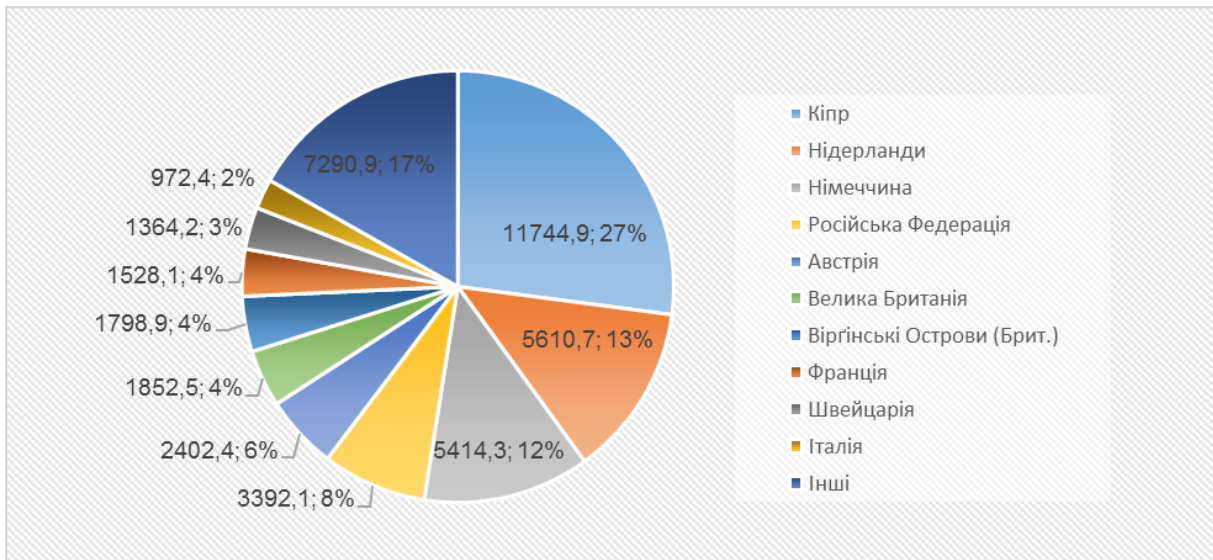
Необхідно суттєво поліпшити комунікацію влади і бізнесу, знати проблеми бізнес середовища та допомагати у їх вирішенні. В практику діяльності керівництва регіону мають увійти регулярні зустрічі з інвесторами, у т. ч. й за участю фіскальних та правоохоронних структур. Необхідно відновити роботу ради інвесторів при голові облдержадміністрації. Водночас необхідно сприяти формуванню та становленню інститутів громадянського суспільства, бізнес асоціацій регіону.

Партнерські і конструктивні взаємини мають стати основою прискореного розвитку регіону, сприятимуть ефективному використанню інструментів ДПП для вирішення соціально-економічних проблем. Діючий бізнес доцільно також залучати до участі у формуванні стратегічних проектів регіону.

Центральний рівень

Залучення зовнішніх інвестицій вимагає мобілізації роботи економічного блоку уряду. В останній період він не був переконаний в доцільності приділяти вагому увагу залученню ПІІ, внаслідок чого було ліквідовано центральний орган виконавчої влади, на який покладалася реалізація політики у сфері інвестиційної діяльності. Допоки в керівництві уряду не буде достатнього усвідомлення і розуміння значення політики щодо ПІІ, чіткого бачення того, що саме ці інвестиції можуть дати для економічного розвитку країни, він не використовуватиме можливості та не вдаватиметься до стимулювання залучення іноземних інвестицій.

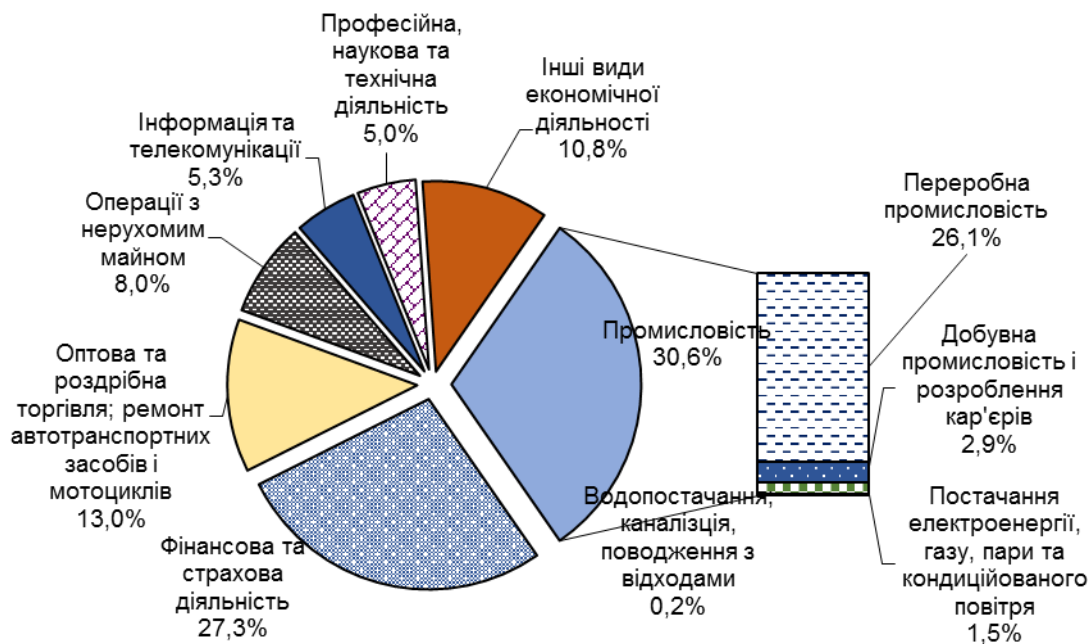
Заради справедливості слід констатувати, що приплив ПІІ в Україну у попередні роки не набув належної динаміки (за винятком окремих, зокрема 2007-2008 років, коли потоки глобальних інвестицій у світі були найвищими), а значна їх частина надходила із офшорів і асоціювалася значною мірою із коштами, виведеними великим бізнесом з України з метою оптимізації оподаткування.

Джерело: Держстат

Рисунок 8.1. ПІІ (акціонерний капітал) із країн світу в економіці України на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (млн грн, %)

Проблемним питанням є й те, що у попередні роки вони не були спрямовані на реалізацію стратегічних пріоритетів структурної перебудови економіки та досягнення значних обсягів створення доданої вартості, а передусім сконцентрувалися в галузях з високим рівнем рентабельності або сировинній сфері. Зокрема, понад 50% ПІІ сконцентрована у фінансово-торгівельній сфері, операціях з нерухомістю та у добувній промисловості.

Джерело: Держстат

Рисунок 8.2. ПІІ (акціонерний капітал) в Україні на 31.12.2015 року за видами економічної діяльності (%)

Таким чином, незважаючи на вагомість ПІІ в економічному розвитку та технологічній модернізації української промисловості, вони не стали вагомим чинником оздоровлення економіки і не зіграли належної ролі в трансформації економічної системи держави. Реальний соціально-економічний ефект від діяльності понад 18,0 тис. підприємств з іноземним капіталом порівняно є незначним. У зв'язку з цим, виникає необхідність у

здійсненні регулювання надходжень та використання прямих іноземних інвестицій в економіці України для потреб структурної перебудови економіки та прискореного економічного зростання.

Таким чином рівень залучення інвестицій у вітчизняну економіку не відповідає величезному потенціалу України. Тому найголовніше завдання на даний момент полягає у формуванні і збереженні стійкого інтересу інвесторів до країни і сприянні залученню інвестицій. Потрібно пришвидшити роботу із покращення інвестиційного клімату України з тим, щоб отримувати необхідні фінансові ресурси не за рахунок зовнішніх запозичень, а за рахунок ефективної роботи як національних, так і закордонних інвесторів. Завдяки новій системній інвестиційній політиці можна досягнути значних зрушень в економічній сфері і вийти на зростання ВВП на рівні 7-8 % вже у найближчі роки.

Слід зазначити доволі негативну оцінку окремими інвесторами та міжнародними фахівцями стану інвестиційного клімату в Україні, попри певні позитивні зміни. Це свідчить про те, що темпи реформування української економіки та заходи з покращення інвестиційного клімату не задовольняють бізнес. Крім цього, ситуація ускладнилась у зв'язку із агресією Росії, військовим конфліктом на Сході країни.

Найбільшими перешкодами для інвестування в Україну корупція, незахищеність інвесторів та адміністративні бар'єри на шляху здійснення бізнесу. Крім цього, маса інвесторів стурбована макроекономічним становищем, правовим середовищем, політичними ризиками та іміджем країни. В результаті позитивні очікування інвесторів нерідко змінюються на негативні.

Водночас Україна приваблює інвесторів стратегічним географічним положенням. Зрозуміле прагнення іноземних компаній закріпитися на перспективному ринку збуту України, намагання одержувати прибуток на довгостроковій основі, бажання отримати доступ до порівняно недорогих джерел сировини та ресурсів, використовувати відносно дешеві та водночас кваліфіковані людські ресурси.

Тому на центральному рівні необхідно сформувати системний підхід до розвитку сфери інвестиційної діяльності, прикладом якого може досвід Туреччини, Польщі чи інших країн Східної Європи, усвідомлюючи при цьому свої ресурсні можливості і не маючи доступу до інструментів, які свого часу мали ці країни, як кандидати на вступ до ЄС, а пізніше члени ЄС.

Агентство з підтримки і залучення інвестицій при прем'єр-міністрі Туреччини (ISPAT) покликане інформувати світову ділове співтовариство про інвестиційні можливості в країні і надавати інвесторам сприяння перед їх виходом на турецький ринок і в процесі інвестування в Туреччині, а також надавати їм подальшу підтримку.

ISPAT виконує функції довідкового центру для міжнародних інвесторів і є сполучною ланкою між усіма організаціями, покликаними просувати і залучати інвестиції на державному, регіональному та місцевому рівнях, опираючись на мережу підвідомчих йому регіональних інституцій.

ISPAT здійснює діяльність у світовому масштабі за допомогою мережі з місцевих консультантів у Канаді, Китаї, Франції, Німеччині, Індії, Японії, Саудівської Аравії, Іспанії, Російської Федерації, Великобританії і США. Агентство пропонує інвесторам широкий спектр послуг за методом єдиного вікна і сприяє в отриманні найкращих результатів від діяльності в Туреччині. Професійна група, до завдань якої входить допомагати інвесторам починати успішну діяльність в Туреччині, працює на англійській, арабській, італійській, іспанській, китайській, німецькій, російській, французькій, японській та турецькій мовах.

ISPAT працює на основі повної конфіденційності і поєднує орієнтацію на приватний сектор з підтримкою всіх урядових організацій. Спектр послуг, які надаються безкоштовно, включає в тому числі:

- Інформацію про ринок і аналіз.
- Огляди стану галузі і комплексні звіти.
- Оцінку умов для інвестування.
- Вибір виробничої площадки.
- Пошук компаній для створення потенційних партнерств і спільних підприємств.
- Переговори з відповідними урядовими організаціями.
- Спрощення проходження юридичних формальностей і допомогу у вирішенні законодавчих питань, наприклад:
 - формальності з організації бізнесу;
 - складання заявок на отримання підтримки;
 - Отримання ліцензій;
 - Отримання дозволів на роботу / на проживання.

Такий підхід може включати:

- вироблення інвестиційної політики на центральному рівні, включаючи стимулювання та реальної державної підтримки інвестиційної діяльності, полегшення доступу до інженерної інфраструктури (енергозабезпечення) тощо;
- розробку стратегії щодо ПІІ та «стандартів» з обслуговування інвесторів;
- створення інституції - агентства як ЦОБВ (при Прем'єр-міністрі України, як це ISPAT у Туреччині) або ж Агенції по залученню ПІІ (типу PAIIZ у Польщі) з урахуванням позитивного і негативного досвіду діяльності InvestUkraine, а також ЦОБВ, які виконували цю функцію;
- організація ефективного маркетингового просування України та її регіонів, для чого насамперед потрібен національний інвестиційний портал, прототипом якого є інтерактивна інвестиційна карта (<http://investukrmap.org.ua/>);
- формування баз даних цільових інвесторів, в т. ч. через систему «contact us» на інвестиційному порталі для потенційних інвесторів;
- координація інвестиційної діяльності на центральному й регіональному рівнях;
- формування мережі професійних регіональних інституцій (агенцій) із залучення та супроводу інвесторів (по крайній мірі у складі APP, що будуть створюватися в регіонах);
- розгортання роботи зі створення інвестиційних продуктів та просування інвестиційного потенціалу регіонів.

Польське агентство інформації та іноземних інвестицій (Polska Agencja Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A. - PAIIZ) прагне збільшити приплив прямих іноземних інвестицій в Польщу, залучаючи закордонних інвесторів до розміщення їх капіталів в Польщі. Допомагає в роз'ясненні та проходженні правил і юридичних процедур на окремих етапах інвестиційного процесу.

Місія PAIIZ - це також створення позитивного образу Польщі у світі, просування польських брендів продуктів і послуг.

PAIIZ пропонує інвесторам:

- швидкий доступ до повної інформації щодо економічно-юридичного середовища інвестиції;
- допомагає вибрати партнерів, постачальників і привабливу локалізацію для інвестиції;

- супроводжує й надає консультації та поради на окремих етапах інвестиційного процесу. PAIiZ діє також як:

- Пункт зв'язку ОЕСР в Польщі;

- Секретаріат Польсько-японського економічного комітету;

- Секретаріат Угоди про просування Польщі (Promotion Network Poland).

PAIiZ просуває також регіони Польщі, організовуючи конференції в країні і за кордоном, а також економічні та журналістські місії.

PAIiZ об'єднує мережу регіональних центрів обслуговування інвестора (Regionalne Centra Obsługi Inwestora - COI) у всій Польщі, щоб поліпшити якість обслуговування інвестора в регіонах, даючи їм доступ до актуальної інформації, такої як нові інвестиційні пропозиції, економічні та юридичні дані. Ці спеціалізовані центри, що фінансуються владою регіонального рівня, де працює персонал, навчений в PAIiZ, служать також посередником в контактах між інвесторами та місцевими органами влади.

Слід зазначити, що центральна інституція з питань залучення іноземних інвестицій в Україні, отримавши відповідний мандат, повинна розробити чіткий план реалізації стратегії залучення ПІІ на середньострокову перспективу (3 роки) та забезпечити його бездоганну реалізацію (з урахуванням доволі неоднозначного ставлення в українському політикумі й суспільстві до «попередників» через неефективність «національних проектів»).

Державна політика у сфері сприяння інвестуванню **на регіональному рівні** повинна полягати насамперед у забезпеченні стратегічних підходів до інвестиційної діяльності. Вона покликана допомагати регіональним органам влади у залученні інвестицій та впровадженні проектів, в т. ч. і з іноземними капіталом, що повинно забезпечити зростання місцевої економіки, підвищення її експортного потенціалу, досягнення відповідного рівня технологічності, забезпечення зайнятості. Іноземні інвестори, що діють в регіонах, ставатимуть більш залученими до місцевої економіки, інвестиції сприятимуть формуванню більшої регіональної доданої вартості та підвищення якості робочих місць.

Мінекономрозвитку та майбутня інвестиційна агенція центрального рівня (а також Мінрегіон, враховуючи створення підрозділів із залучення інвестицій у складі АРР) повинні сприяти постійному інституційному розвитку відповідних регіональних структур та працівників, які займаються питаннями інвестиційного розвитку територій. Інституційна підтримка може бути забезпечена через систему навчальних заходів, постійну консультаційну допомогу з використання різноманітних засобів комунікації, а також безпосередні візити в регіони. Така підтримка може включати (але не вичерпуватися) такі складові:

- сприяння створенню індустріальних парків (промислових зон), які мають створювати умови для прискореного економічного розвитку територій під господарську діяльність шляхом забезпечення державної підтримки побудови інженерної та технічної інфраструктури;
- залучення працівників місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також АРР, АПІІ до навчальних та тренінгових програм, оскільки вони повинні володіти високими навичками розв'язання проблем та глибоким розумінням потреб інвесторів;
- допомога в розробці та реалізація ефективної PR-кампаній для поліпшення інвестиційного іміджу регіонів (в т.ч. окремих міст і районів), у т.ч. з використанням національного інвестиційного порталу;
- допомога у здійсненні прямого маркетингу, який слід спрямувати на передачу чітко визначеної інформації, в якій наголошено на реальних інвестиційних перевагах і можливостях регіону та тих секторах, які є найбільш конкурентоспроможними;

- практичні настанови з розробки й запровадження сучасної бази інвестиційних пропозицій та проектів, визначення цільових іноземних інвесторів, розробки та здійснення візитних програм сприяння;
- надання підтримки щодо розв'язання правових проблем (у сфері дотримання законодавства) та допомоги з питань відповідності регуляторної політики з метою оптимізації входження інвесторів в регіональну економіку;
- надання підтримки в питаннях супроводу інвестиційних проектів (передбачає роботу з великими інвесторами, як правило, впродовж перших двох років після початку їхньої діяльності), зокрема в таких питаннях, як розвиток постачальників, навчання та наймання персоналу, надання послуг тощо;
- сприяння у налагодженні співпраці із суб'єктами місцевої економіки, оскільки відсутність або слабкість інфраструктури постачання є однією з головних (критичних) причин невдач ПІІ. Важливим чинником є також визначення місцевих партнерів для створення спільних підприємств, розвиток дочірніх підприємств тощо;
- сприяння у зміцненні зв'язку між бізнесом, навчальними і науковими закладами (кваліфіковані трудові ресурси – одна з ключових конкурентних переваг). Це важливо, насамперед, з необхідності забезпечення кадрами високотехнологічних виробництв (наявність відповідних навчальних та наукових закладів є однією з умов приходу інвестора в регіон);
- надання підтримки в розвитку спеціалізованих (галузевих) кластерів, оскільки кластерний підхід дає можливість створити динамічний мультиплікаційний ефект і сприяти розвитку різних секторів економіки.